PROSVETNI DELAVEC

LIST DELAVCEV V VZGOJNOIZOBRAŽEVALNIH ZAVODIH

LJUBLJANA, 5. APRILA 1967

LETO XVIII

ŠT. 6

Cena izobraževanja

V Beogradu je bilo v sredini meseca februarja 1967 posvetovanje o ceni izobraževanja v osnovnih in srednjih šolah, ki ga je organiziral centralni odbor sindikata delavcev družbenih dejavnosti Jugoslavije in zvezni sekretariat za prosveto in kulturo.

Vprašanje cene izobraževanja je postalo posebej aktualno v času, ko so malone vse republike že sprejele zakon o financiranju vzgoje in izobraževanja. Določitev cene izobraževanja je namreč izhodišče in predpogoj za ustrezno uvajanje načela dohodka na področju vzgoje in izobraževanja. Le s tako določitvijo dohodka lahko govorimo o materialni in funkcionalni samostojnosti šol in drugih vzgojnih zavodov, o stvarnih samoupravnih in demokratskih odnosih ter o zagotovitvi kvalitetnega izobraževanja.

Razprava o ceni izobraževanja je temeljila na referatih, ki so jih udeleženci prejeli dovolj zgodaj, da so jih lahko proučili. Tako so mogli konfrontirati svoja stališča, ki so šla za tem, da se obrazloži cena izobraževanja kot nov družbeno-ekonomski odnos med vzgojnoizobraževalnimi zavodi in družbo.

Zavod za šolstvo SR Slovenije je pripravil po naročilu zveznega sekretariata za prosveto in kulturo študijo o ceni izobraževanja, ki je bila osnova za razpravo.

V študiji so prikazane osnove sistema objektivnih meril za izračun stroškov izobraževalne in vzgojne dejavnosti šol ter drugih vzgojnoizobraževalnih zavodov, in sicer za osnovo sistema, ki ga je mogoče aplicirati ob ustrezni prilagoditvi na vse vrste vzgojnoizobraževalnih zavodov.

Najvažnejša izhodiščna načela za izračun stroškov vzgojnoizobraževalnih dejavnosti šol oziroma vzgojnoizobraževalnih zavodov so naslednja:

— Financiranje vzgoje in izobraževanja mora zagotoviti izvajanje načel samoupravljanja v šolstvu, omogočiti mora uresničevanje načel o samostojnosti zavodov na področju šolstva;

— pri izračunu cene in pri financiranju vzgoje in izobraževanja mora biti upoštevano načelo nagrajevanja po delu in učinku tako posameznika kakor tudi šole oziroma zavoda kot celote;

— za določitev cene izobraževalne in vzgojne dejavnosti so odločilne vrsta, vsebina in obseg, torej kvaliteta in kvantiteta dejavnosti, ne pa le specifični materialni položaj občine, v kateri se šola oziroma zavod nahaja;

— stroški izobraževanja morajo biti stvarni, pedagoško in ekonomsko utemeljeni, točni, pregledno prikazani in dokumentirani;

— za izračun vrednosti izobraževalne in vzgojne dejavnosti šol oziroma zavodov je potrebno izdelati objektivna merila ali normative za posamezne nadrobnosti;

— potrebna je enotnost in učinkovitost metod planiranja in valorizacije izobraževalne in vzgojne dejavnosti.

V študiji so določene naslednje faze planiranja in valorizacije:

— šola oziroma zavod izdela svoj letni delovni načrt ob obveznem učnem in vzgojnem načrtu ter po družbeno priznanih potrebah;

— sledi izračun stroškov za realizacijo delovnega programa;

— po odobritvi delovnega programa in finančnega plana sklene šola oziroma zavod kot izvajalec pogodbo z izobraževalno skupnostjo, da si zagotovi potrebna finančna sredstva;

— stroške za planirane dejavnosti je treba izračunati z uporabo enotnih izračunskih elementov, z normativi za vsak izračunski element ob upoštevanju kvantitete in kvalitete planiranega dela;

(Nadaljevanje na 2. strani)

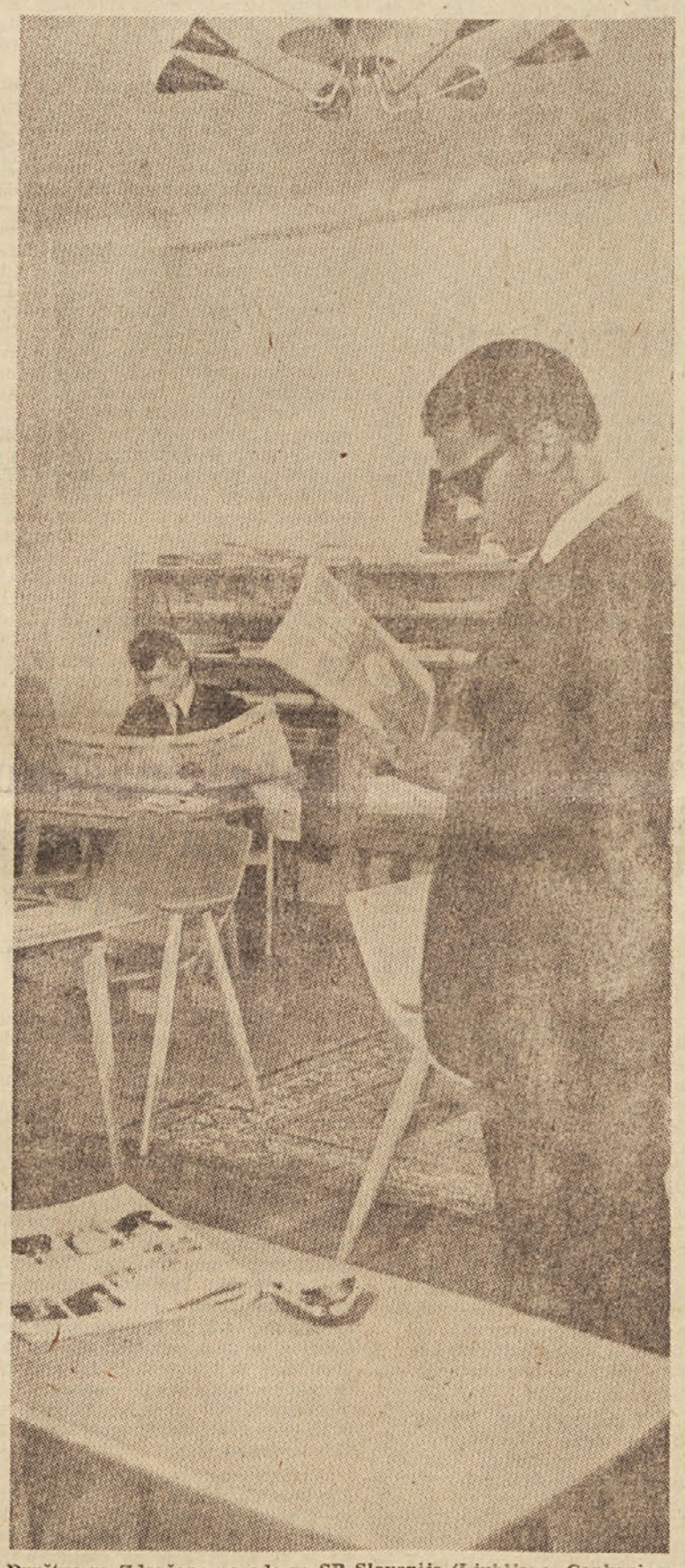

Društvo za Združene narode za SR Slovenijo (Ljubljana, Cankarjeva 1/II), katerega osnovna naloga je seznanjati javnost s cilji in delovanjem Organizacije združenih narodov, vzdržuje čitalnico in knjižnico, edini te vrste v Ljubljani. Dostopni sta vsem, ki jih zanimajo dejavnost Organizacije združenih narodov in njenih specializiranih agencij, mednarodno sodelovanje sploh ter razni aktualni svetovni politični problemi

S SKUPŠČINE ZVEZE PEDAGOŠKIH DRUŠTEV SLOVENIJE

Pedagoška društva živo posegajo v življenje

Za novega predsednika ZPDS je bil izvoljen dr. Ivan Sagadin

V petek, 31. marca t. l., je bila v Ljubljani redna skupščina Zveze pedagoških društev SRS. Kot gostje so se je udeležili trije člani delegacije pedagoških delavcev Sovjetske zveze, ki se te dni mudi v naši državi. Prisostvoval ji je tudi podpredsednik IO GO SZDL Slovenije Franc Kimovec.

Poročilo o nekaterih aktualnih nalogah pedagoških društev v prihodnjem obdobju je prebral Roman Oberlinter. O dveletnem delu zveze in društev je poročala Tončka Metelkova. O problematiki revije Sodobna pedagogika pa je govoril Vladimir Cvetko.

V Sloveniji imamo pet pedagoških društev s 464 člani. (V Ljubljani, Mariboru, Novem mestu, Murski Soboti in Slovenski Bistrici.) Značilnost zadnjih dveh let dela teh društev in njihovih članov je dokaj razgibana dejavnost — tako v javnih razpravah ob sprejemanju raznih zakonov s področja vzgoje in izobraževanja, ob revidiranem učnem načrtu in predmetniku itd. Zveza se je trudila za uskladitev programov študija na obeh pedagoških akademijah (doslej še ne preveč uspešno), za ustanovitev pedagoškega inštituta ipd.

Pedagoško društvo v Novem mestu je kljub nezadostnim sredstvom delalo zelo uspešno: organiziralo je predavanja za prosvetne delavce, ki se pripravljajo na strokovne izpite, trudilo se je za poglobljeno vzgojo staršev, sprožilo akcijo za ustanovitev vzgojne svetovalnice, skušalo je pridobiti čim več študentov za študij na učiteljišču in na filozofski fakulteti za pedagoške poklice in še kaj.

V Mariboru je pedagoško društvo lepo uredilo klubske prostore za prosvetne delavce, ki jim je na razpolago tudi bogata knjižnica; z vrsto predavanj za izpopolnjevanje učiteljev in z debatnimi večeri se je tudi to društvo lepo uveljavilo.

Delo pedagoškega društva v Murski Soboti so skušali prilagoditi razmeram: s predavanji je to društvo zajelo specifično problematiko območja in pritegnilo številne poslušalce; za učitelje je organiziralo strokovna predavanja in seminarje. V sodelovanju s pedagoško akademijo v Mariboru dosega tudi to društvo lepe uspehe.

Ljubljansko pedagoško društvo je sicer najštevilnejše, po svoji dejavnosti pa ne kaže posebnih uspehov. (Nekaj predavanj in večernih razgovorov.) Vzrok temu je gotovo v tem, da njegovi člani aktivno sodelujejo v številnih drugih republiških in zveznih strokovnih organizacijah in društvih.

Splošna ugotovitev je, da pedagoška društva (zlasti v manjših krajih) živo posegajo v življenje in skušajo nuditi ne samo prosvetnim delavcem, temveč najširšemu krogu prebivalstva koristno znanje in nasvete pri vsakodnevnih problemih vzgoje in izobraževanja mladine.

Ob ugotovitvah o reviji Sodobna pedagogika, ki jih je povedal njen urednik Vladimir Cvetko in pa nekateri diskutanti, velja podčrtati misel, da se ta revija v zadnjih letih skuša izmotati iz tradicionalnih okvirov naše pedagogike in da vnaša nekatere novosti na področju problematike vzgoje in izobraževanja, da pa prosvetni delavci še vedno pogrešajo v nji več prispevkov iz neposredne prakse svojega dela, več praktično uporabnih napotkov ob novih učnih pripomočkih, literature itd.

V razpravi so načeli nekateri udeleženci vprašanja, ki so vsekakor aktualna in ki jim bo morala Zveza posvetiti vso pozornost. V. Čopič je npr. govoril o slabostih nove organizacije šolske mreže, ki se kažejo v zdravstvenem stanju otrok in v slabem učnem uspehu. M. Deklevova je opozorila na perečo problem v naših vzgojnih domovih, ki se celo branijo strokovno usposobljenih pedagogov. Prof. Demšar je omenil, da bi moralo biti vodstvo strokovnih šol predvsem pedagoško usposobljeno. Slišali smo dalje o težavah vzgojiteljskih šol, ki delata obe v zelo slabih razmerah. Pa o tem, da od 20 upraviteljev osnovnih šol v eni izmed pomurskih občin imajo le 4 višjo izobrazbo... Skratka: vrsta problemov, ki niso novi, ki pa jih bodo morala društva pomagati reševati.

Skupščina je izvolila svoj novi izvršni odbor. Za predsednika so izbrali dr. Ivana Sagadina, podpredsednik je Roman Oberlinter, člani pa: Breda Jelenc, Tončka Metelko, Miro Lužnik, Vladimir Cvetko, Franc Pediček in Jože Valentinčič.

dh

Predlog je sprejemljiv

Pripombe predsedstva republiškega odbora sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije k zakonu o izobraževalnih skupnostih in o financiranju vzgoje in izobraževanja

Zakon o izobraževalnih skupnostih in o financiranju vzgoje in izobraževanja SR Slovenije s tem ko uvaja stalne in obvezne vire sredstev za izobraževanje, daje trdnejšo osnovo za nadaljnje razvijanje samoupravljanja na področju vzgoje in izobraževanja in stabilnejše ter hitrejše razvijanje materialne osnove izobraževanja. Zato predsedstvo Republiškega odbora Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije predlog zakona podpira, vendar pa predlaga, da se pred sprejetjem izvršijo nekatere dopolnitve, ki izhajajo iz naslednjih ugotovitev:

1. Predlog zakona je v nekaterih določilih presplošen in zato obstaja velika verjetnost, da bo ob izvajanju zakona prihajalo do nejasnosti.

Presplošna so zlasti določila glede povračil, ki jih dobiva izobraževalni zavod od izobraževalne skupnosti za svojo dejavnost (51. člen predloga zakona). Predlagamo, da se v tem členu oziroma dodatnih členih šolstvu ustrezno konkretizirajo določila temeljnega zakona o zavodih, zlasti 61. in 62. člen tega zakona (npr. ali pomeni, da se v povračilo za delo vključijo v skladu z 62. členom zakona o zavodih tudi sredstva za razširitev materialne osnove dela in kako — kaj to v šolstvu pomeni; ali tudi za razširitev kapacitet ali samo za modernizacijo pouka; kdo in kako ugotavlja rezultate oziroma uspehe dela in kako se te usklajujejo z osebnimi dohodki delavcev, ki opravljajo ustrezno delo v drugih delovnih organizacijah in tako dalje).

2. Predlog zakona predvideva, da vsaka izobraževalna skupnost oziroma njena skupščina določa oziroma sprejema merila za delitev sredstev za izobraževanje. To praktično lahko pomeni, da bo toliko različnih meril, kolikor bo izobraževalnih skupnosti. Mnenja smo, da je tako določilo smiselno v nasprotju z določilom drugega člena (drugi odstavek 4. alinea), v katerem je rečeno: »... da zagotavlja stalnost financiranja osnovnih nalog izobraževalnih zavodov po enotnih merilih...«

Menimo, da je enotnost meril za financiranje osnovni pogoj za stabilen in enakopraven razvoj materialne osnove izobraževanja, zato je treba v zakonu to enotnost zagotoviti, če hočemo doseči primerljivost po vrstah stroškov za izobraževanje (ne le dopuščati primerjanje po izdatkih na učenca) in omogočiti ugotavljanje vzrokov za velika odstopanja v ceni na učenca. Šele enotnost meril bo pomenila resen začetek procesa izenačevanja osnovnih pogojev izobraževanja in prav to je odločna zahteva prosvetnih delavcev.

Predlagamo, da zakon obveže republiško izobraževalno skupnost, da določi oziroma sprejme enotna merila za delitev sredstev za izobraževanje (po vrstah šolstva), ki jih morajo pri razdeljevanju sredstev uporabljati vse izobraževalne skupnosti. Republiški izobraževalni skupnosti pa bodo takšna enotna merila osnova pri postavljanju pogojev in pri določanju višine dopolnilnih sredstev temeljnim izobraževalnim skupnostim. V tem smislu naj se pristojnosti izobraževalnih skupnosti razmejijo.

Če enotnih meril za financiranje ni mogoče izdelati do dneva, ko bo začel veljati ta zakon, je treba v njegovih določbah določiti rok, do katerega mora republiška izobraževalna skupnost enotna merila za financiranje sprejeti. Enako obvezo je treba postaviti tudi za sprejem normativov (organom, ki so za to pristojni) tam, kjer jih še ni, oziroma kjer jih je treba dopolniti.

3. Določilo v 36. členu (drugi odstavek) o dopolnjevanju sredstev iz republiških sredstev je preveč splošno in lahko pomeni, da bo republiška skupščina zagotavljala le toliko sredstev, kolikor meni, da jih ima trenutno na razpolago, ne glede na obveznosti, ki jih ima republiška izobraževalna skupnost po zakonu do vzgoje in izobraževanja.

Zato predlagamo, da se besedilo tega odstavka spremeni takole: »Če republiški izobraževalni skupnosti sredstva iz obveznih in stalnih virov ne zadoščajo za kritje obveznosti po tem zakonu, ji skupščina SRS zagotovi dopolnilna sredstva, ki zadoščajo za kritje obveznosti po sprejetih enotnih merilih tega zakona.«

4. Predlog zakona v 18., 19. in 20. členu postavlja različne rešitve za sestav temeljne, posebne in republiške izobraževalne skupnosti. Menimo, da je težišče upravljanja v izobraževalnih skupnostih samouprava koristnikov oziroma financerjev vzgoje in izobraževanja, v kateri sodelujejo predstavniki izobraževalnih zavodov. Zato predlagamo, da zakon določi, da je sestav skupščin izobraževalnih skupnosti takšen, da mora v njih sodelovati več kot polovica predstavnikov, ki niso predstavniki izobraževalnih zavodov.

Zato naj se drugi odstavek 19. člena glasi: »Več kot polovico članov skupščine posebne izobraževalne skupnosti imenujejo delovne organizacije s področja gospodarstva oziroma družbenih služb, za katerih potrebe izobražuje kadre ta skupnost.«

Kot že omenjeno, vsebuje zakon vrsto splošnih deklaracij, ki so po našem mnenju posledica proračunske situacije družbenopolitičnih skupnosti. Ne moremo mimo ugotovitve, da bo vsaj v bližnji prihodnosti ostalo financiranje izobraževanja in vzgoje v bistvu še vedno močno proračunsko, saj bodo občine in republika — kljub zakonu — lahko določale in spreminjale stopnje prispevka za izobraževanje po poljubnih kriterijih (npr. po proračunskih možnostih, po uvidevnosti in razumevanju za šolstvo — pač podobno kot doslej), dopolnilna sredstva kot sistem direktnega financiranja iz proračunov pa bodo v naslednjih letih še vedno zelo pomemben dejavnik financiranja izobraževanja in vzgoje.

Te ugotovitve izhajajo zlasti iz dejstva, da je k zakonu predložena kvantifikacija izdelana na osnovi potrošnje v letu 1966 in ne dovolj stvarne ocene, ali so doslej tolikšna sredstva zadoščala za financiranje vseh z zakonom določenih nalog na področju vzgoje in izobraževanja in za realno vrednotenje uspeha dela prosvetnih delavcev.

Očitno je, da bodo kljub zakonu potrebna še nadaljnja prizadevanja vseh pristojnih organov, da bi v bližnji prihodnosti prišli tudi na področju vzgoje in izobraževanja do rešitev, ki bodo omogočile financiranje šolstva po stvarnih rezultatih dela in čimbolj stimulirale racionalizacijo v šolstvu.

7. april — svetovni dan zdravja

Če ima prav stara ljudska modrost, ki trdi, da je zdravje človekova največja sreča, ima prav tudi ona druga, da te sreče ne znamo prav ceniti in varovati, dokler je še naša. Temu v opomin je svetovna zdravstvena organizacija namenila letošnji 7. april — svetovni dan zdravja.

Geslo dneva: »Varuhi našega zdravja«. Kdo so? Dr. M. Candau, generalni direktor te organizacije, šteje k njim poleg zdravstvenega delavca tudi ekonomista, ki prispeva k rasti proizvodnje in skupne moči, inženirja, ki izboljšuje dovoze k zdravstvenim centrom, in učitelja, ki pobija nepismenost in svoje učence navaja na širše pojmovanje vrednosti življenja. — Eni in drugi — pravi dr. Candau — so odgovorni za spreminjanje odnosov do zdravja, kar pomeni morda najmočnejšo silo našega časa: spoznanje naših ljudi, da je zdravje pravica in da bolezen ni neizbežno breme, ki ga moramo sprejeti. —

Učitelji so torej uvrščeni v posebno kategorijo čuvarjev otrokovega zdravja, telesnega in duševnega. Ne le zaradi opismenjevanja in lepih besed o vrednotah življenja, temveč zaradi tistih tisočerih zadolženosti, ki so pravzaprav nekje za kulisami njihovega poklicnega dela:

— zaradi opozoril staršem o slabi telesni drži njihovih otrok, napotkov za pravilno prehrano, pa o tem, kako naj šolarju najbolje razporede delovni in prosti čas;

— zaradi posebne pozornosti do slabotnega in neprilagodljivega učenca, ki so mu pomagali, da se je laže znašel med svojimi vrstniki;

— zaradi prizadevanj tistega upravitelja, ki je s težavo izmoledoval denar za opremo telovadnice, ureditev igrišča, ali za to, da bodo lahko vsi učenci deležni šole v naravi;

— zaradi učiteljice, ki je na deževni športni dan poslala otroke domov, in one, ki je sklenila, da ob nedeljah ne bo dajala domačih nalog, ne ocenjevala v ponedeljkih.

Zdravstveno varstvo niso samo šolski pregledi (ki jih je v Sloveniji deležnih le 46 odstotkov otrok!). Vanj tudi ni zajeta samo skrb za izboljšanje higienskih okoliščin v šoli in preprečevanje otrokovih telesnih okvar. Tu je še dostikrat neupoštevana otrokova zmogljivost in premajhna skrb za njegovo sproščenost.

Seveda ni dovolj, da se spomnimo na vse to le ob izjemnih priložnostih, kakršna je svetovni dan zdravja, temveč je prav, da priznamo veljavo takih stvari tudi v ostalih dneh šolskega koledarja.

M. K.

Plačujte redno naročnino za »Prosvetnega delavca«, s tem boste prispevali k izboljšanju kvalitete lista!

V četrtek, 30. marca t. l. je ljubljanska Pedagoška akademija slovesno proslavila 20-letnico svojega delovanja. V veliki dvorani magistrata so pripravili slavnostno sejo pedagoško-znanstvenega sveta akademije, ki so se je udeležili številni predstavniki našega kulturnega in političnega življenja, gostje z drugih visokih in višjih šol. Ob tej priložnosti so se spomnili tudi soproge pokojnega direktorja bivše VPŠ ter ji poklonili šopek rož, obdarovali pa so tudi dva člana svojega kolektiva, ki delata na zavodu že vseh 20 let: prof. Borisa Merharja in prof. Evalda Bračka (na sliki)

ZDRUŽENJE STROKOVNIH ŠOL O PREDLOGU ZAKONA O SREDNJEM ŠOLSTVU

TUDI V PRIHODNJE brez verifikacije?

Med prvimi, ki so zbrali pripombe k zadnjemu predlogu zakona o srednjem šolstvu, še preden so ga obravnavali v odboru za drugostopenjsko izobraževanje PKZ (16. marca), je bilo združenje strokovnih šol, ki je na svoji izredni seji ponovilo vrsto pripomb, ki jih je dalo že doslej (vendar niso bile upoštevane), in dodalo nove.

Med najbolj podrobno obravnavanimi je bil nedvomno 37. člen zakonskega predloga, ki govori o izobraževanju učiteljev teoretičnega in praktičnega pouka v srednjih šolah. Združenje ugotavarja določilu, ki pravi, da so učitelji za strokovne teoretične učne predmete v poklicnih šolah tudi tisti (če si za te predmete ni mogoče pridobiti izobrazbe z visokošolskim študijem), ki so končali ustrezno tehniško šolo. Upoštevati je namreč treba, da je npr. v obrti vrsta poklicev, ki nima »tehnika« in ga najbrž tudi v prihodnosti ne bo imela, zato predlaga združenje, naj bi zakon določal, da morajo v takih primerih kadri teh strok pridobiti znanje *na stopnji tehnika*. To ne pomeni, da bi morali zanje odpirati nove tehniške šole, temveč naj bi se izobraževali dodatno, in sicer tako, da bi obvladali teorijo svoje stroke, prakso in pedagoška znanja.

V nasprotju s prizadevanji po boljši strukturi učiteljev praktičnega pouka v poklicnih šolah je tudi določilo, ki pravi: — Učitelji za praktičen in laboratorijski pouk v srednjih šolah so lahko tisti, ki so poleg poklicne šole končali še ustrezno delovodsko, mojstrsko ali tehniško šolo in imajo najmanj 5 let praktičnega dela na delovnem mestu. *Če si za ta pouk ni mogoče pridobiti takšne izobrazbe, lahko poučujejo tisti, ki so končali poklicno šolo in imajo najmanj 5 let praktičnega dela na ustreznem delovnem mestu.* — Ker imamo že v naši državi šole, ki izobražujejo učitelje praktičnega pouka na višji stopnji — visoka pedagoška šola na Reki, pedagoška akademija v Ljubljani in Mariboru — bi morali torej zahtevati izobrazbo na tej stopnji šolanja. Učitelj praktičnega pouka ne more biti več nekdanji mojster, temveč učitelj v pravem pomenu besede: tak, ki je sposoben tudi teoretično pojasnjevati praktični pouk.

Ob tem pa nastaja vprašanje, kakšno izobrazbo bo treba zahtevati za učitelje v tistih poklicih, za katere zaradi premajhnega števila kandidatov ne bo mogoče organizirati takega izobraževanja z rednim šolanjem. S tem problemom se bomo srečavali predvsem v obrti in industriji. Za te primere je predlagalo združenje strokovnih šol naslednje rešitve: — Načeloma mora biti izobrazba učiteljev za praktični pouk sicer na isti ravni kot za učitelja teorije, t. j. na stopnji PA, za ostale pa naj bi bila zahtevana izobrazba na stopnji tehnika. Sedanji mojstri, absolventi delovodskih šol in kvalificirani delavci morajo po posebnem programu doseči stopnjo tehniške šole. Ta program mora vsebovati tudi teorijo stroke, prakso in pedagoška znanja. Tako za učitelje, ki poučujejo s dnaj na šolah. Za tiste, mlajše, ki naj bi to šele postali in so že končali tehniško šolo, pa bi zahtevali dodatno le še pedaška znanja. Po določeni praksi bi se ti lahko vpisali na PA. V šolah bi potemtakem imeli — zaradi dosedanjih razmer — predmetne učitelje praktičnega dela, ki so končali prvo stopnjo na PA, ter učitelje praktičnega znanja na stopnji tehniške šole.

Svoje predloge utemeljuje združenje z ugotovitvijo, da je praktično delo danes zahtevno in odgovorno, da v prihodnje nikakor ni mogoče dopustiti, da bi poučevali v poklicnih šolah še nadalje kvalificirani delavci, četudi bi imeli 5 let prakse.

Ob pripombah k ostalim členom (da je treba v zakonu podpreti — v skladu s potrebami gospodarstva — tudi odpiranje izobraževanja za nove poklice v okviru že obstoječih šol — ali pa, da je treba učiteljem, ki so dopolnili najmanj 45 let starosti in so s svojim najmanj desetletnim delom dokazali, da ustrezajo zahtevam vzgojno-izobraževalnega dela, spregledati eno stopnjo manjkajoče izobrazbe), se pridružujejo še jedrnate in že dalj časa zahtevane pripombe k »Prehodnim določilom«. V tem pogrešajo članice združenja predvsem *zagotovila za ugotovitev in preverjanje pogojev za šole, ki se bodo preoblikovale po novem zakonu. To je zahteva po tako imenovani verifikaciji*, preverjanju pogojev o tem, ali je šola res »usposobljena«, da opravlja določene dejavnosti. Dokler ne bodo uzakonjene tudi te zahteve — poudarjajo članice združenja — tako dolgo tudi ni mogoče v strokovnih šolah pričakovati urejenosti in napredka.

M. K.

Z OBČNEGA ZBORA SKUPNOSTI TEHNIŠKIH ŠOL SRS

Določen odstotek prispevka gospodarskih organizacij

Uvodni del nedavnega občnega zbora skupnosti tehniških šol SRS je bil namenjen pregledu dveletnega delovanja te skupnosti. Po poročilu sodeč je bilo to dokaj razgibano razdobje, saj je v tem času začela razreševati skupnost tiste probleme, o katerih leto za letom poslušamo, da jih bo treba čimprej uskladiti, spremeniti, prilagoditi itn. Gre za izdelavo profilov, enotnih predmetnikov in usklajevanje učnih načrtov.

Letošnjega februarja je npr. sklenila skupnost z republiškim zavodom za šolstvo pogodbo za izdelavo profila elektrotehnika za jaki in šibki tok, (prvi osnutek je sedaj že pripravljen), pripravljajo pa tudi pogodbo za profil strojnega tehnika.

V posebnih obvestilih so prejeli člani 22 tehniških šol, kolikor jih skupnost združuje, tudi predlog predmetnika za splošno-izobraževalne predmete za vse stroke in predloga predmetnika za vse predmete za strojno in elektrostroko. Nekatere šole tudi že delajo po novem predmetniku, ki obsega 38 učnih ur v vsakem letniku. Skupnost je organizirala več sestankov, na katerih so sodelovali predstavniki šol — članic in po novih predmetnikih izdelovali učne načrte. Z vsemi temi akcijami so seznanili tudi zavod za šolstvo SRS.

Vsi člani skupnosti so prejeli osnutek statuta in pravilnika tehniških šol, skupnost pa jih je tudi sproti seznanjala z vsemi novimi zakoni in določili. V razpravi o novih zakonih so se članice skupnosti udejstvovale s pripombami tako k zakonu o vzgoji in izobraževanju, predlogu zakona o financiranju vzgoje in izobraževanja, razpravljale pa so še o merilih za izobraževanje, obravnavale elaborat mreže šol (izdelal ga je republiški sekretariat za prosveto in kulturo), analizo zaključnih izpitov, ki jo je pripravil sekretariat, proučevale in zbirale so pripombe za predlog nomenklature poklicev za usnjarsko, obutveno stroko ter kemijo in gradbeništvo, ki ga je skupnosti poslal Zavod za šolstvo. Za zavod za šolstvo je skupnost izdelala tudi predlog za predmetnik splošnoizobraževalnih predmetov, ki naj bi bil osnova za izdelavo predmetnika splošnoizobraževalnih predmetov v vseh drugostopenjskih šolah, ko bi ga odobril pedagoški svet SRS.

Povezava skupnosti z republiškimi forumi sicer obstaja — je poudaril v svojem poročilu Gorjanc — meni pa, da je ta popredsednik skupnosti ing. Ferdo vezava prešibka. Videti je, da se ti forumi premalo zavedajo pomena skupnosti, torej tistega organa, ki povezuje šole — direktne nosilce učno-vzgojnega procesa in da premalo upoštevajo mnenja skupnosti in njene konkretne predloge. Nezadovoljiva je tudi povezava predsedstva skupnosti s šolami. Dokaz za premajhno zainteresiranost šol — članic so redke pripombe, ki jih le-te pošiljajo k nekaterim stališčem skupnosti.

V razpravi na omenjenem občnem zboru so udeleženci vedno znova poudarjali, da stoje strokovne šole še vedno nekje na robu našega šolstva, saj so očiten primer neurejenosti. Neurejeno in neuzakonjeno je že njihovo financiranje (za letošnji januar so prejele prenekatere teh šol prav toliko denarja kot za januar 1965). Za sedanjo mrežo šol je sicer potrjeno, da gospodarsko in pedagoško ne ustreza, ni pa storjeno še nič odločilnega za njeno preureditev. Poraja se namreč vprašanje, ali naj obstojajo tiste šole, ki so sposobne vzgojiti res dobre in potrebne kadre, ali one, ki imajo denar za delovanje. Še vedno pogrešamo (in tudi predlog zakona je ne predvideva) tako sistemsko ureditev strokovnega šolstva, ki bi zagotavljala kvaliteto dela.

Glede zakona o financiranju so menili, da bi moral določati odstotek, ki bi ga dajale gospodarske organizacije šolam. Dokler ta ne bo uzakonjen, se bodo gospodarske organizacije branile dajatev.

Ko je zastopnik republiške gospodarske zbornice govoril o stališčih zbornice glede ustanavljanja izobraževalnih skupnosti, je poudaril, naj bi gospodarske organizacije zagotovile šolam 75 % sredstev. Na posebnem sestanku, ki ga je organizirala gospodarska zbornica, so namreč zastopniki gospodarskih organizacij s predlaganim odstotkom soglašali, izpolnjen pa bo najbrž šele, ko bo potrjen z zakonskim določilom.

M. K.

Cena izobraževanja

(Nadaljevanje s 1. strani)

— potrebni so normativi, ki morajo biti urejeni v sistem in po značaju izračunskega elementa. Zato bodo nekateri normativi republiški, nekateri občinski, medtem ko bodo nekateri samo za posamezne šole ter jih bo sprejel zbor šole oziroma šolski samoupravni organi. Normativi morajo biti prilagojeni za vsako vrsto šol oziroma zavodov (osnovne šole, gimnazije, strokovne šole, posebne šole, domove, vzgojno-varstvene ustanove itd.).

V nadaljnjem delu študije sledi prikaz osnov sistema objektivnih meril za izračun in prikaz metod izračuna stroškov za vzgojno in izobraževalno dejavnost šol oziroma zavodov.

Razporeditev prikaza je naslednja:

a) osnovni podatki o značaju in smotrih šole, podatki o materialnih pogojih in organizaciji njegove izobraževalne in vzgojne dejavnosti;

b) delovni načrt šole oziroma zavoda;

c) kriteriji za financiranje vzgojnoizobraževalnih dejavnosti;

č) izračun cene vzgojnoizobraževalne dejavnosti:

— cena realizacije delovnega programa po kategorijah stroškov: osebni dohodki pedagoškega, administrativnega in tehničnega osebja, amortizacijski, vzdrževalni, režijski, funkcionalni in drugi stroški.

Udeleženci posvetovanja so prejeli tudi elaborat skupnosti gimnazij Zagreba, ki je izhajal iz zaključkov, da mora biti letni delovni načrt in rezultati dela osnova za novi način financiranja vzgojnoizobraževalnih zavodov na principu dohodka.

S svoje strani sta osvetlila ta problem zavod za prosvetno pedagoško službo Subotica in občinska skupščina Pula. Zanimiva je zlasti študija občine Pula, ki obravnava ceno izobraževanja celotne občine Pula, se pravi, vseh vzgojnoizobraževalnih zavodov, ki so na območju te občine. Avtorji te študije sodijo, da je cena izobraževanja v občini stvarna družbeno-ekonomska kategorija, s katero moramo računati, in da mora biti priznana prav tako kot cena izobraževanja posameznih vzgojnoizobraževalnih zavodov.

Na posvetovanju so bili prikazani različni metodološki koncepti in osnove izračunavanja posameznih elementov cen izobraževanja. Nedvomno, da v teh vprašanjih ne smemo zahtevati neke uniformnosti, pač pa je neobhodno, da ostane kot skupna tista družbenoekonomska vsebina, ki naj bi se izrazila v teh različnih metodologijah, katerim je splošni cilj adekvatno vrednotenje vzgojnoizobraževalnega dela in neposrednejše vključevanje šol v družbeno-ekonomski sistem.

Udeleženci posvetovanja so razpravljali o elementih, od katerih je potrebno izhajati pri določitvi cene izobraževanja. Nekateri od teh elementov, in to: osebni dohodki, materialni stroški, amortizacija ter skladi niso sporni. Zaustavljali pa so se ob vprašanju, katera je najbolj sprejemljiva izračunska enota pri kalkulaciji cene izobraževanja. Pri tem vprašanju je bilo največ mnenj in stališč, nekateri so dajali prednost učni uri (ne fizični uri, marveč vsebinsko-metodični merni enoti) kot obračunski enoti, medtem ko so drugi dajali poudarek na število učencev na šoli, število oddelkov in zaposlenih ter na delovni načrt šole. Iz delovnega načrta izhajajo namreč vse naloge, ki jih mora opraviti šola ali drugi vzgojni zavodi v določenem obdobju.

Prav tako je bila na posvetovanju poudarjena zahteva po ocenjevanju kvalitete in uspehov šol in drugih vzgojnih zavodov, kar naj bi bila ena izmed osnov za določitev višine cene izobraževanja. Čeprav je prevladalo mišljenje, da mora biti kvaliteta dela stimulirana z materialno kompenzacijo v ceni izobraževanja, je ostalo odprto vprašanje meril za določanje kvalitete vzgojnoizobraževalnega dela.

Mnogi diskutanti so sodili, da se kvaliteta izraža v znanju učencev in njihovih sposobnosti, da pridobljeno znanje aplicirajo v praksi ter ga je zaradi tega potrebno meriti, ocenjevati in vrednotiti. Poudarjeno je bilo, da je treba znanje učencev ocenjevati tudi s testi, vendar je hkrati potrebna uporaba tudi drugih metod vrednotenja delovnih uspehov šole.

Posvetovanje ni bilo zaključeno z dokončnimi stališči in formulacijami o ceni izobraževanja, vendar so prispevali referati in sama diskusija k večji jasnosti tega vprašanja. Posebna komisija, ki jo je predlagal organizator posveta, bo izdelala zaključke oziroma stališča in jih posredovala udeležencem posveta ter vsem, ki so posredno in neposredno zainteresirani za smotrno rešitev oziroma odločitev cene izobraževanja na področju vzgoje in izobraževanja.

S. M.

20 let ljubljanske pedagoške akademije

Z vrsto predavanj, demonstracij in razstav sodobnih učil (predavanj z manj raziskanih področij, kot so npr. »Interpretacija zgodovine po II. svetovni vojni«, »O novi glasbi« ipd.), ki jih v letošnjem letu prireja ljubljanska pedagoška akademija, ima ta zavod namen delovno proslaviti 20-letnico svojega delovanja. Ob tem pomembnem jubileju si je akademija zadala nalogo ne le čim bolj seznaniti javnost s svojimi prizadevanji, temveč hočejo biti te prireditve »uvod za čim tesnejšo povezavo in redne stike s pedagoškimi institucijami v Sloveniji«. Akademija hoče v prihodnje med drugim še poglobiti svoje delo z rednimi in izrednimi slušatelji. Zlasti študij je postal v zadnjih letih zelo privlačna oblika slovenskih prosvetnih delavcev, ki delajo v praksi, taka oblika dela pa zahteva od sodelavcev akademije velikih naporov, saj poteka v glavnem v času semestralnih in letnih počitnic (z organizacijo seminarjev) ter s stalnim spremljanjem njihovega študija preko nekaterih zunanjih študijskih centrov, kot so v Kranju, Celju, Novem mestu in drugod.

Leta 1947, ko je začela delati Višja pedagoška šola, prednica današnje PA, se je vanjo vpisalo 75 rednih in 498 izrednih slušateljev, v letošnjem šolskem letu pa jih ima 496 rednih in 1620 izrednih. Opazna je struktura teh slušateljev: večina prihaja iz kmečkih družin. Doslej je ljubljanska pedagoška akademija dala 1427 diplomantov (rednih in izrednih).

Predavatelji so znani kulturni in znanstveni delavci. Velika ovira, ki jo mora delovni kolektiv tega požrtvovalnega zavoda premagovati, pa so zelo neustrezni prostori. Že narejeni načrti za gradnjo novega poslopja PA so morali žal spet v »neprioritetni red«. Spričo dejstva, da nam še vedno primanjkuje ustrezno usposobljenih učiteljev (in nam jih bo po vsej verjetnosti zaradi naglega razvoja vseh področij življenja in znanosti vedno primanjkovalo), zasluži ljubljanska pedagoška akademija vso skrb naše družbene skupnosti.

Nekaj značilnosti predloga za racionalizacijo šolske mreže in v gojno - izobraževalnega dela

Ena izmed zahtev, ki jih je dala javna razprava ob predlaganem zakonu o financiranju vzgoje in izobraževanja v naši republiki, je bila tudi ta, da bi morali našo šolsko mrežo tako preurediti, da bi bila najbliže potrebam gospodarstva in družbenih služb. Slišali smo mnenja o neuravnoteženi rasti našega šolstva posameznih stopenj in strok, o ekstenzivnem razvoju visokošolskih zavodov ipd. Zdaj smo dobili tudi izdelan »predlog za racionalizacijo šolske mreže in vzgojno-izobraževalnega dela«. Predlog je delo republiškega sekretariata za prosveto in kulturo in je že v razpravi na posameznih skupčinskih odborih in drugih družbeno-političnih in gospodarskih organizacijah.

Preden omenimo nekatere poglavitne značilnosti, ki jih prinaša to gradivo o reorganizaciji šolske mreže, pa bi radi poudarili, da je to le **predlog za razpravo** in da ob tem predlogu prav upravičeno poudarjajo tako sami republiški sekretariat kakor tudi posamezniki, ki jim problematika našega šolstva ni tuja, da bomo morali biti ob sprejemanju kakršnih koli ukrepov na tem področju zelo preudarni. Če smo že v preteklosti ustanavljali šole dostikrat dokaj brezglavo, naj bi jih zdaj ne ukinjali brez temeljitih vsestranskih preudarkov. Pri tem se zna namreč zgoditi, da bi boleče zadeli ob socialno strukturo podeželja, ob možnosti oziroma nemožnosti šolanja, ki jih ima mladina iz različnih krajev ipd.

Predlog za racionalizacijo šolske mreže navaja uvodno, da bomo morali skladno z družbenim planom razvoja SRS od 1966 do 1970 spremeniti predvsem razmerje med številom učencev na posameznih stopnjah izobraževanja, pri čemer je treba **okrepiti predšolsko vzgojo in del srednjega šolstva.** (Odstotek učencev v naših srednjih šolah možno zaostaja za nekaterimi razvitejšimi državami: Jugoslavija ima 14.8 % učencev v sred. šolah, Slovenija 15.5 % toda ta odstotek znaša npr. v Franciji 31.2, v Belgiji 41.6, Nizozemski 40.5, v Italiji 35.5 itd.)

Družbeni plan razvoja SRS predvideva v šol. l. 1969/70 zajetje 30.000 otrok ali 15 % vseh otrok v starosti do 7 let v predšolskih zavodih in vzgojno varstvenih oddelkih pri osnovnih šolah (Zdaj jih »zajemajo« okrog 5000 ali 2%.) V zvezi s tem navaja predlog za racionalizacijo šolske mreže da bo treba **podvojiti zmogljivosti obeh vzgojiteljskih šol** v Ljubljani in Mariboru.

V osnovnem šolstvu so bile že s šolsko reformo v zadnjih letih uvedene nekatere spremembe: od šol. l. 1958/59 do danes se je zmanjšalo število osnovnih šol v SRS od 1198 na 1065; povečalo se je število popolno organiziranih osnovnih šol od prvotnih 386 na 566, zmanjšalo pa se je število osn. šol s kombiniranim poukom od 812 na 499. Nadaljnja reorganizacija osnovnošolske mreže bo šla v smeri **hitrejšega razvijanja podaljšanega bivanja učencev o šoli, obveznega strokovnega izpopolnjevanja učiteljev,** s sprejetjem izvršilnih predpisov za **pedagoške normative ipd.**

MREŽA SREDNJIH ŠOL

Gradivo o racionalizaciji šolske mreže daje o srednjih šolah v SRS naslednje mnenje: v prvi vrsti poudarja, da bo potrebno proučiti, za katere poklice naj izobražujemo v srednjih šolah za katere poklice pa je možno priučevati. V ta namen bo treba izdelati nomenklaturo in analizo poklicev, predpisati enotne osnove predmetnikov in učnih načrtov, določiti trajanje šolanja za posamezne vrste strokovnih šol in maksimalno število tedenskih učnih ur. Glede na sedanje stanje predvideva zakonski predlog o srednjih šolah precej **zaostrene pogoje v pogledu izobrazbe in strokovnega izpopolnjevanja učiteljev** na srednjih šolah.

Na podlagi obširne študije o šolski mreži, ki jo je lani izdelal republiški sekretariat za prosveto in kulturo in so o njej že razpravljali (čeprav premalo!) občinske skupščine, skupnosti šol, gospodarska zbornica in drugi, daje to gradivo za racionalizacijo šolske mreže naslednje predloge za spremembo mreže srednjega šolstva:

V kovinarski stroki je zaradi razmeroma velikega števila učencev potrebno obdržati sedanjo mrežo poklicnih šol, zagotoviti pa jim je treba boljšo organizacijo pouka. Pouk za poklice v elektro-

(Nadaljevanje na 3. strani)

Iz dveh odprtih pisem

Kritičen položaj medobčinskega sklada v Celju

V času, ko teko zadnje razprave o zakonskem predlogu o izobraževalnih skupnostih in financiranju vzgoje ter izobraževanja, v katerih mnogi menijo, da bi morala imeti republika večjo vlogo glede srednjega šolstva idr., pa skušajo ponekod z odprtimi pismi opozoriti na kritične probleme v šolstvu.

Tako ugotavlja UO medobčinskega sklada za šolstvo II. stopnje v Celju v odprtem pismu, naslovljenem med drugim tudi na naš list, da ne more sestaviti letošnjega finančnega načrta sklada, ker občinske skupščine — soustanoviteljice sklada niso zagotovile dogovorjenih dohodkov. Po finančnem načrtu sklada, ki ga je predložila komisija UO konferenci vseh predsednikov občinskih skupščin (20. februarja) je bilo predlaganih 13.330.000 N-din kot obveznost vseh občin do sklada. S tem denarjem bi bili zagotovljeni ne le osebni dohodki prosvetnih delavcev, temveč bi sklad namenil poleg tega tudi 1,000.000 N-din za popravila in manjše adaptacije stavb, za nakup nujnih učil in opreme.

UO sklada je na seji, ki je bila 21. marca, ugotovil — potem ko so predstavniki tega sklada obiskali vse občinske skupščine — da so skupščine odmerile za 1,210.000 Ndin manj denarja od skupno dogovorjene vsote. V odprtem pismu pravi UO sklada, da ne glede na to neutemeljeno zmanjšanje denarja večina občinskih skupščin ni pripravljena skleniti pogodb za celotno dogovorjeno obveznost. Zato sklad nima zagotovljenih dohodkov, na osnovi katerih bi mogel sestaviti letošnji finančni načrt.

Če občinske skupščine ne bodo spoštovale skupnega dogovora, letos ne bo mogoče zagotoviti nikakršnega povečanja osebnih dohodkov prosvetnih delavcev, pa tudi ne materialnih izdatkov šol. Še več: v tem primeru ne bo zagotovljen niti denar za osnovno dejavnost v taki višini, kot je bila realizirana lani — posebno še, ker je dotok denarja precej pod predvidenim mesečnim povprečjem.

V odprtem pismu ugotavlja UO tega sklada zelo kritičen položaj sklada in apelira na družbeno-politične organizacije v občini ter pristojne republiške organe, da posredujejo pri občinski skupščini, naj sprejme minimalne dogovorjene zahteve sklada.

V kratkem bo na ponovni izredni seji sklepal o tem, ali lahko pri najnovejši situaciji sestavi letošnji finančni načrt in nadaljuje z delom, ali pa bo prisiljen dati kolektivno ostavko, ker ne more prevzeti odgovornosti za letošnje financiranje drugostopenjskega šolstva.

Letošnja praznovanja v šolah

Stoletnica ustanovitve prvega delavskega društva na Slovenskem, petdesetletnica oktobrske revolucije in tridesetletnica ustanovnega kongresa KPS — to so dogodki, pomembni za razvoj delavskega gibanja v Sloveniji, ki se jih spominjamo letos in ki naj bi jih primerno proslavila tudi šolska mladina. Republiški sekretariat za prosveto in kulturo priporoča zato vsem šolam, da počaste spomin nanje tako, da se bo med mladino poglobilo poznavanje naše novejše zgodovine.

Republiški sekretariat za prosveto in kulturo predlaga šolam, naj smiselno vključijo proslavljanje obletnic teh treh dogodkov v proslave, ki jih organizirajo med letom (dan republike, ustanovitev OF in praznik dela, občinski prazniki itd.), obenem pa naj organizirajo pogovore učencev s predvojnimi komunisti (pri tem naj se povežejo z občinskimi komiteji ZK Slovenije).

Šole naj nenehno posvečajo pozornost pomenu teh dogodkov — da bi dosledneje uresničevale vzgojno-izobraževalne smotre in tako prispevale k pravilnemu vrednotenju zgodovine komunistične partije in delavskega gibanja med mladino — tudi pri pouku, in sicer posebno pri zgodovini, sociologiji, temeljih družbeno-ekonomske in politične ureditve SFRJ, slovenskem jeziku s književnostjo (seminarske naloge), spoznavanju družbe, temeljih socialistične morale ter v ustreznih prostovoljnih dejavnostih učencev (kot so razni literarni, filozofski idr. krožki učencev).

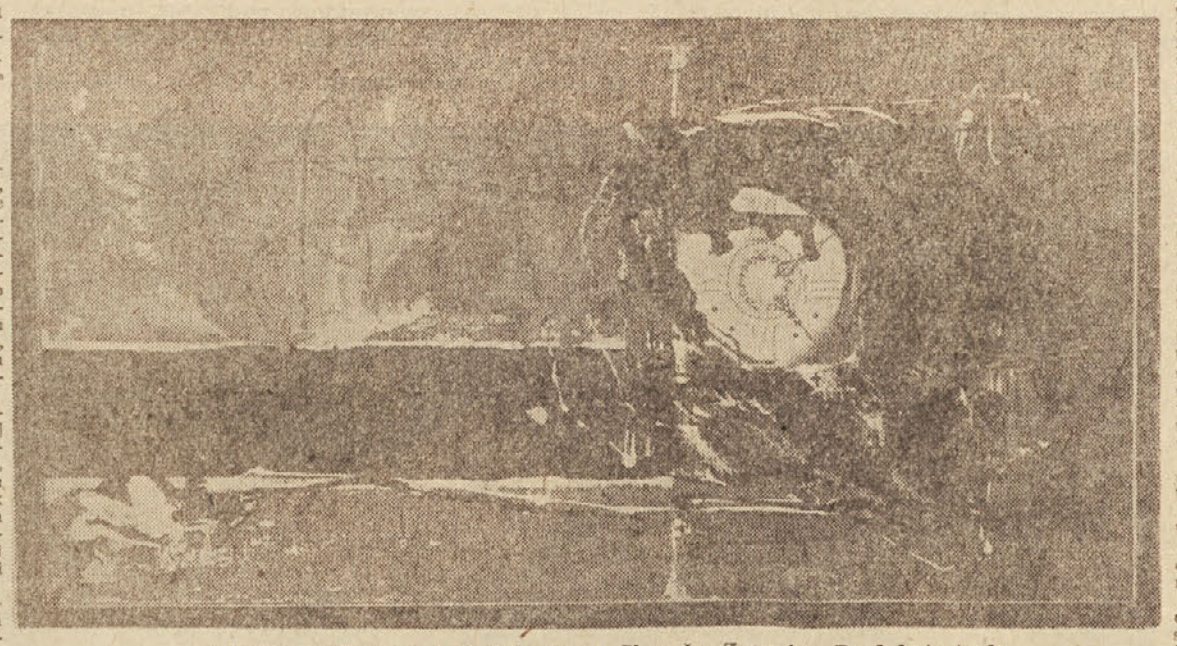

Prof. Franci Kopitar (osn. šola Ivana Skvarča, Zagorje): Pred katastrofo

Nepravilno vrednotena vzgojno-izobraževalna dejavnost v šentjurski občini

Drugo odprto pismo — naslovljeno na republiški izvršni svet - je sestavil sindikat prosvetnih delavcev šentjurske občine. Pismo med drugim pravi, da so prosvetni delavci občine Šentjur (pri Celju) na zadnjem sindikalnem zborovanju soglasno ugotovili, da sedanji zakonski predlog o izobraževalnih skupnostih in financiranju vzgoje ter izobraževanja ne rešuje dosedanjega nevzdržnega stanja izobraževanja in financiranja. Ugotovljene in vsesplošno znane razlike v sredstvih, ki jih lahko nudijo posamezne občine za izobraževanje, bi s tem zakonom še povečale in nevzdržno stanje v šolstvu še poslabšalo.

V pismu prosvetni delavci poudarjajo, da naj odgovornost za skladen razvoj šolstva nosi republika, ne pa, da se prenaša ta odgovornost na izobraževalne skupnosti po občinah. Republiška izobraževalna skupnost naj bi s svojo dopolnjevalno in usklajevalno funkcijo preprečila prevelike razlike v osnovnem šolstvu med razvitimi in nerazvitimi občinami.

Nadalje pravi to odprto pismo, da naj bi financiranje vzgojno-izobraževalnih zavodov temeljilo na enotnih merilih in sprašuje, zakaj republiške inštitucije ne določijo cene šolanja za posameznega učenca. Če bi upoštevali ta merila — menijo prosvetni delavci šentjurske občine — bi bila že uresničena enakopravnost naših učencev — bodočih nosilcev samoupravljanja, ki je določena z ustavo.

Ob koncu pisma opozarja, da z novim zakonom ne bodo odpravljene prevelike razlike med osebnimi dohodki prosvetnih delavcev v posameznih občinah, in poudarja, da vzgojno-izobraževalna dejavnost prosvetnih delavcev ni pravilno vrednotena — zaradi tega je tudi splošno nezadovoljstvo prosvetnih delavcev šentjurske občine.

stroki naj bi v bodoče organizirali v štiri hkrajih (zdaj je v devetih), in sicer v Ljubljani, Mariboru, Kranju in Novi Gorici.

Pouk za **lesno stroko** naj obdrže poklicne šole v Mariboru Škofji Loki in Novi Gorici; opustijo pa naj se lesni oddelki v poklicnih šolah v Ljubljani, Murski Soboti, Ptuju in Slovenski Bistrici ter vajenska šola za lesno stroko v Sevnici.

Za gradbeno stroko naj bi ostala oba sedanja gradbena šolska centra v Ljubljani in Mariboru, opustil pa naj bi se pouk za gradbene poklice v poklicni šoli za razne stroke v Murski Soboti.

Mreže poklicnih šol za **obrtne poklice** ne kaže spreminjati.

Mrežo kmetijskih poklicnih šol je potrebno skrčiti le na nekaj šol in tem omogočiti, da dobijo šolska posestva. Razen teh šol za specializirane kmetijske poklice, ki jih potrebujejo večji družbeni kmetijski obrati, pa je potrebno razviti mrežo **šol za kmečko mladino** in druge kmetijske proizvajalce. Celoten kompleks kmetijskega šolstva bo še podrobneje proučen in izdelani konkretnejši predlogi za racionalno organizacijo izobraževanja v kmetijskih šolah.

Dveletnih administrativnih šol je v Sloveniji sedem. Obiskuje jih 838 učencev. Zmogljivosti teh šol so za naše potrebe prevelike, saj izobrazijo letno okrog 400 strojepisk, ki vedno teže najdejo zaposlitev. Predlog za skrčenje mreže te vrste šol bo še izdelan.

Šole za blagovni promet, ki vzgajajo prodajalce, dajejo skupno okrog 1.200 absolventov letno. Delovnih mest za kader s tako izobrazbo pa je v Sloveniji okoli 20.000. Potrebno bo tudi za te šole ugotoviti, ali njihova zmogljivost ne presega dejanskih potreb.

Mreža obstoječih **gostinskih šol** naj bi ostala v glavnem neizpremenjena, zlasti glede na predvideni pomen turizma. Združili naj bi se le gostinski šoli Jesenice in Bled.

TEHNIŠKE IN DRUGE ŠTIRILETNE STROKOVNE ŠOLE

Mreža tehniških šol se je v zadnjih letih precej razširila, pri tem pa so bili ponekod premalo proučeni pogoji za njihovo delovanje. Tako je mreža tehniških **šol za strojno in elektro stroko** preveč razdrobljena; s koncentracijo teh šol pa ne bi smeli zmanjšati njihovih skupnih zmogljivosti, ker so še vedno velike potrebe po strojnih tehnikih in elektrotehnikih. Predlog predvideva ukinitev šole v Krškem, ki ima izredno slabe materialne pogoje, ter preusmeritev tehniške šole v Trbovljah le v elektrostroko, thniške šole v Celju pa le v strojno stroko; v zvezi s tem bi odpravili gradbeni odsek na teh. šoli v Celju. Izobraževanje gradbenih tehnikov naj bi v celoti prevzeli gradbena tehniška šola v Mariboru in gradbena teh. šola v Ljubljani.

Racionalizacija v organizaciji pouka za strojno stroko narekuje tudi ukinitev tehniške šole za strojno stroko v Kopru; učence te šole bi prešolali v Pomorsko šolo Piran.

Tudi tehniška šola za strojno stroko v Lendavi nima zadovoljivih materialnih pogojev za uspešno delo. V letošnjem šol. letu ima ta zavod vsega 117 učencev.

Za **tekstilne tehnike** sta v Sloveniji dve šoli: v Kranju in v Mariboru, ki dajeta letno povprečno 130 absolventov, medtem ko je za te vrste poklicev vsega 1070 delovnih mest. Zadostovala bi tekstilna šola v Kranju, ki ima dobre materialne in kadrovske pogoje.

Posebej bo treba še preučiti, če sta v Sloveniji potrebna dva odseka za **metalurško stroko:** na tehnični šoli za kemijsko, metalurško, rudarsko in lesno stroko v Ljubljani ter v tehnični šoli pri železarni na Jesenicah.

Rudarski tehniki naj bi se v prihodnje šolali v eni samj šoli. Zdaj se izobražujejo v rudarskem šol. centru v Velenju in pa v teh. šoli za kemijsko, metalurško, rudarsko in lesno stroko v Ljubljani.

Dokler se dokončno ne izoblikuje koncept izobraževanja industrijskih oblikovalcev na višji stopnji, je treba v mreži srednjih šol obdržati **šolo za oblikovanje** v Ljubljani.

Ekonomskih šol imamo v Sloveniji 12. Letno dajejo okrog 850 absolventov. Krajevno so te šole v glavnem dobro razporejene, predvidena je le združitev nekaterih: v Ptuju in Mariboru. Trbovljah — Celju, Novi Gorici — Ajdovščini.

Predlog za racionalnejšo organizacijo mreže **zdravstvenih šol** bo še izdelan.

Mreža **gimnazij** je v naši republiki pomanjkljiva. Več kot tretjina od skupno 36 gimnazij ima premajhno število oddelkov, zato imajo stalne težave pri financiranju, namestitvi in polni zaposlitvi ustreznih učiteljev ter organizaciji pouka. Tudi posebne učilnice, oprema in učna sredstva, ki so jih gimnazije nabavile, da bi izpolnile verifikacijske pogoje, so premalo izkoriščene. Proučiti bo treba, če je smotrn obstoj gimnazij v Piranu, Ajdovščini, Stični, Velenju in Ljutomeru. Ukinitev teh gimnazij je odvisna predvsem od možnosti prešolanja učencev v druge gimnazije.

(Prihodnjič: o racionalizaciji visokega šolstva) dh

Halo, tokrat kliče Lendava!

Listam po peti številki našega glasila in pogled se mi ustavlja ob naslovih: Zakaj se nagrajevanje kvalitete le počasi uveljavlja, Odprto pismo prosvetnih delavcev občine Žalec, Radodarna, a prikrajšana Tolminska, Ta zakonski predlog je presplošen itd. Preberem te članke in se zamislim. V mislih se pridružujem zahtevam, prošnjam, predlogom, navedbam in pričakovanju boljšega. Nazadnje pa ujamem misel, da bi morda kazalo seznaniti širšo javnost (izraz je moderen), kako je z denarnimi zadevami na petih slovenskih osemletnih šolah v lendavski občini. Nekdo mi je svetoval, da bi bilo koristno o tem pisati in se tudi tako boriti za boljše čase teh šol. Ljudi, ki bodo to brali, bom najbolje seznanil, če postrežem z resničnimi podatki.

Ker so te slovenske šole (ostalih pet je dvojezičnih) dobivale od sklada lansko leto na učenca 600 N-din, bi bilo pravo praznovanje na teh šolah, če bi recimo letos dobili znesek na učenca, ki je bil lansko leto dodeljen v občini Žalec, da o republiškem sploh ne sanjamo. Primerno bi bilo navesti, da je učitelj novinec dobival 560 N-din in še manj osebnih dohodkov mesečno, da je na primer šola s 400 učenci (13 oddelkov) imela na razpolago le 24.000 N-din za vse materialne izdatke, da je nameravala občinska skupščina lansko leto še za 3% zmanjšati ta zares minimalna sredstva in še in še. Morda je ustrezno, če ob tem navedem, da so pa šole na dvojezičnem področju v isti občini, pač zaradi specifičnosti dela, mnogo na boljšem, saj jim sredstva dopolnjuje tudi mati republika. Tako je bil učenec na eni drugi taki šoli vreden celo 2000 N-din. Za letos se nam obetajo srečnejši časi. Na šoli, kjer dealm, bo po izračunu učenčeva glava vredna okrog 780 N-din. Lep napredek in šolniki se ga po otroško veselimo. Ta znesek naj bi nam prinesla nova izobraževalna skupnost.

Vzgojnoizobraževalno delo pa redno teče. Ni bilo prekinitve. Tudi oglašamo se sedaj prvič, in še tokrat skromno, v našem glasilu. Uspehi ob I. polletju tega šolskega leta niso slabi. Lansko leto so učenci naše šole opravili sprejemni izpit 90 %. Letos bodo baje prišle kuverte, ki bodo odločale o sprejemu v srednje šole iz centra. Lepo! Pravično bi bilo, da bi ob enotni reformirani šoli bile te kuverte (vsebina) neenotna, ali konkretno: za učenca, ki je bil vreden 1800 N-din in še več, ter za tistega, za katerega je bila cena izobraževanja in vzgoje le ena tretjina navedenega zneska. Toda takih razlik ne smemo dopuščati, če so že učni načrti enotni in enaki. Zahteve in dolžnosti so vendar enake, za pravice (sredstva) pa je potrebno potrpljenje. Tega pa — in še dobre volje zraven — kljub vsemu nismo izgubili. S.

Prošnja učiteljem

Etnološko društvo Jugoslavije pripravlja že več let etnološki atlas, ki bo kartografsko prikazal razširjenost raznih kulturnih prvin po vsej državi. Pri tem obsežnem in dolgotrajnem delu sodelujejo poleg strokovnjakov tudi prostovoljni krajevni dopisniki, med katerimi so v drugih republikah npr. tudi kmetje in ljudje raznih stanov. Ti v svojem kraju najlaže in najbolje izpolnijo vprašalnice. Ker so npr. hrvaški učitelji na Gradiščanskem vsi prevzeli in tudi izpolnili dosedanje vprašalnice, smo se pred tremi leti obrnili preko sveta za prosveto in kulturo tudi na šole v naši republiki. Za delo se je priglasilo okrog 170 učiteljev, ki so nato dobili prvi zvezek vprašalnice. Sedem jih je vprašalnico res izpolnilo, 11 jih je vrnilo prazne, drugi pa na pismeno prošnjo s priloženo znamko niso vrnili vprašalnic. Ker je povodenj v Zagrebu, kjer je center za to delo, uničila zalogo praznih vprašalnic, jih nujno potrebujemo. Zato lepo prosimo vse učitelje, ki jih še imajo, da jih čimprej in zanesljivo vrnejo na naslov, ki je označen na vprašalnici.

Komisija za etnološki atlas Jugoslavije

Učiteljski pevski zbor Slovenije »Emil Adamič« vzgaja zborovodje in prireja koncerte

•

UPZS »Emil Adamič« je izdal tri zbornike o svojem delu. Nekaj izvodov je še na zalogi. Zbirko vseh treh zbornikov dobite za 10 novih dinarjev

Kaj predvideva zakonski predlog o spremembah in dopolnitvah zakona o osnovni šoli

Učitelji, ki lahko opravljajo strokovni izpit po dveh letih vzgojno-izobraževalnega dela na osnovni šoli, morajo napraviti ta izpit najkasneje v petih letih. Če tega ne store, jim šola izda odločbo o takojšnjem prenehanju delovnega razmerja ... To bo eden izmed novih členov zakona o osnovni šoli. Predlog za njegove spremembe in dopolnitve je pred kratkim izdelal republiški sekretariat za prosveto in kulturo. Temeljni zakon o delovnih razmerjih pooblašča republike, da s svojim zakonom bolj podrobno oziroma drugače urede določena vprašanja glede delovnih razmerij prosvetnih delavcev. Predlog teh sprememb in dopolnitev je obravnaval republiški izvršni svet, v kratkem pa bo tudi na dnevnem redu pristojnih skupščinskih odborov in zborov.

O čem govore predlagani novi členi zakonskega predloga o spremembah in dopolnitvah zakona o osnovni šoli? Poleg tega, da podrobneje urejajo vprašanje glede razpisov delovnih mest učiteljev, ki opravljajo vzgojno-izobraževalno delo (polni ali najmanj polovični delovni čas) na osnovni šoli, precizirajo tudi delovno obveznost učiteljev na 42 ur na teden. V ta delovni čas se šteje poučevanje, priprava na vzgojno-izobraževalno in drugo delo, ki je v zvezi z vzgojno-izobraževalno dejavnostjo osnovne šole. Učna obveznost učiteljev za razredni pouk je odvisna od predmetnika (ne sme presegati 24 učnih ur na teden), učna obveznost učiteljev za predmetni pouk pa je praviloma 22 ur na teden. Svet šole lahko — kakor pravi 36. člen — v okviru delovne obveznosti poveča ali zmanjša posameznim učiteljem za predmetni pouk njihovo učno obveznost za največ dve uri na teden, in sicer v primeru, če tako zahteva organizacija vzgojno-izobraževalnega dela.

Naslednji člen določa, da je čas za priprave in drugo delo v okviru delovne obveznosti, ki je povezano z vzgojno-izobraževalnim delom, razlika med delovno in učno obveznostjo — nato pa našteva, kaj se šteje v drugo delo v okviru delovne obveznosti.

Med novimi je tudi člen, ki pravi, da so lahko učitelji med letnimi šolskimi počitnicami poklicani na tečaje in seminarje za strokovno izpopolnitev ali na druge dolžnosti v zvezi s pripravami za začetek šolskega leta kot tudi na učne in vzgojne aktivnosti, ki jih organizira šola med počitnicami.

Učitelju, ki iz določenih objektivnih razlogov ne more izkoristiti letnega dopusta med šolskimi počitnicami, ki so zakonsko določene, je treba omogočiti, da izkoristi letni dopust oziroma preostali del letnega dopusta izven šolskih počitnic v istem koledarskem letu.

Predlog sprememb in dopolnitev govori dalje še o učiteljih (predmetnih učiteljih in profesorjih), ki so bili do konca 1959. leta po službeni dolžnosti dodeljeni na delovna mesta drugega učnega predmeta, za katerega nimajo izobrazbe ustrezne stroke. Le-ti bodo lahko ostali na delovnih mestih le v primeru, če bodo ob uveljavitvi tega zakona še poučevali in če bodo seveda izpolnjevali pogoje glede stopnje izobrazbe. Tisti, ki teh pogojev ne bodo izpolnjevali, si bodo morali najkasneje v petih letih po uveljavitvi tega zakona pridobiti predpisano izobrazbo, ker sicer ne bodo smeli več opravljati dela na takih delovnih mestih.

Vzgojno-izobraževalnega dela tudi ne bodo smeli več opravljati tisti učitelji, ki bodo imeli na dan uveljavitve tega zakona več kot pet let delovne dobe, pa še ne bodo imeli strokovnega izpita v prosvetni stroki — če ga ne bodo napravili najkasneje v letu dni po uveljavitvi zakona.

In končno še to: ker za vzgojnovarstvene zavode še nimamo posebnega zakona, je treba urediti tudi delovna razmerja vzgojiteljev teh zavodov, in sicer tako, kot velja to za učitelje srednjih in osnovnih šol. Zaradi tega je v prehodnih določbah tega zakonskega predloga predvideno, da se uporabljajo njegove določbe tudi za vzgojitelje vzgojno-varstvenih zavodov. Določeno je, da je njihova obveznost 30 ur vzgojnega dela na teden. Letni dopust vzgojiteljev v varstveno-vzgojnih zavodih, ki poslujejo vse leto, pa je treba določiti s statutom ali drugim splošnim aktom, vendar sme trajati tak dopust največ trideset delovnih dni.

Zakonski predlog bo na poti, ki ga še čaka, prav gotovo doživel še določene spremembe, vendar bistvenih verjetno ne.

M. K.

KOMPAS

TURISTIČNO IN AVTOBUSNO PODJETJE LJUBLJANA

Podjetje KOMPAS je za vas spet pripravilo celo vrsto potovanj, med katerimi boste prav gotovo našli tudi takšnega, ki vas bo zanimalo.

Kot posebno presenečenje bo letos na sporedu potovanje

BUDIMPEŠTA — KRAKOW— VARŠAVA

ki bo trajalo 11 dni, začetek potovanja pa bo 29. junija. Dežela z bogato zgodovinsko tradicijo in visoko kulturo, kot je Poljska, je nedvomno vredna obiska.

Drugo potovanje, ki je tudi namenjeno prosvetnim delavcem, bo šlo po naslednji poti:

DUNAJ—PRAGA— BERLIN— KÖBENHAVN— STOCKHOLM

11-dnevno potovanje se bo začelo 21. junija. Izletniki bodo spoznali sedem evropskih držav in pet prestolnic, potovali pa bodo kombinirano z avtobusom in vlakom. Sicer pa je pri KOMPASU vedno na sporedu dovolj zanimivih potovanj, ki jih podjetje organizira za posamezne skupine po želji ali pa se lahko vključite v naša redna potovanja.

Oglasite se v naših poslovalnicah in zanesljivo boste našli kaj zanimivega v sporedu naših potovanj!

II. mednarodna razstava šolstva v Dortmundu:

»ŽIVLJENJSKA VZGOJA V DRUŽINI, ŠOLI IN NA DELOVNEM MESTU«

bo od 3. do 11. junija letos. Kompas organizira na ogled te razstave 6-dnevno potovanje z avtobusom in vlakom.

Cena potovanja je 880 N-din za osebo.

Prva skupina potuje v času od 1. do 6. junija, druga pa od 4. do 9. junija.

Zahtevajte programe in podrobna pojasnila v vseh poslovalnicah Kompasa!

Zaključek prijav je 25. IV.

KRIZA V VZGOJNEM ZAVODU »FRANA MILČINSKEGA« V SMLEDNIKU

ZGREŠENE METODE DELA

Ko sem lani novembra diplomiral na filozofski fakulteti v Ljubljani na oddelku za pedagogiko, sem imel posebno ugodno priložnost, da sem se lahko takoj za določen čas (od 17. novembra 1966 do 28. februarja 1967) zaposlil v Vzgojnem zavodu Frana Milčinskega v Smledniku. Posebno ugodna priložnost je bila zato, ker me je problematika vedenjsko in osebnostno motene mladine zanimala ves čas mojega študija in sem jo, kolikor sem to mogel, tudi spremljal. Čeprav sem bil samo tri mesece in pol vzgojitelj v tem zavodu, sem opazil stvari, o katerih sem se odločil, da jih napišem z namenom, da pomagam k izboljšanju naših družbenih prizadevanj v skrbi za vzgojno problematično mladino.

V Vzgojnem zavodu v Smledniku živijo vedenjsko in osebnostno moteni otroci šolske starosti. To so tisti otroci, ki jih je družinsko življenje prikrajšalo, da bi se lahko razvili v srečne in zdrave ljudi. Zaradi nenormalnih odnosov med očetom in materjo, zaradi nepopolne družine, prezaposlenosti staršev, neenotnosti staršev pri vzgajanju, pretirane strogosti pri vzgajanju itn., so bili otroci prikrajšani za tisto okolje in družinsko toplino, ki bi jih morala vzgojiti v srečne ljudi. Prikrajšani so bili predvsem za tiste čustvene odnose, ki so odločilni pri vzgajanju. Posledice so bile, da je otrok zašel na stranpota, da je počenjal nemoralna dejanja, skratka, da je postal asocialen in antisocialen. Zaradi tega so bili taki otroci oddani v vzgojne zavode. Namen vzgojnih zavodov pa je, da otroke vzgojijo ali prevzgojijo v moralno osebnost, kot jo želi naša družba, da otrokom namesto staršev pomagajo, da bi zaživeli srečno življenje. Res je, da zavod in vzgojitelji ne morejo nuditi otroku vsega, kar bi mu lahko nudilo zdravo družinsko življenje, dobra mati in dober oče s svojim odnosom do njega in vseh skupaj med seboj, pač pa mu lahko nudi nadomestilo v tem smislu, da omogoči otroku, da se čustveno naveže na enega izmed vzgojiteljev, da bi mu kdaj zaupal svoje težave in probleme, svoje skrivnosti, in da bi ga tudi vzgojitelj od časa do časa osrečil tako, kot to znajo starši, saj vemo, da so odnosi med vzgojiteljem in otrokom (gojencem), ki temeljijo na tovariških odnosih, na čustvih medsebojnega zaupanja, pogoj za vzgojo moralno pozitivne osebnosti. Zato je prevzgajanje v takih zavodih težak in zamotan proces, ki se ne more izvršiti čez noč. Čim bolj je gojenec čustveno navezan na vzgojitelja, tem večja je gotovost, da bomo pri prevzgajanju uspeli.

V času našega dela v vzgojnem zavodu pa sem dobil vtis, da se zavod že več mesecev nahaja v težki krizi in da, kot kaže, ta kriza še ne bo tako kmalu premagana, ker je pogojena z vedno večjim odtujevanjem življenja gojencev zavoda in njihovih vrstnikov. To odtujevanje pa je po mojem mnenju posledica določene vzgojne prakse. Ker ni načrtne vsebine vzgajanja, ker ni pravilnih metod, sredstev in načinov dela, sem podvomil, da bi ta zavod lahko vzgajal srečnega človeka, človeka, kot ga zahteva način našega življenja. Socialistična pedagoška teorija in vzgojna praksa v tem zavodu sta sprti.

Gojenci živijo po enoličnem domskem redu, razen tega pa ni organiziranega nobenega drugega vzgojnega dela, ni organiziranih interesnih dejavnosti, ob katerih bi zaposlili gojenčeve sposobnosti in preko njih usmerjali njihov razvoj: medsebojne odnose, odnose do dela, odnose do svoje in tuje lastnine in odnose do samega sebe.

Skupine — družine, kot jih imenujejo v Smledniku, so preštevilne. Poleg tega pa otežkočajo normalno delo še zaostreni odnosi med vzgojitelji in gojenci in med vzgojitelji samimi. Dobil sem občutek, da nekateri vzgojitelji celo izrabljajo gojence z namenom reševanja medsebojnih sporov. Toliko o vtisih, ki sem jih dobil o organizaciji in vsebini vzgojnega dela v zavodu, iz katerega pa izključujem pouk, ki ima tako predpisano vsebino s splošnim učnim načrtom, metode, sredstva in načini pa so podobni kot po vseh povprečnih osnovnih šolah pri nas, čeprav se mi zdi, da bi se morale tudi v šoli odražati drugačne metode.

Najbolj zaskrbljujoči se mi zdijo odnosi vzgojiteljev do gojencev. Ker v zavodu ni, kakor sem že omenil, načrtnega in sistematičnega vzgojnega dela, ker ni koordinacije med vzgojitelji in pravega pedagoškega vodstva, je pač za vse delo vzgojitelj prepuščen samemu sebi in to v okviru domskega reda.

OSNOVNA NAPAKA: NEZAUPANJE DO GOJENCEV

Osnovno napako vzgojiteljev vidim v tem, da imajo odnos načelnega nezaupanja v vse in vsakega posameznega gojenca. Za večino vzgojiteljev v Smledniku so ti otroci a priori pokvarjeni, pa naj se tega zavedajo ali ne. Tako načelno nezaupanje je karakteriziralo fevdalno vzgojno miselnost in kaže, da je ta miselnost v smledniškem zavodu še močno zakoreninjena. Ko je bil pred meseci sprejet v začasno delovno razmerje vzgojitelj, je bil od ostalih vzgojiteljev obveščen o naslednji »metodi dela«, ki velja za vse gojence, ne glede na njihove individualne razlike in ki potrjuje mojo trditev: »Nikar ne verjemi nobenemu gojencu nobene stvari.« Res je, da so med gojenci tudi taki, ki radi lažejo in s tem prikrivajo razne stvari, vendar bi vsega tega ne kazalo posploševati na vse gojence. Tudi pri gojencih, ki radi lažejo, bomo težko uspeli in se zaman trudili pri prevzgajanju, če bodo imeli občutek, da že vnaprej ne verjamemo v njihove izjave in še posebej, če se bomo iz njihovih izjav, katerih resničnosti ne moremo takoj preveriti, norčevali. Tak odnos do gojencev je znak pedagoškega pesimizma in pesimizma glede njihove bodočnosti, pesimizma, da so še kdaj sposobni moralno pozitivnih dejanj.

Če bi take gojence dobro poznali in poiskali vzroke njihove »pokvarjenosti«, bi te probleme reševali na drugačen način.

Nekaterim vzgojiteljem je že sum za kakšno nemoralno ravnanje enega ali več gojencev zadosten razlog, da to obesijo na največji zvon in že zaradi suma, da je gojenec naredil kaznivo dejanje, kličejo v zavod miličnika. Sum je premalo za obsodbo, zato je treba biti pri tem zelo previden. Predpostavimo, da smo pozneje ugotovili, da je bil sum upravičen. V tem primeru morda naredimo s primernim obravnavanjem gojencu uslugo. Kaj pa če je bil sum neupravičen, če je bil gojenec prehitro obdolžen dejanja, ki ga ni storil? Kakšno uslugo pa mu naredimo s tem? Delamo mu krivico, podrejo se dobri odnosi med vzgojiteljem in gojencem, gojenec zgubi zaupanje v nas in lahko se podrejo vsi uspehi, ki smo jih do takrat že imeli pri prevzgajanju.

Naslednji dokaz za načelno nezaupanje v gojence je, da jim odpirajo vso pošto. To delajo z namenom, da gojencem vzamejo in shranijo denar, ki jim ga pošiljajo starši ali kdo drug in da preprečujejo eventualne dogovore gojencev s klapami, v katerih so živeli prej, preden so prišli v zavod. Včasih se res najde v njih kak dogovor, vendar pa oba ta razloga ne opravičujeta, da bi zaradi tega smeli odpirati pošto gojencev. Tesno v tej zvezi je tudi problem ljubezenskih pisemc in dnevnikov, ki jih pubertetniki tako radi pišejo. Vzgojitelji v smledniškem zavodu imajo do teh problemov gotovo izjemen odnos. Zgodilo se je že več primerov, ko so vzgojitelji pisma, ki gojencem predstavljajo najbolj intimno osebno lastnino in ki jo najbolj čuvajo, zaplenili in jih obravnavali pred gojencem in vzgojitelji na način, ki vsekakor ni mogel imeti pozitivnih posledic. Vzgojitelji sprejemajo tako pisanje kot prekrške, očitajo gojencem pokvarjenost, šalijo se iz vsebine itd. Na ta način oropajo gojenca intimnosti njegovih skrivnosti, za katere vemo, da jih pubertetniki vedno ljubosumno skrivajo celo pred svojimi sovrstniki.

Prav je, da vzgojitelji poznajo in vedo za take stvari, posebno še v vzgojnem zavodu, kjer jim to gradivo lahko služi, ob pravilni uporabi seveda, za prevzgajanje. Vzgojitelji bi to lahko izrabljali v pozitivne namene na tak način, da gojenci sploh ne bi vedeli, da vzgojitelji poznajo vsebino pisanja. Če gre pri tem samo za pošto, ki jo dobivajo od doma ali od kod drugod, pa jo bo gojenec dal vzgojitelju sam prebrati, če bo vsaj malo začutil, da vzgojitelj res skrbi zanj.

Občasne preiskave žepov in pobiranje denarja iz pisem pa vzgojitelji in vodstvo zavoda opravičujejo med drugim tudi s tem, da preprečujejo kupovanje cigaret. To je njihova oblika direktne borbe proti kajenju v tem zavodu, vendar neuspešna. Naj so jim pobirali denar, kolikor so hoteli, naj so jih zalezovali ali preiskovali, vendar kajenja niso preprečili, kaj šele odvadili. Edino, kar dosegajo s tem, je, da se prepad med vzgojitelji in gojenci, ki je že tako velik, še veča. Na ta način jim tudi ne privzgajajo pravilnega odnosa, ravnanja in razpolaganja z denarjem.

Takih primerov, ki dokazujejo načelno nezaupanje v gojence in razkrivajo ves pedagoški pesimizem vzgojiteljev tega zavoda, je še veliko. Z njim sem se srečaval vsak dan na vsakem koraku.

NEUPOŠTEVANA INDIVIDUALNOST

Iz takega odnosa do gojencev, ki je značilen za večino vzgojiteljev v domu in šoli, pa izhaja tudi naslednja slabost, ki je značilna za klasičen fevdalizem in tudi za Vzgojni zavod v Smledniku. Fevdalna vzgoja ni upoštevala individualnosti vsakega posameznika in njegovih specifičnih lastnosti — posebnosti, pač pa ga je obravnavala samo kot predstavnika stanu, ki je toliko boljši, kolikor bolj tipičen predstavnik tega stanu je. Če bi opazovali vzgojno delo v Smledniku, bi ugotovili podobnost. Pri tem mislim, da se pri vzgojnem delu ne upošteva izvor njegove delinkvence, da se niti malo ne upoštevajo zanj specifične metode dela, ki bi bile primerne glede na izvor njegove delinkvence, še manj se upošteva že pridobljena stopnja njegove prevzgoje. Če bi kdo od vzgojiteljev hotel zanikati to mojo trditev, bi ga takoj vprašal, kolikokrat na leto je prebral dosjeje gojencev, iz katerih je mogoče poiskati vzroke njihove delinkvence, ali si v dnevne priprave piše posebne metode, ki so potrebne za posamezne gojence, ali ima že izdelane individualne programe obravnavanja vsakega posameznega gojenca v kolektivu? Res je, da ni uspešne vzgoje brez kolektiva in je zato v prvi vrsti treba delati programe dela za vso skupino (mislim na dnevne priprave, ker daljših programov dela za posamezne skupine ni), vendar s tem, kar trdim, ne negiram vzgoje v kolektivu, pač pa vsakemu gojencu poleg tega pripisujem še določeno mesto in vlogo, ki jo igra v kolektivu in za kolektiv. Če bi vsakega gojenca posebej dobro poznali in če bi ga zato lahko tudi bolj uspešno vodili, bi bila ta vzgoja tudi lažja in uspešnejša kot pa njihovi rutinerski prijemi, do katerih jih je pripeljala njihova zgrešena praksa. Ti prijemi so agresivne metode, za katere je značilno, da imajo takojšen učinek, a le navidezen uspeh. Večina vzgojiteljev uporablja agresivne metode in so pri tem precej enotni. Gojenec je pač šibkejši in se bo ob pritisku vdal. Ubogal bo na ukaze toliko časa, dokler bo vzgojitelj zraven, dokler bo gojenec čutil nad seboj pritisk. Če se pa gojenec dalj časa nahaja pod takim pritiskom in če je tak pritisk doživijal že doma in je bilo to celo vzrok, da je postal delinkvent, se bo identificiral z vzgojiteljem — agresorjem in ko tega ne bo zraven, bo sam izvajal na ostale slabotnejše gojence agresijo v podobni obliki, kot jo je doživljal sam. Če gojenci begajo iz zavoda zato, ker se čutijo ogrožene, če begajo zato, ker se boje kazni za prekršek, zaradi želje po avanturi, zaradi puščobe in enoličnosti, ki mu jo sedaj predstavlja zavod, in jih, ko se vrnejo v zavod sami, ali ko jih pripeljejo nazaj, še zapirajo v prostore, da so ves dan izolirani od ostalih gojencev, potem to zame ni nič drugega kot čista fizična agresija nad gojencem. In opravičilo vzgojiteljev, za to: ves dan naj sedijo in premišljujejo o svojih grehih. To pa, kot bi bili zaprti v samostanske celice in razmišljali o bogu! Pri vsem tem pa niti ne delajo razlike med gojenci. Npr. gojenca, ki sta pobegnila v soboto popoldne domov, ker jima je bilo preveč dolgčas, sta ravno tako morala odsedeti svoj dan kot tista dva, ki sta pobegnila sredi tedna z namenom, da bosta vlamljala. Zanje ni važno, zakaj je gojenec pobegnil iz zavoda in se po tem tudi nihče ne sprašuje. Poleg tega pa za te gojence zahtevajo še druge kazni, npr. prepoved gledanja televizije, ki je edina stvar, ki še veseli gojence v tem zavodu. Kazni so seveda v večini primerov neučinkovite. Gojenec, ki je pobegnil iz zavoda zato, ker mu je bilo dolgčas, sedaj še televizije ne sme gledati! Takrat, ko je bil zaprt, je gotovo sklenil, da bo še pobegnil. Tako je sklenil tudi gojenec, ki je pobegnil zato, ker se je čutil ogroženega in ker je ob vrnitvi doživel še eno nasilje. Gojenca kaznovati s takimi prepovedmi, ko je nekaj naredil, ker pač ni imel kaj delati, je nesmisel. Namesto, da bi ga zaposlili na tistih področjih, ki ga zanimajo, da ne bi mislil samo na pobege in sprostitve in iskal rešitve sam, ga sedaj odtegujejo tudi od tega, kar ga v zavodu sploh še zanima.

Navadno je seveda tako, da se vzgojitelji s trenutnimi uspehi, ki so doseženi s pomočjo strahu pred kaznijo, celo hvalijo in kritizirajo vzgojno delo tistih, ki jim nočejo slediti po tej poti.

DRESURA NAMESTO VZGOJE

Ko gojenec stopi v vzgojni zavod, mora spoštovati domski red in je na ta način že podvržen določeni disciplini, ki je potrebna zaradi urejevanja medsebojnih odnosov. Ta disciplina pa je hkrati samo izhodišče za nadaljnje vzgojno delo in nič več. Rezultat mora biti discipliniranost, ki je zavestno spoznanje nujnosti določenih odnosov in karakterna lastnost človeka. Tega pa nikakor ne morejo doumeti vzgojitelji in pedagoško vodstvo smledniškega zavoda. Že v prvi minuti zahtevajo od gojencev, ki so deset in več let delali drugače, da bodo za 100 ali vsaj 50 % boljši. Zanje je potem vsako drugačno vzgojno delo popuščanje. O tem je bilo veliko govora na lanskem seminarju za vzgojitelje vzgojnih domov. Upam si trditi, da take metode dela z gojenci nobeden od njih ne more zagovarjati. Morda bi se lahko kdo od njih opravičeval s tem, da je tak pač domski red in da ga morajo gojenci spoštovati, vzgojitelji pa biti pri tem dosledni (čiščenje prostorov, postiljanje, prinašanje kurjave itd.) Prisiljevanje k disciplini naj zato tudi razvija delovne navade. Zato je treba trdovratno vztrajati, kontrolirati in nadzorovati. Žal pa to gojenci delajo z velikim odporom. Čeprav se upirajo, delajo, delo pa ni rezultat vzgojnega dela — spoznane nujnosti, ker želijo imeti npr. lepše urejene prostore, ampak delajo zato, ker je to ukazal ta in ta vzgojitelj, ker se ga boje in ker se boje kazni. Dokaz, da vzgojitelji gotovo ne razvijajo gojencem pravilnega odnosa do dela in delovnih navad, je tudi ta, da čiščenje prostorov uporabljajo kot kazen za gojence, ki so naredili prekršek. Po kazni jih pošiljajo pospravljat prostore, in to ne samo tiste, v katerih bivajo, ampak tudi druge, ki so že izven skupinskih prostorov. Koliko je treba pospraviti, je seveda odvisno od težine prekrška. Taka kazen, ki je poleg tega izrečena še od osebe, na katero gojenec ni dosti čustveno navezan, ima še posebej negativen učinek.

Tako delo z gojenci pa se ne imenuje vzgoja, ampak dresura.

Temu zunanjemu videzu, takojšnjemu učinku, ki pa v večini primerov nima pozitivne vzgojne vrednosti, pa daje vodstvo zavoda izreden poudarek. To sklepam po tem, ker je bila teža vseh vzgojiteljskih sestankov v zadnjem času, ki jih sicer ni bilo veliko, prav na tem zunanjem redu in čistoči (čeprav se je obojega doseglo izredno malo). Kot da bi ne bilo primernejših prijemov vzgojnega dela, preko katerih bi gojencem razvili tudi pravilen odnos do discipline, do dela in delovnih navad. Tako sta v zavodu alfa in omega vsega vzgojnega dela red in čistoča. Pri tem se zanje vzgojno delo začne in konča. Vodstvo zavoda celo meni, da je gojenca treba enostavno zdresirati, da bo pometal, čistil, da se pri kosilu ne bo prerival in da bo miren, da bodo prihajali in odhajali od kosila v vrsti, da je treba tiste gojence, ki jedo počasi, navaditi, da bodo jedli bolj hitro in tiste, ki hitro pojedo, da bodo jedli bolj počasi. Vse to pa bi delali z namenom, da ne bi oni, ki hitro pojedo, odšli v skupinske prostore in kadili. Podobno jih je treba navaditi tudi na higieno. Vsi naenkrat naj bi odšli v kopalnice, vzgojitelji pa bi vzeli v roke list papirja in svinčnik in zapisovali, kdo se je umil in kdo se ni. Podobne vizite naj bi vzgojitelj delal tudi pri odhodih gojencev v šolo. Take napot— sem dobil ob vstopu v službo od sedanjega pedagoškega vodstva zavoda in pozneje vsi vzgojitelji na vzgojiteljskih sestankih.

Če bi na ta način uspešno prevzgajali in če bi bila nedelavnost in nedisciplineranost vzrok njihove delinkvence, potem bi bil smledniški zavod gotovo ena najbolj uspešnih tovrstnih institucij. Sicer pa, če bi to držalo, potem bi do takega spoznanja gotovo prišli že kje drugje, kjer je vzgojna praksa osebnostno in vedenjsko motene mladine uspešnejša. Če bi ta zavod še nadalje vztrajal, da je tako vzgojno delo edino pravilno, bi jim predlagal, da sedanjo krizo vzgojnega dela prebrodijo na ta način, da še namesto tistih, ki se nočejo ravnati čisto po teh smernicah, postavijo paznike. Potem bo vse v najlepšem redu.

Žal pa se je izkazalo, da ti problemi niso tako preprosti in da se na tak način ne morejo reševati. Čeprav imam teoretično pedagoško znanje pa še malo izkušenj, si vseeno upam trditi, da je izhod iz sedanje krize vzgojnega zavoda v drugačnih delovnih metodah, v vključevanju vzgojiteljev s pedagoško izobrazbo (ne pa z odklanjanjem teh!), ki na te probleme ne bodo gledali tako preprosto in ki bodo znali pravilno organizirati vzgojno delo. Mislim, da je prav nizka strokovna (pedagoška) raven vzgojiteljev v tem zavodu glavni vzrok takega načina prevzgajanja, ki je privedel do krize zavoda. Vzgojni zavod v Smledniku je bil znan po sodobnih metodah prevzgojnega dela. Dobil je celo zvezno priznanje. Škoda bi bila in bojim se, da nam bo tudi ta zavod propadel.

METOD RESMAN

Slika gotovo ni iz Smlednika, prikazuje pa nekaj, kar je značilnost našega časa: razpuščenost mladine...

PRIJETNO IN POCENI BOSTE SVOJE POČITNICE PREŽIVELI v počitniškem domu »BOR« na Rabu

ki ima lepo urejeno sodobno restavracijo in komfortne sobe z dvema oziroma tremi posteljami.

Penzion stane od 26 do 30 novih dinarjev.
Dom bo odprt od 1. 6. do 20. 9. 1967.

Vsa pojasnila dobite pri Republiškem odboru Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije — Komisija za letovanje — Ljubljana, Dalmatinova 4/IV., soba 17, tel. 310-033, interna 227 — vsak dan razen srede in sobote med 17. in 19. uro.

Nagradni natečaj za šolske naloge

V okviru proslav 30-letnice ustanovnega kongresa KPS razpisujeta republiški sekretariat za prosveto in kulturo ter centralni komite ZMS nagradni natečaj za šolske naloge, ki naj bi jih pisali učenci zadnjih dveh razredov vseh srednjih šol. Vsakdo naj bi si zbral eno izmed naslednjih tem:

- Bodočnost je vera, kdor zanjo umira, se vzdigne v življenje, ko pade v smrt (zapis na grobnici narodnih herojev);
- Človek — komunist (zapisi o komunistih od ustanovitve KPS, o njihovi vlogi v NOB in danes, posebno pa zapisi o naših velikih revolucionarjih: B. Kidriču, T. Tomšiču, B. Kraigherju, S. Zagarju itd.);
- Narod si bo pisal sodbo sam (razprava o pomenu ustanovnega kongresa na Čebinah, o boju KPS za nacionalno in socialno osvoboditev, o vlogi KP med obema vojnama, o vstaji zoper fašizem itd.);
- Komunistična partija in naša kultura (esej o izražanju socialne in nacionalne problematike v naši predvojni kulturni tvornosti, v kulturnih dosežkih med NOB in v povojnem obdobju);
- Komunistična partija in nacionalna revolucija (razprava na temelju zgodovinskih virov).

Učenci, ki naj bodo prej obveščeni o temah (da bi se lahko poglobili v tematiko, o kateri bodo pisali), naj bi pisali šolske naloge s to tematiko po dve učni uri.

Naloge naj bi najprej pregledale in izbrale najboljše žirije, ustanovljene posebej za to, na posameznih šolah. Člane naj bi imenoval svet šole iz vrst profesorjev in učencev.

Najboljše naloge je treba poslati najkasneje do letošnjega 1. maja žiriji pri republiškem sekretariatu za prosveto in kulturo (Ljubljana, Zupančičeva 3). Republiška žirija, v kateri so Ivan Potrč, Jovita Podgornik, Gitica Jakopin, Poldka Pluf, Vida Rudolf, Tomaž Weber, Janez Sivec in Branko Božič, bo do letošnjega 24. maja pregledala vse naloge in razglasila rezultate na dan mladosti.

Razpisane so tri nagrade za šole (TV sprejemnik, knjižne zbirke, učila) v skupni vrednosti 360.000 S-din ter deset knjižnih nagrad za učence (v skupni vrednosti 200.000 S-din).

Predlog zakona o izobraževalnih skupnostih in o financiranju vzgoje in izobraževanja v SRS

Objavljamo predlog zakona o izobraževalnih skupnostih in o financiranju vzgoje in izobraževanja v SR Sloveniji, ki ga je z datumom 3. marca 1967 poslal Izvršni svet Skupščini SRS v razpravo; v objavljenem predlogu so vsebovani tudi že amandmaji Izvršnega sveta z dne 13. marca t. l.

Ta predlog zakona je še vedno v razpravi; o njem so se pogovarjali že posamezni odbori prosvetno-kulturnega zbora Skupščine SRS in dali svoje pripombe; pripombe in popravke bodo poslale še občinske skupščine, pripombe republiškega odbora sindikata delavcev družbenih dejavnosti SRS o tem predlogu pa objavljamo na prvi strani.

I. Temeljne določbe

1. člen

Organizacija izobraževanja v SR Sloveniji temelji na samoupravljanju delavcev vzgojnih in izobraževalnih zavodov (v nadaljnjem besedilu: izobraževalni zavodi) ter na neposrednem sodelovanju družbeno-političnih skupnosti, zainteresiranih delovnih organizacij in občanov.

Sistem financiranja izobraževanja prispeva k uresničevanju naslednjih družbenih ciljev:

— spodbuja in organizira osnovne nosilce družbenih interesov na področju izobraževanja v skupni skrbi in naporih ter v skupni odgovornosti za napredek sistema izobraževanja v občini in v SR Sloveniji;

— zagotavlja samostojno materialno osnovo samoupravljanja na področju izobraževanja in spodbuja samoupravne organe izobraževalnih zavodov k čim racionalnejši uporabi družbenih sredstev in čim kvalitetnejšemu delu izobraževalnih zavodov;

— zagotavlja čim neposrednejši vpliv in vzajemno sodelovanje osnovnih nosilcev družbenih interesov pri oblikovanju in uresničevanju razvojne politike na področju izobraževanja;

— zagotavlja stalnost financiranja osnovnih nalog izobraževalnih zavodov po enotnih merilih, medtem ko se bodo druge naloge na področju izobraževanja financirale iz proračunov družbeno-političnih skupnosti ter na podlagi pogodbenih odnosov med izobraževalnimi skupnostmi in zavodi na eni strani ter zainteresiranimi delovnimi organizacijami na drugi strani.

2. člen

Za uresničevanje družbene vloge izobraževanja, neposredno povezovanje dejavnosti izobraževalnih zavodov s potrebami gospodarstva in družbenih služb, odločanje o delitvi družbenih sredstev za izobraževanje in za obravnavanje drugih vprašanj s področja izobraževanja, ki imajo skupen in splošen pomen, se v skladu s tem zakonom ustanavljajo izobraževalne skupnosti.

3. člen

Za nadaljnji razvoj družbeno ekonomskih odnosov na področju vzgoje in izobraževanja (v nadaljnjem besedilu: izobraževanja) na temeljih samoupravljanja in za napredek dejavnosti na tem področju določa ta zakon kako se zagotavljajo finančna sredstva za dejavnosti in stabilen razvoj materialne osnove izobraževanja, kako se ta sredstva upravljajo in kako se te dejavnosti usklajujejo z drugimi področji družbenega dela.

4. člen

Sredstva za izobraževanje se oblikujejo iz stalnih in obveznih virov in iz drugih virov.

5. člen

Stalni in obvezni viri sredstev za izobraževanje so:

1. posebni prispevek iz osebnega dohodka občanov (prispevek za izobraževanje);
2. del občinskega in republiškega davka od prometa blaga na drobno;
3. drugi viri sredstev za izobraževanje, določeni z zakonom.

6. člen

Če sredstva iz prejšnjega člena ne zadoščajo za dejavnosti in razvoj materialne osnove izobraževanja na območju ustrezne družbeno-politične skupnosti, zagotovi ta skupnost iz svojih dohodkov izobraževalni skupnosti dopolnilna sredstva v skladu s svojimi obveznostmi, katere ji nalagata ustava in zakon.

Za financiranje izobraževalnih dejavnosti na območju občine, ki v skladu z gospodarsko zmogljivostjo prebivalstva ne more zagotoviti zadostnih sredstev za tiste izobraževalne dejavnosti, za katere je po ustavi in zakonu dolžna zagotoviti sredstva, se v skladu s tem zakonom zagotavljajo posebna dopolnilna sredstva. (35. člen).

7. člen

Viri sredstev za izobraževanje so tudi:

1. sredstva, ki jih delovne organizacije in druge družbeno pravne osebe ter državni organi namenijo za dejavnosti in za razvoj izobraževanja iz sredstev, s katerimi sami razpolagajo;
2. sredstva, ki jih občani kot samoprispevek ali prostovoljno dajejo za izobraževanje;
3. druga sredstva, ki si jih izobraževalni zavodi pridobijo z opravljanjem svoje dejavnosti.

8. člen

Sredstva za izobraževanje iz virov, ki so določeni v 5. in 6. členu tega zakona, so sredstva ustrezne izobraževalne skupnosti in se stekajo v sklad te skupnosti.

Sredstva za izobraževanje iz 1. in 2. točke prejšnjega člena se lahko vlagajo v sklad ustrezne izobraževalne skupnosti ali pa se dajejo neposredno izobraževalnim zavodom.

II. Izobraževalne skupnosti

1. Ustanavljanje in delovno področje

9. člen

V SR Sloveniji se ustanovijo temeljne izobraževalne skupnosti za območje občine in izobraževalna skupnost SR Slovenije za območje republike v nadaljnjem besedilu: republiška izobraževalna skupnost).

Po sporazumu med zainteresiranimi organi in organizacijami se lahko ustanovijo temeljne izobraževalne skupnosti tudi za območje več občin.

Temeljne izobraževalne skupnosti lahko sporazumno sodelujejo pri opravljanju določenih skupnih nalog, morajo pa v skladu s tem zakonom sodelovati pri skupnem financiranju srednjih šol in domov za učence teh šol.

Za eno ali več dejavnosti gospodarstva in družbenih služb oziroma za več delovnih organizacij se lahko ustanovijo posebne izobraževane skupnosti.

10. člen

Izobraževalna skupnost je samoupravna organizacija.

Izobraževalna skupnost je pravna oseba.

11. člen

Izobraževalno skupnost sestavljajo občani, izobraževalni zavodi, delovne organizacije v gospodarstvu in v družbenih službah ter druge zainteresirane organizacije.

12. člen

Izobraževalne skupnosti:

— skrbijo za organiziranje in za razvoj izobraževalnih dejavnosti;

— sodelujejo z družbeno-političnimi skupnostmi in delovnimi organizacijami pri sprejemanju načrtov in programov o razvoju izobraževanja, pri usmerjanju razvoja mreže in zmogljivosti izobraževalnih zavodov in pri drugih vprašanjih, pomembnih za razvoj izobraževanja;

— skrbijo za neposredno povezovanje dejavnosti izobraževalnih zavodov s potrebami delovnih organizacij s področja gospodarstva in družbenih služb;

— skrbijo za zagotavljanje sredstev za dejavnost in krepitev materialne osnove izobraževanja;

— upravljajo pripadajoča jim sredstva;

— določajo, katere dejavnosti in razvoj katerih materialnih osnov za izobraževanje bodo financirale (program izobraževalne skupnosti);

— določajo po določenih normativih merila za delitev sredstev skladu s splošnimi predpisi o zavodih;

— odločajo o delitvi sredstev skupnosti;

— sodelujejo med seboj pri vprašanjih skupnega in splošnega pomena;

— obravnavajo druga vprašanja s področja izobraževanja, ki imajo splošen in skupen pomen.

Republiška izobraževalna skupnost podpira tudi sodelovanje izobraževalnih skupnosti na svojem območju in njihovo sodelovanje z izobraževalnimi skupnostmi iz drugih republik ter obravnavanje z izobraževalnimi skupnostmi iz drugih republik ter obravnava vprašanja, ki so skupnega in splošnega pomena za izobraževanje na območju SR Slovenije.

13. člen

Izobraževalna skupnost daje soglasje k ustanovitvi izobraževalnega zavoda, katerega dejavnost naj se v skladu s tem zakonom financira iz njenih sredstev.

K ustanovitvi izobraževalnega zavoda s področja srednjega šolstva dajeta soglasje ustrezna izobraževalna skupnost, ki naj v skladu s tem zakonom financira dejavnost tega zavoda, in republiška izobraževalna skupnost.

Izobraževalna skupnost lahko predlaga pristojnemu organu, da v skladu s posebnimi predpisi odloči o prenehanju izobraževalnega zavoda, katerega dejavnost se financira iz njenih sredstev.

14. čen

Priprave za ustanovitev izobraževalne skupnosti opravlja iniciativni odbor.

Iniciativni odbor za ustanovitev temeljne izobraževalne skupnosti imenuje občinska skupščina.

Če naj se temeljna izobraževalna skupnost ustanovi za območje več občin (drugi odstavek 9. člena) imenujejo iniciativni odbor prizadete občinske skupščine sporazumno.

Iniciativni odbor za ustanovitev posebne izobraževalne skupnosti imenujejo zainteresirane delovne organizacije oziroma ustrezna združenja gospodarskih organizacij oziroma družbenih služb.

Iniciativni odbor za ustanovitev republiške izobraževalne skupnosti imenuje Skupščina SR Slovenije.

15. člen

Iniciativni odbor pripravi in organizira ustanovno skupščino izobraževalne skupnosti, pripravi osnutek začasnega statuta izobraževalne skupnosti in osnutek poslovnika o delu ustanovne skupščine ter skliče ustanovno skupščino izobraževalne skupnosti.

16. člen

Ustanovna skupščina sprejme sklep o ustanovitvi izobraževalne skupnosti, začasni statut in poslovnik o svojem delu ter izvoli začasni izvršni odbor.

2. Organi upravljanja

17. člen

Izobraževalna skupnost ima skupščino in izvršni odbor.

Skupščina izobraževalne skupnosti je najvišja organ upravljanja izobraževalne skupnosti.

18. člen

Skupščino temeljne izobraževalne skupnosti sestavljajo predstavniki občanov, izobraževalnih zavodov, delovnih organizacij v gospodarstvu in družbenih službah, drugih zainteresiranih organizacij ter predstavniki občine z območja temeljne izobraževalne skupnosti.

Več kot polovico članov skupščine temeljne izobraževalne skupnosti sestavljajo člani, ki niso predstavniki izobraževalnih zavodov.

19. člen

Skupščino posebne izobraževalne skupnosti sestavljajo predstavniki delovnih in drugih organizacij in njihovih združenj, predstavniki izobraževalnih zavodov, katerih dejavnost financira ta skupnost, in predstavniki republiške izobraževalne skupnosti.

Več kot polovico članov skupščine in posebne izobraževalne skupnosti imenujejo delovne organizacije s področja gospodarstva oziroma družbenih služb, za katerih potrebe izobražujejo kadre izobraževalni zavodi, ki jih financira ta skupnost.

20. člen

Skupščino republiške izobraževalne skupnosti sestavljajo predstavniki temeljnih in posebnih izobraževalnih skupnosti v SR Sloveniji, predstavniki izobraževalnih zavodov, ki jih financira ta skupnost, predstavniki združenj delovnih organizacij v gospodarstvu in družbenih službah, predstavniki drugih zainteresiranih organizacij ter predstavniki SR Slovenije, ki jih imenuje Skupščina SR Slovenije.

21. člen

Mandatna doba članov skupščine izobraževalne skupnosti traja štiri leta. Vsako drugo leto se polovica članov voli na novo.

22. člen

Skupščina izobraževalne skupnosti opravlja naslednje naoge:

— sprejema statut in druge splošne akte;

— obravnava vprašanja, ki zadevajo organizacijo in razvoj izobraževalnih dejavnosti na območju izobraževalne skupnosti;

— sprejema letni in večletni program financiranja izobraževalne dejavnosti in razvoja materialne baze izobraževanja;

— odloča o uporabi in osnovni razdelitvi sredstev izobraževalne skupnosti;

— sprejema po normativih, ki so določeni z zakonom in drugimi predpisi, merila za delitev sredstev za izobraževanje;

— sprejema finančni načrt in zaključni račun;

— odloča o najemanju kreditov za izobraževalno skupnost in o odobravanju kreditov iz sredstev izobraževalne skupnosti;

— odloča o združevanju svojih sredstev s sredstvi drugih izobraževalnih skupnosti za financiranje skupnih nalog;

— odloča o sodelovanju z drugimi izobraževalnimi skupnostmi, delovnimi in drugimi organizacijami ter organi pri vprašanjih skupnega pomena;

— ustanavlja posebna telesa (sekcije, komisije idr.) za opravljanje določenih nalog;

— obravnava poročila o delu izobraževalne skupnosti in njenih organov;

— voli izvršni odbor izmed svojih članov;

— voli predsednika skupščine izobraževalne skupnosti;

— opravlja druge naloge, določene s tem zakonom in s statutom skupnosti.

23. člen

Izvršni odbor opravlja zlasti tele naloge:

— skrbi za izvrševanje sklepov in splošnih aktov skupščine;

— skrbi za izvrševanje finančnega načrta;

— pripravlja predloge statuta in drugih splošnih aktov, ki jih sprejema skupščina, predlog programa financiranja in razvoja izobraževalne dejavnosti, predlog finančnega načrta in zaključnega računa ter predlog meril za razdelitev sredstev in osnov za sklepanje pogodb;

— opravlja neposredno delitev sredstev posameznim uporabnikom na podlagi kriterijev in meril, ki jih določi skupščina;

— sklepa pogodbe z izobraževalnimi zavodi, s prosvetno pedagoško službo in z drugimi organizacijami, ki opravljajo dejavnost oziroma naloge za potrebe skupnosti na podlagi sklepov skupščine izobraževalne skupnosti;

— nadzoruje uporabo sredstev, danih izobraževalnim zavodom na podlagi pogodb;

— skrbi za pravilno opravljanje strokovne in administrativne službe za izobraževalno skupnost;

— opravlja druge naloge, ki mu jih poveri skupščina ali, ki so določene s statutom.

24. člen

Izobraževalna skupnost ima statut.

S statutom izobraževalne skupnosti se določijo: naloge izobraževalne skupnosti: njeni organi, njihova sestava in število članov ter način izvolitve, njihovo delovno področje, način dela in njihova medsebojna razmerja, posebna telesa za posamezna vprašanja iz njenega delovnega področja (sekcije, komisije ipd.); merila in način delitve sredstev, ki pripadajo skupnosti; opravljanje strokovnih, finančnih in administrativnih zadev za potrebe izobraževalne skupnosti; način obveščanja javnosti o nienem delu in način sprejemanja njenih splošnih aktov ter druga vprašanja, ki imajo pomen za uresničevanje njenih nalog.

III. Sredstva za izobraževanje

a) Oblikovanje sredstev iz obveznih in stalnih virov

25. člen

Občani plačujejo občinski in republiški prispevek za izobraževanje iz osebnega dohodka iz delovnega razmerja ter občinski prispevek za izobraževanje iz osebnega dohodka od kmetijske dejavnosti, od samostojnega opravljanja obrti in drugih gospodarskih dejavnosti, od samostojnega opravljanja intelektualnih storitev ter od avtorskih pravic, patentov in tehničnih izboljšav.

26. člen

Občinski in republiški prispevek za izobraževanje iz osebnega dohodka iz delovnega razmerja se predpisujeta za iste zavezance in od istih osnov, od katerih se plačuje prispevek iz osebnega dohodka iz delovnega razmerja po temeljnem zakonu o prispevkih in davkih občanov (Uradni list SFRJ, št. 32-452/64 in 7-59/66).

Stopnjo občinskega prispevka za izobraževanje iz osebnega dohodka iz delovnega razmerja določi občinska skupščina. Stopnja se določi proporcionalno od osnove iz prejšnjega odstavka.

27. člen

Občinski prispevek za izobraževanje iz osebnega dohodka od kmetijske dejavnosti, od samostojnega opravljanja obrti in drugih gospodarskih dejavnosti, od samostojnega opravljanja intelektualnih storitev ter od avtorskih pravic, patentov in tehničnih izboljšav, je del občinskega prispevka iz osebnega dohodka od kmetijske dejavnosti, od samostojnega opravljanja obrti in drugih gospodarskih dejavnosti, od samostojnega opravljanja intelektualnih storitev ter od avtorskih pravic, patentov in tehničnih izboljšav po temeljnem zakonu o prispevkih in davkih občanov.

28. člen

Stopnja republiškega prispevka za izobraževanje iz osebnega dohodka iz delovnega razmerja se določi s posebnim zakonom.

Z zakonom iz prejšnjega odstavka se lahko določijo tudi najnižje stopnje občinskega prispevka za izobraževanje iz drugega odstavka 26. člena in najnižji del občinskega prispevka za izobraževanje iz 27. člena tega zakona.

29. člen

Del republiškega davka od prometa blaga na drobno (2. točka 5. člena tega zakona) se določi s posebnim zakonom.

Del občinskega davka od prometa blaga na drobno (2. točka tega zakona) določi občinska skupščina.

Z zakonom se lahko določi najnižji delež občinskega davka od prometa blaga na drobno, ki ga morajo občinske skupščine po prejšnjem odstavku nameniti za izobraževanje.

30. člen

Če se ustanovi temeljna izobraževalna skupnost za območje več občin, se sredstva, ki jih zagotavlja posamezna občina temeljni izobraževalni skupnosti po 5. členu in po prvem odstavku 6. člena tega zakona, uporabijo za financiranje tistih izobraževalnih dejavnosti, ki se izvajajo na območju te občine.

Občine z območja temeljne izobraževalne skupnosti se lahko dogovorijo, da se bodo sredstva, ki jih zagotavljajo izobraževalni skupnosti po prejšnjem odstavku, uporabljala za skupno financiranje izobraževalnih dejavnosti na celotnem območju temeljne izobraževalne skupnosti.

b) Združevanje amortizacijskih sredstev

31. člen

Da bi se smotrno uporabljala sredstva od amortizacije nepremičnin izobraževalnih zavodov, se del teh sredstev v višini, ki bo določena s posebnim zakonom, obvezno združuje v skladu izobraževalne skupnosti, ki neposredno financira izobraževalne zavode.

Izobraževalni zavodi lahko združujejo v skladu izobraževalne skupnosti tudi tisti del sredstev od amortizacije nepremičnin, s katerimi sami razpolagajo. Za ta del sredstev sklenejo z izobraževalno skupnostjo pogodbo glede rokov vračila in obresti.

32. člen

Izobraževalna skupnost uporablja sredstva iz prejšnjega člena kot kreditna sredstva, namenjena za nadomestilo dotrajanih zgradb in za razširjenje materialne osnove izobraževanja.

S splošnim aktom izobraževalne skupnosti se določijo pogoji za dodeljevanje in vračanje kreditov iz sredstev, določenih v prejšnjem odstavku, ter način vračanja teh sredstev izobraževalnim zavodom.

33. člen

Izobraževalne skupnosti vodijo sredstva iz 31. člena tega zakona na posebnem računu po posameznih izobraževalnih zavodih.

Izobraževalna skupnost mora vrniti izobraževalnemu zavodu njegova sredstva iz prvega odstavka 31. člena, ko preteče deset let od dneva vložitve sredstev v sklad izobraževalne skupnosti.

c) Razporeditev sredstev

34. člen

Temeljni izobraževalni skupnosti pripadajo sredstva za izobraževanje, ki se oblikujejo na njenem območju iz občinskega prispevka za izobraževanje po drugem odstavku 26. člena in po 27. členu tega zakona, del občinskega davka od prometa blaga na drobno po 29. členu tega zakona ter sredstva po 1. in 2. točki 7. člena tega zakona.

35. člen

Če temeljna izobraževalna skupnost s sredstvi iz obveznih in stalnih virov po 5. členu in z dopolnilnimi sredstvi občine po prvem odstavku 6. člena tega zakona ne more zagotoviti financiranja dejavnosti osnovnih šol in dejavnosti posebnih osnovnih šol za otroke z motnjami v duševnem razvoju, ji republiška izobraževalna skupnost zagotovi posebna dopolnilna sredstva v skladu z merili in pogoji, ki jih določi republiška izobraževalna skupnost v soglasju s Skupščino SR Slovenije.

Če je temeljna izobraževalna skupnost ustanovljena za območje več občin, ji zagotavlja republiška izobraževalna skupnost dopolnilna sredstva v skladu z merili in pogoji iz prejšnjega odstavka za financiranje izobraževalnih dejavnosti na območju tiste občine, ki temeljni izobraževalni skupnosti ni mogla zagotoviti potrebnih sredstev.

36. člen

Republiški izobraževalni skupnosti pripadajo sredstva za izobraževanje, ki se oblikujejo iz republiškega prispevka za izobraževanje po prvem odstavku 28. člena tega zakona, del republiškega davka od prometa blaga na drobno po 29. členu tega zakona ter sredstva po 1. in 2. točki 7. člena tega zakona (drugi odstavek 8. člena).

Če republiški izobraževalni skupnosti sredstva iz obveznih in stalnih virov ne zadoščajo za kritje obveznosti po tem zakonu, ji določi Skupščina SR Slovenije dopolnilna sredstva iz republiških proračunskih sredstev.

37. člen

Posebni izobraževalni skupnosti pripada poleg sredstev, ki jih ji zagotovijo delovne organizacije, tudi del sredstev od republiškega prispevka za izobraževanje, ki ga po tem zakonu plačujejo delovni ljudje teh organizacij. Ta del sredstev se določi v skladu z obsegom, vrsto in kvaliteto dejavnosti izobraževalnih zavodov, ki jih financira posebna izobraževalna skupnost.

Če posebna izobraževalna skupnost v soglasju z republiško izobraževalno skupnostjo organizira izobraževanje kadrov tudi za širše potrebe, ji republiška izobraževalna skupnost zagotovi sredstva za ta del njene dejavnosti.

Medsebojne obveznosti iz prejšnjih odstavkov se urejajo s pogodbo.

Če je posebna izobraževalna skupnost organizirana za dve ali več republik, se ta skupnost v sodelovanju z republiško izobraževalno skupnostjo sporazume z ustreznimi izobraževalnimi skupnostmi v drugih republikah o delu sredstev, ki ji pripada.

38. člen

Delovnim organizacijam, ki v skladu s pogoji, določenimi na podlagi zakona, neposredno organizirajo in financirajo izobraževanje kadrov za svoje potrebe, zagotavlja ustrezna temeljna izobraževalna skupnost del sredstev, ki jih njihovi delovni ljudje po tem zakonu vplačujejo v sklad te skupnosti. Ta del se določi v skladu z obsegom, vrsto in kvaliteto izobraževalne dejavnosti.

Če delovne organizacije iz prejšnjega odstavka v sporazumu s temeljno izobraževalno skupnostjo organizirajo in financirajo izobraževanje kadrov tudi za širše potrebe, jim temeljna izobraževalna skupnost zagotovi sredstva za ta del njihove dejavnosti.

Medsebojne obveznosti iz prejšnjih dveh odstavkov se urejajo s pogodbo.

39. člen

Če odstopi družbeno politična skupnost izobraževalni skupnosti del svojega rezervnega sklada za kritje potreb po obratnih sredstvih po sedmem odstavku 95. člena temeljnega zakona o financiranju družbeno političnih skupnosti (Uradni list SFRJ, St. 31/64, 28/66 in 1/67), mora imeti izobraževalna skupnost odstopljena sredstva na posebnem računu.

č) Uporaba sredstev za izobraževanje

40. člen

Temeljna izobraževalna skupnost zagotavlja sredstva:

1. za obvezno osnovno šolanje za učence s svojega območja;
2. za šolanje v posebnih osnovnih šolah za otroke z motnjami v duševnem razvoju s svojega območja;
3. za izobraževanje v srednjih šolah in za vzgojo v domovih za učence teh šol;
4. delovnim organizacijam, ki neposredno organizirajo in financirajo izobraževanje kadrov v skladu z 38. členom tega zakona;
5. za vzgojo v vzgojno-varstvenih zavodih za predšolsko in izvenšolsko mladino;
6. za financiranje dejavnosti prosvetno-pedagoške službe v skladu z zakonom o prosvetno-pedagoški službi;
7. za kritje prevoznih stroškov učencev osnovnih šol.

41. člen

Glede na svoje možnosti in v skladu s sprejetimi programi za razvoj izobraževanja uporablja temeljna izobraževalna skupnost sredstva tudi:

1. za financiranje dejavnosti glasbenih šol;
2. za financiranje dopolnilnega izobraževanja in izobraževanja odraslih;
3. za financiranje strokovnega izpopolnjevanja učiteljev in vzgojiteljev;
4. za štipendije in posojila učencem in študentom, predvsem tistim, ki se pripravljajo na učiteljski poklic, ter učiteljem in vzgojiteljem, ki dopolnjujejo svojo strokovno izobrazbo;
5. za pomoč pri oskrbi učencev in za pomoč pri šolski prehrani učencev v osnovnih šolah;
7. za financiranje dejavnosti vzgojnih posvetovalnic;
8. za druge potrebe na področju izobraževanja, ki jih določi statut izobraževalne skupnosti.

42. člen

Za financiranje dejavnosti srednjih šol in domov za učence teh šol, razen tistih, ki jih financirajo posebne izobraževalne skupnosti oziroma neposredno delovne organizacije, zagotavljajo sredstva skupno temeljne izobraževalne skupnosti z območij, določenih s tem zakonom (69. člen).

Dejavnost izobraževalnega zavoda iz prejšnjega odstavka neposredno financira tista temeljna izobraževalna skupnost, na območju katere je ta zavod.

Temeljne izobraževalne skupnosti z določenih območij so dolžne prispevati sredstva za financiranje dejavnosti izobraževalnih zavodov iz prvega odstavka tega člena po ključu, ki v enaki meri upošteva sredstva, pripadajoča izobraževalnim skupnostim po 5. členu tega zakona, in višino sredstev za osebne dohodke v delovnih organizacijah na območju temeljne izobraževalne skupnosti, razen če se temeljne izobraževalne skupnosti drugače sporazumejo.

43. člen

Posebna izobraževalna skupnost zagotavlja sredstva za dejavnost srednjih šol in domov za učence teh šol, ki izobražujejo strokovne kadre za potrebe posameznih gospodarskih dejavnosti oziroma družbenih služb, za katere je bila ustanovljena posebna izobraževalna skupnost.

44. člen

Posebna izobraževalna skupnost glede na svoje možnosti in v skladu s sprejetimi programi za razvoj izobraževanja uporablja sredstva tudi za financiranje dopolnilnega izobraževanja in izobraževanja odraslih, za strokovno izpopolnjevanje učiteljev in vzgojiteljev, za štipendije in posojila učencem in študentom ter za druge potrebe na področju izobraževanja, ki jih določi statut izobraževalne skupnosti.

45. člen

Republiška izobraževalna skupnost zagotavlja sredstva:

1. za financiranje izobraževalne in z njo povezane znanstveno-raziskovalne dejavnosti visokošolskih zavodov, ki jih je ustanovila SR Slovenija;
2. dopolnilna sredstva temeljnim izobraževalnim skupnostim v skladu s 35. členom tega zakona;
3. del sredstev posebnim izobraževalnim skupnostim v skladu s 37. členom tega zakona;
4. sredstva za kritje razlike pri financiranju dejavnosti vzgojno varstvenih zavodov, osnovnih in srednjih šol z italijanskim oziroma madžarskim učnim jezikom in dvojezičnih vzgojno-varstvenih zavodov in osnovnih šol, za kolikor stroški izobraževanja na teh zavodih presegajo stroške izobraževanja na enakovrstnih izobraževalnih zavodih s slovenskim učnim jezikom v skladu z merili, ki jih določi republiška izobraževalna skupnost;
5. za 50 % kritje stroškov za pouk italijanskega jezika v slovenskih osnovnih šolah na narodnostno mešanem območju občin Izola, Koper in Piran, kolikor ta pouk presega predpisani predmetnik za druge slovenske osnovne šole;
6. za financiranje vzgojno-izobraževalne dejavnosti posebnih zavodov za usposabljanje otrok z motnjami v telesnem in duševnem razvoju ter vedenju, ki opravljajo to dejavnost za celotno območje SR Slovenije;
7. za financiranje dejavnosti prosvetno-pedagoške službe iz republiške pristojnosti in prosvetno-pedagoške službe za šole z italijanskim oziroma madžarskim učnim jezikom ter za dvojezične šole;
8. sredstva za delno kritje prevoznih stroškov za učence srednjih šol in za študente visokošolskih zavodov v skladu s pogoji, ki jih določi republiška izobraževalna skupnost;
9. za financiranje izobraževanja učencev in študentov iz drugih republik oziroma iz inozemstva v sodelovanju z izobraževalnimi skupnostmi drugih republik oziroma z zainteresiranimi organi in organizacijami.

46. člen

Glede na svoje možnosti in v skladu s sprejetimi programi za razvoj izobraževalnih dejavnosti uporablja republiška izobraževalna skupnost sredstva tudi:

1. za financiranje znanstveno-raziskovalnega dela na področju izobraževanja oziroma za proučevanje posameznih vprašanj s tega področja;
2. za štipendije in posojila učencem in študentom;
3. za strokovno izpopolnjevanje učiteljev in vzgojiteljev;
4. za pomoč pri financiranju študentskih domov in menz;
5. za radijske in televizijske šolske oddaje ter za proizvodnjo poučnega in šolskega filma;
6. za sofinanciranje dejavnosti srednjih šol;
7. za financiranje drugih dejavnosti in nalog, ki so posebnega pomena za razvoj izobraževanja v republiki.

47. člen

V skladu s sprejetimi programi razvoja izobraževanja skrbijo izobraževalne skupnosti skupaj z družbeno političnimi skupnostmi za gradnjo, opremo in večja popravila objektov izobraževalnih zavodov. Razen lastnih sredstev, ki jih dajejo v ta namen, zbirajo tudi sredstva od delovnih in drugih organizacij in občanov, ki jih ti dajejo prostovoljno ali kot samoprispevek.

48. člen

Za opravljanje eksperimentalnih dejavnosti in drugih posebnih nalog na področju izobraževanja lahko dajejo izobraževalne skupnosti posameznim izobraževalnim zavodom namenska sredstva.

49. člen

Izobraževalne skupnosti lahko dajejo garancije za kredite, ki jih izobraževalni zavodi dobijo iz splošnih in posebnih kreditnih sredstev, iz pripadajočih jim sredstev lahko prispevajo udeležbo, ki je potrebna izobraževalnim zavodom, da morejo dobiti kredite pri poslovnih bankah in drugih dajalcih kreditov, in lahko s svojimi sredstvi krijejo razliko med obrestmi, s katerimi dajejo kredite poslovne banke, in obrestmi, s katerimi jih dajejo same iz svojih sredstev.

50. člen

Izobraževalne skupnosti imajo obvezno rezervo.

V obvezno rezervo izobraževalne skupnosti se izloča vsako leto najmanj 2 % od skupnih dohodkov skupnosti.

Obveznost izdvajanja sredstev v obvezno rezervo preneha, ko ta sredstva dosežejo višino 5 % enoletnih dohodkov izobraževalne skupnosti, ponovno pa nastane, ko se sredstva obvezne rezerve zmanjšajo pod ta znesek.

Sredstva obvezne rezerve se uporabljajo, če se sredstva iz virov ne stekajo pravočasno v sklad izobraževalne skupnosti ali če se pojavijo večji nepredvideni izdatki.

S statutom izobraževalne skupnosti se podrobneje določi uporaba in upravljanje rezervnih sredstev.

IV. Medsebojna razmerja

a) Razmerje med izobraževalno skupnostjo in izobraževalnim zavodom

51. člen

Izobraževalni zavod si pridobiva povračila za svoje dejavnosti iz sredstev izobraževalne skupnosti na podlagi programa in uspehov dela ter po merilih izobraževalne skupnosti.

Povračila, ki jih dobiva izobraževalni zavod od izobraževalne skupnosti za svojo dejavnost ter druga razmerja med izobraževalno skupnostjo in izobraževalnim zavodom se določajo s pogodbo v skladu s temeljnim zakonom o zavodih (Uradni list SFRJ, št. 5/32-65).

S pogodbo se zlasti določijo:

— vrsta in obseg dejavnosti izobraževalnega zavoda v skladu s predmetnikom, učnim načrtom in drugimi splošnimi akti;

— način ugotavljanja doseženih delovnih uspehov;

— način obračunavanja in plačevanja povračila;

— posledice, kadar ena izmed pogodbenih strank ne izpolnjuje pogodbe;

— način nagrajevanja posebnih uspehov izobraževalnega zavoda;

— druge medsebojne pravice in obveznosti.

Pogodba iz drugega odstavka tega člena se lahko sklene za eno ali več let ali samo za izvršitev določenega programa.

52. člen

Če izobraževalni zavod in temeljna izobraževalna skupnost ne moreta doseči sporazuma o višini povračila, odloči na zahtevo izobraževalnega zavoda ali izobraževalne skupnosti o spornem vprašanju skupščina občine, na katere območju je sedež izobraževalnega zavoda.

O sporu po prejšnjem odstavku med izobraževalnim zavodom in posebno izobraževalno skupnostjo odloči gospodarska zbornica SR Slovenije, o sporu med izobraževalnim zavodom in republiško izobraževalno skupnostjo pa Izvršni svet skupščine SR Slovenije.

O sporu iz prejšnjih odstavkov mora pristojni organ odločiti v 30 dneh od dneva, ko mu je bil spor predložen v odločitev.

Pred odločitvijo obravnava sporno vprašanje in predlaga rešitev skupna komisija, v katero imenujeta po enega člana izobraževalni zavod in izobraževalna skupnost, predsednika pa imenuje organ, ki je pooblaščen, da odloča o sporu.

Do odločitve o spornem vprašanju je izobraževalni zavod dolžan opravljati dejavnosti, za katere se ni mogel sporazumeti o povračilu. Glede pravic in obveznosti, ki nastanejo iz teh dejavnosti, veljajo do odločitve o spornem vprašanju določbe sporazuma, sklenjenega za prejšnje leto, razen če so ponujeni pogoji za tekoče leto za zavod ugodnejši.

(Dalje na 6. strani)

(Nadaljevanje s 5. str.)

b) Razmerja med izobraževalnimi skupnostmi

53. člen

Izobraževalne skupnosti sodelujejo med seboj pri reševanju zadev, ki so splošnega in skupnega pomena, zlasti pri usmerjanju razvoja mreže izobraževalnih zavodov ter pri usklajevanju meril za financiranje izobraževalnih dejavnosti.

Izobraževalne skupnosti se lahko sporazumejo, da skupno zagotovijo sredstva za financiranje posameznih izobraževalnih dejavnosti in za financiranje nalog, ki so skupnega pomena.

Izobraževalne skupnosti lahko urejajo medsebojna razmerja tudi s pogodbami.

54. člen

Temeljne izobraževalne skupnosti, ki v skladu z 42. členom tega zakona financirajo dejavnost srednjih šol in domov za učence teh šol na območjih, določenih s tem zakonom, sporazumno:

1. sprejemajo merila za financiranje dejavnosti srednjih šol in domov za učence teh šol;

2. na podlagi sprejetih meril določijo delež, ki ga posamezne izobraževalne skupnosti prispevajo za financiranje srednjih šol in domov za učence teh šol ter način obračunavanja med izobraževalnimi skupnostmi;

3. dajo predloge za organizacijo in razvoj mreže srednjih šol na območju temeljnih izobraževalnih skupnosti.

Temeljne izobraževalne skupnosti lahko imenujejo skupen organ (svet) za opravljanje nalog iz prejšnjega odstavka. V tem svetu imajo temeljne izobraževalne skupnosti enako število svojih predstavnikov.

55. člen

Če se v izobraževalnem zavodu izobražujejo učenci in študenti iz drugih republik sklene izobraževalna skupnost oziroma delovna organizacija, ki financira dejavnost tega izobraževalnega zavoda, z ustrezno izobraževalno skupnostjo oziroma z zainteresirano delovno ali drugo organizacijo pogodbo o povračilu stroškov za izobraževanje teh učencev in študentov.

Če se v izobraževalnem zavodu izobražujejo tuji državljani, zagotovi povračilo stroškov za njihovo izobraževanje republiška izobraževalna skupnost po dogovoru z zainteresiranimi organi oziroma organizacijami.

56. člen

O sporih med temeljnimi izobraževalnimi skupnostmi ter o sporih med temeljnimi izobraževalnimi skupnostmi in delovnimi organizacijami glede sredstev za izobraževanje (38. in 54. člen tega zakona) odloča razsodišče. Predsednika razsodišča imenuje republiška izobraževalna skupnost, člane razsodišča pa imenujejo sporne stranke.

O sporih med temeljnimi izobraževalnimi skupnostmi in republiško izobraževalno skupnostjo ter o sporih med posebno izobraževalno skupnostjo in republiško izobraževalno skupnostjo glede sredstev, ki jih je republiška izobraževalna skupnost dolžna zagotoviti tem skupnostim v skladu s tem zakonom (35. in 37. člen), odloča razsodišče. Predsednika razsodišča imenuje Izvršni svet skupščine SR Slovenije, člane razsodišča pa imenujejo sporne stranke.

V razsodišča iz prejšnjih odstavkov imenuje vsaka sporna stranka enako število članov, vendar najmanj vsaka po dva člana.

Razsodišča iz prvega in drugega odstavka tega člena morajo pred odločitvijo o sporu dobiti mnenje prizadetih občin oziroma Izvršnega sveta skupščine SR Slovenije oziroma — če je ena od spornih strank posebna izobraževalna skupnost ali delovna organizacija (37. in 38. člen) — tudi mnenje Gospodarske zbornice SR Slovenije.

Odločba razsodišča iz prvega in drugega odstavka tega člena je dokončna.

Za postopek pred razsodiščem iz prvega in drugega odstavka tega člena se smiselno uporabljajo splošni predpisi o razsodiščih.

c) Razmerje med izobraževalno skupnostjo in družbeno politično skupnostjo

57. člen

Družbeno politične skupnosti zagotavljajo izobraževalnim skupnostim na svojem območju splošne pogoje za uresničevanje njihovih nalog.

58. člen

Skupščina občine, za katero je ustanovljena temeljna izobraževalna skupnost:

— potrjuje statut temeljne izobraževalne skupnosti;

— daje soglasja k programu temeljne izobraževalne skupnosti;

— obravnava letno poročilo o delu ter mnenja in predloge temeljne izobraževalne skupnosti;

— obravnava finančni načrt in zaključni račun temeljne izobraževalne skupnosti;

— daje temeljnim izobraževalnim skupnostim priporočila za izvajanje sprejetih smernic za razvoj izobraževalnih dejavnosti ter za racionalno uporabo razpoložljivih sredstev;

— vabi predstavnike izobraževalne skupnosti na seje, na katerih razpravlja o razvoju in financiranju izobraževanja.

Če je temeljna izobraževalna skupnost ustanovljena za območje več občin, opravljajo zadeve iz prejšnjega odstavka skupščine vseh občin, za katerih območja je ta skupnost ustanovljena.

Skupščina SR Slovenije opravlja zadeve iz prvega odstavka tega člena za republiško izobraževalno skupnost.

Skupščina SR Slovenije opravlja zadeve iz prvega odstavka tega člena tudi za posebne izobraževalne skupnosti, dobiti pa mora prej mnenje gospodarske zbornice SR Slovenije oziroma ustrezne skupnosti delovnih organizacij s področja družbenih služb, ki prispevajo sredstva v sklad posebne izobraževalne skupnosti.

59. člen

Izobraževalna skupnost je dolžna obravnavati na svojih sejah pripombe, mnenja in priporočila pristojnih organov družbeno politične skupnosti in jih obveščati o sprejetih sklepih.

60. člen

Zakonitost dela temeljne izobraževalne skupnosti nadzoruje pristojni upravni organ občine, v kateri ima skupnost sedež.

Če je temeljna izobraževalna skupnost ustanovljena za območje več občin, mora občinski upravni organ iz prejšnjega odstavka glede ugotovljenih nezakonitosti in storjenih ukrepov obvestiti pristojne upravne organe vseh občin, za katerih območja je ta skupnost ustanovljena.

Zakonitost dela republiške izobraževalne skupnosti in posebnih izobraževalnih skupnosti nadzoruje republiški sekretariat za prosveto in kulturo.

Skupščina družbeno-politične skupnosti, katere upravni organ nadzoruje zakonitost dela izobraževalne skupnosti, ima pravico zadržati izvršitev splošnega akta izobraževalne skupnosti, ki je v nasprotju z zakonom, drugim predpisom ali statutom izobraževalne skupnosti.

V. Prehodne in končne določbe

61. člen

Temeljne izobraževalne skupnosti in republiška izobraževalna skupnost se morajo ustanoviti do 31. maja 1967, financiranje izobraževalnih dejavnosti pa prevzamejo s 1. julijem 1967.

62. člen

Z dnem, ko pričnejo delati izobraževalne skupnosti, prenehajo skladi za šolstvo.

Skladi za šolstvo morajo sestaviti zaključni račun po stanju na dan 30. junija 1967. Vse pravice in obveznosti skladov prevzamejo družbeno politične skupnosti, ki so jih ustanovile.

Družbeno politične skupnosti lahko prenesejo aktiva skladov za šolstvo na izobraževalno skupnost.

63. člen

Sredstva za izobraževanje se zagotavljajo v skladu z določbami tega zakona od 1. julija 1967.

64. člen

Za leto 1967 znaša stopnja republiškega prispevka za izobraževanje iz osebnega dohodka iz delovnega razmerja 1 % od osnove po prvem odstavku 26. člena tega zakona. Za enak odstotek se za leto 1967 zniža stopnja republiškega prispevka iz osebnega dohodka od delovnega razmerja, ki je določena z zakonom o uvedbi in stopnjah republiških prispevkov, davkov in taks (Uradni list SRS, št. 36-364/65 in 6-36/67).

Med sredstva za izobraževanje se steka v letu 1967 42,5 % republiškega davka od prometa blaga na drobno (29. člen).

Občinske skupščine morajo v letu 1967 določiti najmanj takšno stopnjo občinskega prispevka za izobraževanje po drugem odstavku 26. člena tega zakona, toliksen del občinskega prispevka za izobraževanje po 27. členu tega zakona in toliksen del občinskega davka od prometa blaga na drobno po drugem odstavku 29. člena tega zakona.

V povečanje občinskih proračunskih sredstev po prejšnjem odstavku se ne računajo sredstva, ki se stekajo v občinski proračun od prispevka za uporabo mestnega zemljišča.

65. člen

Dopolnilna sredstva, ki jih republiška izobraževalna skupnost zagotavlja temeljnim izobraževalnim skupnostim po 35. členu tega zakona, so v letu 1967 zagotovljena občinam neposredno iz proračuna SR Slovenije po zakonu o določitvi dopolnilnih sredstev občinam (Uradni list SRS, št. 6-38/67).

Ne glede na določbe prejšnjega odstavka se zagotovi republiški izobraževalni skupnosti za dopolnjevanje temeljnih izobraževalnih skupnosti za leto 1967 najmanj 3.000.000 dinarjev iz sredstev rezerve po četrti alineji 4. člena zakona o določitvi dopolnilnih sredstev občinam.

66. člen

Skupščine občin morajo v smislu prvega odstavka 5. člena in tretjega odstavka 64. člena tega zakona najkasneje do 15. junija 1967 sprejeti odloke o stopnjah občinskih prispevkov za izobraževanje in določiti za izobraževanje namenjeni del občinskega davka in prometa blaga na drobno.

67. člen

Dokler izobraževalne skupnosti ne sprejmejo meril za financiranje izobraževalnih dejavnosti in drugih nalog oziroma dokler ne bodo sklenjene pogodbe o financiranju skupnih nalog izobraževalnih skupnosti, pripadajo izobraževalnim zavodom akontacije v višini najmanj povprečnih mesečnih zneskov, ki so jih dobivali v prvi polovici leta 1967.

68. člen

Glede obračunavanja in pobiranja, poroštva, obresti, oprostitev, kazenskih ukrepov, pravnih sredstev in drugega, kar se nanaša na obračunavanje in pobiranje prispevka za izobraževanje iz osebnega dohodka, se primerno uporabljajo ustrezne določbe temeljnega zakona o prispevkih in davkih občanov.

69. člen

Za skupno financiranje srednjih šol in domov za učence teh šol v skladu z 42. in 54. členom tega zakona se določijo naslednja območja:

1. občine: Brežice, Celje, Krško, Laško, Mozirje, Sevnica, Slovenske Konjice, Šentjur pri Celju, Šmarje pri Jelšah, Velenje in Zalec;

2. občine: Ajdovščina, Nova Gorica in Tolmin;

3. občine: Ilirska Bistrica, Izola, Koper, Piran, Postojna in Sežana;

4. občine: Cerknica, Domžale, Grosuplje, Hrastnik, Idrija, Kamnik, Kočevje, Litija, Ljubljana-Bežigrad, Ljubljana-Center, Ljubljana-Moste-Polje, Ljubljana-Šiška, Ljubljana-Vič-Rudnik, Logatec, Ribnica, Trbovlje, Vrhnika in Zagorje ob Savi;

5. občine: Jesenice, Kranj, Radovljica, Škofja Loka in Tržič;

6. občine: Lenart, Maribor, Ormož, Ptuj in Slovenska Bistrica;

7. občine: Gornja Radgona, Lendava, Ljutomer in Murska Sobota;

8. občine: Črnomelj, Metlika, Novo mesto in Trebnje;

9. občine: Dravograd, Radlje ob Dravi, Ravne na Koroškem in Slovenj Gradec.

Temeljne izobraževalne skupnosti lahko sporazumno spremenijo območja iz prejšnjega odstavka.

70. člen

Ta zakon se ne nanaša na zagotavljanje sredstev za dejavnosti in razvoj izobraževalnih zavodov, ki se ustanavljajo za Jugoslovansko ljudsko armado in organe za notranje zadeve.

71. člen

Ta zakon začne veljati osmi dan po dnevu objave v Uradnem listu SRS.

OBRAZLOŽITEV

I

Zvezna skupščina je 14. maja 1966 sprejela splošni zakon o finančnih sredstvih za izobraževanje in vzgojo (Uradni list SFRJ, št. 21-229/66). Na podlagi določil zveznega splošnega zakona je republika dolžna sprejeti ustrezni republiški zakon, ki naj podrobneje določi sistem financiranja in samoupravljanja ter načela in organizacijo delitve na področju vzgoje in izobraževanja. Zvezni splošni zakon in republiški zakon bosta tvorila pravno osnovo za uveljavitev takšnih družbeno ekonomskih pogojev, ki bodo omogočali popolnejše uresničevanje samoupravljanja in delitve po delu v tej družbeni dejavnosti. Dosedanji proračunsko administrativni odnosi na tem področju so ovirali razvoj vzgojno izobraževalnega sistema, da se ni mogel skladneje prilagajati splošnim družbenim in gospodarskim potrebam. To velja zlasti za vlogo izobraževanja pri izboljševanju izobrazbene strukture zaposlenih, od česar je močno odvisna proizvodnost dela in rast družbenega proizvoda ter s tem uresničevanje gospodarske reforme.

Delovni ljudje in delovne organizacije postajajo vse bolj osnovni nosilci materialnih sredstev za potrebe družbenega razvoja. V skladu s tem je treba tudi izgrajevati sistem financiranja izobraževanja, ki bo slonel na interesu in potrebah delovnih ljudi, delovnih organizacij in njihovih združenj ter občin kot širših družbenih skupnosti proizvajalcev kakor tudi drugih za vzgojo in izobraževanje zainteresiranih občanov. Tako bo mogoče zgraditi sistem izobraževanja, ki ne bo ostal samo načelo in deklarirana pravica, marveč bo zagotovil tudi možnosti za uresničenje teh načel. Tako konstituirana pravica do izobraževanja, ki bo temeljila na realnih materialnih sredstvih, bo tudi zmanjšala protislovja med željami, potrebami in možnostmi.

Takšno vlogo izobraževanja pa bo mogoče uresničiti le, če bomo ustvarili ustreznejše pogoje za hitrejši razvoj družbeno ekonomskih odnosov na področju vzgoje in izobraževanja. Zato je potrebno, da zakon na temeljih samoupravljanja zagotovi obvezne in stalne vire za vzgojno izobraževalno dejavnost šol ter skupno z drugimi družbenimi sredstvi (prispevki družbeno političnih skupnosti, delovnih organizacij in samoprispevki občanov) odpre proces za stabilizacijo financiranja šolstva in nadaljnjega razvoja njegove materialne osnove. Tako naj bi v prihodnosti za šolstvo v skladu z družbenimi potrebami namenjali ustreznejši delež narodnega dohodka kot doslej, z načelom dohodka pa bi dosledno uveljavili ekonomičnost izobraževanja ter z racionalizacijo šolske mreže in intenzifikacijo vzgojno izobraževalnega procesa dosegli tudi večji učinek pri vzgoji in izobraževanju.

Ta zakon ne uvaja zgolj zbiranja in delitve finančnih sredstev za šolstvo, pač pa uzakonjuje tudi novo samoupravno institucijo na tem področju družbene dejavnosti — izobraževalne skupnosti. Z njimi dograjujemo, dopolnjujemo in širimo sistem samoupravljanja na področju vzgoje in izobraževanja, postavljamo celotno področje šolstva in delovne organizacije s področja izobraževanja v nove družbeno-ekonomske odnose, kjer se izobraževanje samostojno in enakopravno z ostalimi družbenimi dejavnostmi uveljavlja prek lastnega samoupravnega mehanizma. Izobraževalna skupnost je interesna skupnost vseh občanov, vseh vzgojno-izobraževalnih zavodov in delovnih organizacij z določenega območja, ki skupaj z družbeno-politično skupnostjo skrbi za razvoj vzgoje in izobraževanja in zagotavlja sredstva zanj.

Pri delu izobraževalnih skupnosti sodelujejo vsi prizadeti dejavniki za vzgojo in izobraževanje, se pravi poleg predstavnikov vzgojno-izobraževalnih zavodov tudi zastopniki delovnih organizacij v gospodarstvu in družbenih službah, drugih zainteresiranih organizacij in občanov, kakor tudi predstavniki družbeno-političnih skupnosti z območja izobraževalne skupnosti.

Tako široko predstavništvo v organih izobraževalnih skupnosti, kot predvideva zakon, je odsev temeljne zamisli, da se prek izobraževalnih skupnosti vzpostavlja enakopraven odnos med družbeno skupnostjo in vzgojno-izobraževalnim področjem, da se izobraževalna skupnost pojavlja kot nosilec delitve sredstev med družbo in izobraževanjem.

Splošni zakon (v nadaljnjem besedilu: SZ) določa načela o sredstvih za izobraževanje in vzgojo in načela o izobraževalnih skupnostih, hkrati pa daje republikam številna obligatorna in fakultativna pooblastila, na podlagi katerih republike lahko samostojno rešujejo posamezna vprašanja v zvezi s financiranjem izobraževanja in vzgoje.

II

V skladu s pooblastili, določenimi s splošnim zakonom, mora republika s svojim zakonom določiti:

— obveznosti družbeno političnih skupnosti do izobraževanja in vzgoje, v skladu s katerimi morajo zagotoviti dopolnilna sredstva izobraževalni skupnosti, če stalni in obvezni viri ne zadoščajo (tretji odstavek 2. člena SZ);

— višino republiškega prispevka za izobraževanje od osebnega dohodka iz delovnega razmerja (drugi odstavek 3. člena SZ);

— način ustanovitve in območje, za katero se ustanovi izobraževalna skupnost (8. člen SZ);

— sredstva, ki se stekajo v sklad določene izobraževalne skupnosti (12. člen SZ);

— pogoje, pod katerimi pripadajo izobraževalnim skupnostim za posamezne dejavnosti gospodarstva in družbenih služb ali za več delovnih organizacij del sredstev od prispevkov delovnih ljudi teh organizacij, ki se stekajo v sklad izobraževalne skupnosti za določeno območje oziroma za območje republike (1. odstavek 13. člena SZ);

— izobraževalne in vzgojne zavode, za katere zagotavlja izobraževalna skupnost za določeno območje oziroma za območje republike sredstva za dejavnost in za povečanje materialne osnove teh sredstev (15. člen SZ);

— kako naj ustrezna izobraževalna skupnost zagotovi del sredstev delovnim organizacijam, ki neposredno organizirajo in financirajo izobraževanje kadrov za svoje potrebe (prvi odstavek 18. člena SZ) in

— kako zagotoviti delovnim organizacijam, ki organizirajo in financirajo izobraževanje kadrov za širše potrebe, dopolnilna sredstva za izobraževanje (18. člen SZ).

Po pooblastilu splošnega zakona pa republike lahko z zakonom določijo:

— da se med sredstva za izobraževanje obvezno in stalno steka tudi del občinskega in republiškega davka od prometa blaga na drobno in od storitev (drugi odstavek 3. člena SZ);

— da se v skladu s posebnim zveznim zakonom vpelje vir sredstev za izobraževanje in vzgojo tudi prispevek za investicije (peti odstavek 2. člena SZ);

— najnižjo stopnjo občinskega prispevka za izobraževanje od osebnih dohodkov iz delovnega razmerja in iz osebnega dohodka od kmetijske dejavnosti, od samostojnega opravljanja obrti in drugih gospodarskih dejavnosti, od samostojnega opravljanja intelektualnih storitev ter od avtorskih pravic, patentov in tehničnih izboljšav (peti odstavek 3. člena SZ);

— da se del sredstev amortizacije nepremičnin izobraževalnih in vzgojnih zavodov združuje v skladih izobraževalnih skupnosti kot kreditna sredstva za razširjanje materialne osnove izobraževanja in vzgoje (5. člen SZ);

— da dajejo izobraževalne skupnosti iz sredstev za izobraževanje kredite za šolanje in sredstva za druge potrebe (drugi odstavek 16. člena SZ) in

— pogoje, pod katerimi se dopolnilna sredstva za izobraževanje zagotavljajo neposredno iz republiškega proračuna (drugi odstavek 17. člena SZ).

III.

Na podlagi navedenih izhodišč za ureditev novega sistema financiranja vzgoje in izobraževanja občanov ter na podlagi obligatornih in fakultativnih pooblastil, ki jih daje republikam splošni zakon, je republiški sekretariat za prosveto in kulturo pripravil v juniju lani osnutek predloga zakona in ga dal v javno razpravo. Delovne in družbeno politične organizacije ter državni organi in občani so intenzivno sodelovali v javni razpravi. Do določenega roka (20. septembra 1966) je republiški sekretariat prejel 212 pismenih odgovorov, v katerih so dali udeleženci javne razprave k osnutku predloga zakona številne predloge in pripombe.

Po proučitvi teh predlogov in pripomb je republiški sekretariat pripravil predlog zakona, ki ga je obravnaval Izvršni svet skupščine SRS na seji 28. oktobra 1966 in ga z nekaterimi dopolnitvami in spremembami v načelu sprejel. Zakonski predlog so zatem obravnavali vsi pristojni in prizadeti odbori skupščine SRS. Glede na izredno živahnost javne razprave, na številne pripombe in različna mnenja se je v tej razpravi izkristaliziralo mnenje, da je potrebno predloženi zakonski predlog dopolniti in v določeni meri spremeniti, upoštevajoč predloge široke javne razprave in skupščinskih odborov.

IV.

V skladu s tem stališčem republiški sekretariat za prosveto in kulturo predlaga dopolnjeni predlog zakona o financiranju vzgoje in izobraževanja v SR Sloveniji. Njegove glavne značilnosti so naslednje:

1. Izobraževalne skupnosti, organizirane po načelu samostojnosti in samoupravnih pravic delovnih in drugih organizacij ter občanov, ki naj jih sestavljajo, naj bodo najpomembnejši družbeni nosilec novega sistema financiranja vzgoje in izobraževanja. V tem smislu zakonski predlog predvideva naslednjo organizacijo izobraževalnih skupnosti v SR Sloveniji:

— Za območje ene ali več občin se ustanovijo temeljne izobraževalne skupnosti. Načelno izhodišče za teritorialno oblikovanje izobraževalnih skupnosti je območje občine, medtem ko je njihovo združevanje stvar medsebojnega svobodnega dogovora in sporazuma. Temeljne izobraževalne skupnosti zagotavljajo sredstva zlasti za obvezno osnovno šolanje, za izobraževanje na srednjih šolah, za vzgojo v vzgojno-varstvenih zavodih, za sofinanciranje prosvetno-pedagoške službe. Zakon podrobneje našteva tudi druge obvezne oziroma neobvezne naloge temeljnih izobraževalnih skupnosti pri financiranju vzgojno-izobraževalnih dejavnosti;

če se ustanovi temeljna izobraževalna skupnost za območje več občin, to ne odvezuje posamezne občine skrbi za izobraževalne dejavnosti na njenem območju (1. odst. 30. člena). Hkrati omogoča zakon tudi popolnejšo obliko združevanja v 2. odstavku 30. člena, kjer se lahko občine z območja temeljne izobraževalne skupnosti dogovorijo, da bodo sredstva iz obveznih in stalnih virov, kakor tudi dopolnilna sredstva uporabljala za skupno financiranje izobraževalnih dejavnosti na celotnem območju temeljne izobraževalne skupnosti.

— Posebne izobraževalne skupnosti, katerih naloga naj bi bila skrb za izobraževanje strokovnih kadrov za potrebe posameznih dejavnosti gospodarstva in družbenih služb oziroma za skupne potrebe več delovnih organizacij. Delovnim in drugim zainteresiranim organizacijam je prepuščeno, da po svojih odločitvah oblikujejo posebne izobraževalne skupnosti, ki bodo skrbele za izobraževanje kadrov za njihove potrebe.

Delovne organizacije, za potrebe katerih izobražujejo strokovni kader izobraževalni zavodi, ki jih financirajo posebne izobraževalne skupnosti, zagotavljajo sredstva za dejavnost teh zavodov predvsem iz lastnih sredstev. Posebni izobraževalni skupnosti pa pripada tudi del prispevka za izobraževanje, ki ga vplačujejo delavci teh delovnih organizacij. Zagotovi ji ga republiška izobraževalna skupnost, pri čemer se določi višina na podlagi medsebojnega sporazuma. Če pa posebna izobraževalna skupnost v soglasju z republiško izobraževalno skupnostjo organizira izobraževanje kadrov tudi za širše potrebe, nosi republiška izobraževalna skupnost celotne stroške za ta del njene dejavnosti (37. člen).

V bistvu enak odnos kot med republiško in posebno izobraževalno skupnostjo je uveljavljen tudi med delovno organizacijo, ki neposredno financira dejavnost izobraževalnega zavoda, ter med temeljno izobraževalno skupnostjo, na območju katere je ta zavod (38. člen).

— Republiška izobraževalna skupnost naj bi financirala predvsem dejavnost visokošolskih zavodov, sofinancirala posebne zavode in šole za pripadnike narodnosti ter pouk italijanskega jezika v slovenskih osnovnih šolah na narodnostno mešanem območju treh obalnih občin (Izola, Koper, Piran), prosvetno-pedagoško službo v republiški pristojnosti in za šole narodnosti oz. za dvojezične šole in dajala dopolnilna sredstva tistim temeljnim izobraževalnim skupnostim, ki z lastnimi obveznimi in stalnimi viri ne morejo zagotoviti financiranja dejavnosti osnovnih šol;

— za financiranje dejavnosti srednjih šol (razen tistih, ki so vključene v posebne izobraževalne skupnosti, in tistih, ki jih neposredno financirajo gospodarske organizacije) se ne predvideva posebna institucionalna oblika izobraževalnih skupnosti, pač pa le obvezno skupno financiranje vseh temeljnih izobraževalnih skupnosti z določenega območja, ki je zaradi smotrnosti organizacije in glede na sedanjo mrežo srednjega šolstva določeno z zakonom. Skrb za srednje šolstvo je tako vezana za širše območje, sredstva za financiranje dejavnosti srednjih šol pa izobraževalne skupnosti prispevajo po enotnem ključu, pri katerem se v enaki meri upoštevajo obvezna in stalna sredstva izobraževalnih skupnosti in gospodarska moč (osebni dohodki v delovnih organizacijah) območja, ki ga obsega temeljna izobraževalna skupnost. Ta ključ velja obvezno le v primeru, če se prizadete temeljne izobraževalne skupnosti drugače ne sporazumejo. Skupno financiranje srednjih šol je po tem ali po sporazumno drugače določenem ključu obvezno. Merila za financiranje dejavnosti srednjih šol in domov za učence teh šol, višino deleža, ki ga na emelju predloženih meril prispevajo posamezne izobraževalne skupnosti, način medsebojnega obračunavanja med izobraževalnimi skupnostmi, predloge za organizacijo in razvoj mreže srednjih šol določajo temeljne izobraževalne skupnosti sporazumno. Kolikor pride do nesporazuma, se spor ustrezno obravnava po postopku, ki je v 56. členu predviden za nesoglasja med temeljnimi izobraževalnimi skupnostmi. Srednje šole pa so vključene v temeljno izobraževalno skupnost, kjer je njihov sedež, in ta neposredno skrbi za financiranje njihove dejavnosti (členi 42, 54 in 69).

2. V osnutku so predvideni razni viri sredstev za izobraževanje. Trdnost in stabilnost izobraževanja naj bi zagotovili obvezni in stalni viri sredstev za izobraževanje. Ta sredstva bi morala zadoščati predvsem zi financiranje osnovne dejavnosti izobraževalnih zavodov. Drugi viri pa naj bi služili za izboljševanje sedanjega stanja, za razširitev materialne osnove vzgoje in izobraževanja ter za druge potrebe na področju izobraževanja.

Poglavitna obvezna in stalna vira sta občinski in republiški prispevek za izobraževanje, ki ga plačujejo občani iz svojih osebnih dohodkov. Občani tako sami prispevajo sredstva za svoje izobraževanje. Načeloma naj bi bili zajeti vsi osebni dohodki.

Obvezna in stalna vira sredstev za izobraževanje sta tudi del občinskega davka od prometa blaga na drobno ter del republiškega davka od prometa blaga na drobno.

S posebnim zakonom se bo določilo v prihodnje:

a) stopnja republiškega prispevka za izobraževanje iz osebnega dohodka iz delovnega razmerja;

b) del republiškega davka od prometa blaga na drobno, ki se steka med sredstva za izobraževanje.

Z istim zakonom se lahko določi tudi:

a) najnižje stopnje občinskega prispevka za izobraževanje iz osebnega dohodka iz delovnega razmerja in iz občinskega prispevka za izobraževanje iz osebnega dohodka od kmetijske dejavnosti, od samostojnega opravljanja obrti in drugih gospodarskih dejavnosti, od samostojnega opravljanja intelektualnih storitev ter od avtorskih pravic, patentov in tehničnih izboljšav;

b) najmanjši del občinskega davka od prometa blaga na drobno, ki ga občina nameni kot sredstva za izobraževanje.

Občinska skupščina pa, upoštevajoč morebitne minimalne stopnje določene s posebnim zakonom, samostojno določa svoje stopnje občinskega prispevka za izobraževanje in dela davka od prometa blaga na drobno.

Za drugo polovico leta 1967 zakon v prehodnih določbah določa naslednje:

1. Občinske skupščine same sprejemajo odloke o sredstvih za izobraževanje na svojem območju, in to najkasneje do 15. junija t. l.

2. Občinske skupščine morajo v letu 1967 zagotoviti iz stalnih in obveznih virov najmanj tolikšna sredstva za izobraževalne dejavnosti kot v letu 1966, oziroma povečana za ustrezni odstotek, kolikor se celotna sredstva občinskega proračuna povečujejo.

3. Stopnja republiškega prispevka za izobraževanje iz osebnega dohodka iz delovnega razmerja znaša 1 %.

Med sredstva za izobraževanje republiške izobraževalne skupnosti se steka tudi 42,5 % republiškega davka od prometa blaga na drobno.

4. Dopolnilna sredstva, ki jih republiška izobraževalna skupnost zagotavlja temeljnim izobraževalnim skupnostim, se v letu 1967 zagotovijo neposredno občinam iz republiškega proračuna v skladu z zakonom o zagotovitvi dopolnilnih sredstev občinam.

Poleg teh sredstev bo republiški proračun še dodatno zagotovil 3 milijone N-din za dopolnjevanje temeljnih izobraževalnih skupnosti.

Kvantifikacija k osnutku predloga je posebna priloga obrazložitve. V njej so podrobno razčlenjeni obvezni in stalni viri glede na izobraževalne skupnosti.

V osnutku so predvideni kot drugi viri za izobraževanje zlasti sredstva, ki jih delovne organizacije in druge družbene pravne osebe ter državni organi namenijo za dejavnosti in razvoj izobraževanja, in sredstva, ki jih občani prostovoljno ali kot samoprispevek dajejo za izobraževanje (7. člen). Ta sredstva se lahko dajejo skladom izobraževalnih skupnosti ali pa neposredno izobraževalnim zavodom (8. člen).

3. Za uporabo sredstev za izobraževanje predlog zakona dopušča široke možnosti, vendar pa izrecno našteva, kaj se po zakonu mora zagotoviti iz teh sredstev (člen 40, 42, 43, 45) in kaj se zagotavlja glede na gmotne možnosti, toda v skladu s sprejetimi programi razvoja izobraževanja (člen 41, 44, 46, 48, 49).

4. Zagotavljanje dopolnilnih sredstev temeljnim izobraževalnim skupnostim za financiranje osnovnega šolstva je bistvena novost v predloženem zakonu, ki naj bi prispevala k bolj usklajenemu in enovitejšemu razvoju osnovnega šolstva v republiki.

Potem ko občina v skladu z gospodarsko zmogljivostjo prebivalstva svojega območja izčrpa svoje možnosti za pokritje obveznosti na področju izobraževanja, ki ji jih nalagata ustava in zakon, republiška izobraževalna skupnost zagotovi temeljni izobraževalni skupnosti za dejavnost osnovnih šol in posebnih osnovnih šol za otroke z motnjami v duševnem razvoju dopolnilna sredstva. Kdaj je temeljna izobraževalna skupnost upravičena do dopolnilnih sredstev in v kolikšni višini se določa z merili in pogoji, ki jih sprejme republiška izobraževalna skupnost v soglasju s skupščino SRS.

Zakon tudi določa, da v primeru če je temeljna izobraževalna skupnost ustanovljena za območje več občin, se dopolnilna sredstva zagotavljajo le za izobraževalne dejavnosti tiste občine, ki ni mogla zagotoviti z lastnimi viri zadostnih sredstev, predvidenih po merilih in pogojih za dajanje dopolnilnih sredstev republiške izobraževalne skupnosti.

5. Sredstva, ki se bodo natekala iz predvidenih obveznih in stalnih virov, ne bodo v prvem obdobju novega sistema financiranja zadoščala, da bi lahko zakon določil obvezno udeležbo pri naložbah za stabilen razvoj materialne osnove vzgoje in izobraževanja. Potrebno bo, da se bodo sredstva za te investicije zbirala še naprej iz sredstev občin in republike ter iz sredstev delovnih, zlasti gospodarskih organizacij, ter s samoprispevki občanov. Pri tem pa bodo sodelovale tudi izobraževalne skupnosti, kolikor bodo razpolagale s sredstvi (47. člen). V predlogu zakona je predvideno v skladu s pooblastilom iz splošnega zakona tudi združevanje amortizacijskih sredstev (31., 32. in 33. člen). V skladih izobraževalnih skupnosti naj bi se združeval kot kredit izobraževalne skupnosti del sredstev od amortizacije nepremičnin izobraževalnih zavodov, vključenih v skupnost, ki je v skladu s posebnim zakonom namenjen za nadomestilo dotrajanih zgradb. Izobraževalnim zavodom pa se morajo vrniti sredstva potem, ko so bila vložena najmanj deset let v sklad izobraževalne skupnosti. Ta sredstva naj bi izobraževalna skupnost posojala investitorjem, ali pa jih sama uporabljala za gradnjo novih objektov oziroma za nadomestilo dotrajanih zgradb.

6. V predlogu zakona je predvideno, da se določajo odnosi med izobraževalno skupnostjo in izobraževalnim zavodom glede povračila za opravljanje dejavnosti s pogodbo. Predvideno je tudi, kaj vse naj vsebuje ta pogodba. Pogodbe se lahko sklenejo za eno ali za več let (51. člen). Glede reševanja sporov med izobraževalno skupnostjo in izobraževalnim zavodom predvideva predlog zakona poseben arbitražni postopek in organe, ki so pristojni za razsojanje spornih vprašanj (52. člen).

Glede odnosov med temeljnimi izobraževalnimi skupnostmi predvideva predlog medsebojno sodelovanje pri zadevah splošnega in skupnega pomena zlasti pri usmerjanju razvoja mreže izobraževalnih zavodov ter pri usklajevanju meril in kriterijev za financiranje izobraževalnih dejavnosti. Izobraževalne skupnosti se lahko sporazumejo, da skupaj financirajo posamezne izobraževalne naloge ali skupne naloge (člen 53). Pač pa zakon nalaga temeljnim izobraževalnim skupnostim obveznost skupnega financiranja srednjega šolstva (člen 42) na določenem območju (člen 69).

Spore med temeljnimi izobraževalnimi skupnostmi oziroma med temeljnimi izobraževalnimi skupnostmi in delovnimi organizacijami (38. in 54. člen) rešuje razsodišče (56. člen). O sporih med republiško izobraževalno skupnostjo in drugimi izobraževalnimi skupnostmi odloča razsodišče (člen 56). To sicer niso spori, ki izvirajo iz pogodbe, pač pa spori, ki so izven pogodbenega razmerja. Spore, izvirajoče iz pogodbe, rešuje sodišče splošne pristojnosti, kakor pač vse pogodbene spore med pravnimi osebami.

Določbe o odnosih med izobraževalnimi skupnostmi in družbeno političnimi skupnostmi so v osnutku prevzete iz splošnega zakona in podrobneje obdelane v 58. členu. Predvideno je tudi nadzorovanje dela zakonitosti izobraževalnih skupnosti. Zakonitost dela temelinih izobraževalnih skupnosti naj bi nadzorovali pristojni organi občine, v katerih so sedeži teh skupnosti. Zakonitost dela republiške izobraževalne skupnosti in posebnih izobraževalnih skupnosti naj bi nadzoroval republiški sekretariat za prosveto in kulturo (60. člen).

7. V prehodnih in končnih določbah predvideva predlog zakona zlasti tiste ukrepe, ki so potrebni za pravočasno organizacijo in začetek izvajanja novega sistema financiranja izobraževanja v SR Sloveniji. Upoštevajoč spremembo in dopolnitev zveznega splošnega zakona (Uradni list SFRJ, št. 1/67) naj bi se sredstva za financiranje izobraževanja začela zagotavljati z 1. julijem 1967 (63. člen). Izobraževalne skupnosti naj bi se ustanovile najpozneje do 31. maja, financiranje izobraževalnih skupnosti pa prevzemajo 1. julija 1967 (61. člen).

Skupščine občin so dolžne, da najkasneje do 15. junija sprejmejo odloke o stopnjah občinskih prispevkov za izobraževanje in določijo za izobraževanje namenjen del občinskega davka od prometa blaga na drobno (člen 66), ker je z zakonom določena le stopnja republiškega prispevka za izobraževanje in del republiškega davka od prometa blaga na drobno, ki je namenjen za izobraževanje.

S posebnimi določbami se ureja tudi likvidacija sedanjih skladov za šolstvo (člen 62), način financiranja izobraževalnih dejavnosti, dokler izobraževalne skupnosti ne sprejmejo meril, ali ne sklenejo pogodb za financiranje skupnih nalog in dejavnosti (člen 67) in se določajo območja za skupno financiranje srednjih šol in domov za učence teh šol (člen 69).

ZALOŽBA MLADINSKA KNJIGA

CICIBAN PIONIR

barvni reviji za naše šolarje:

- pestra vsebina, bogate barvne ilustracije, zanimivosti, uganke in slikovne uganke v vsaki številki.
- Barvni reviji sta najboljše dopolnilo šolskemu pouku.

ŠOLE IN KNJIŽNICE!

Založba Mladinska knjiga bo ob koncu šolskega leta pripravila nekaj vezanih letnikov.

Naročite se pri šolskih poverjenikih na vezane letnike CICIBANA in PIONIRJA!

Svoje naročilo lahko pošljete tudi neposredno prodajnemu oddelku založbe, Titova 3, Ljubljana s priloženo naročilnico.

NAROČILNICA — PD

Podpisani .....

Sonce je zakril oblak

Iz zvezka prvošolca:
»Poleg imena imamo tudi primek. V prvi klopi sedi Ivko Lomar. Nuška Munder ni imela naloge. Tonček Pesnik ni marljiv učenec. Tomo Smuk zna lepo peti.«
(Imena so spremenjena, sestavek je prepisan dobesedno!)

Prvošolec je bil zbegan. Prinesel mi je spis in vzdihnil: »Poglej, kakšen slab razred smo.« Najbolj sta ga prizadeli dve trditvi: tista o Tončku, ki ni marljiv. Hitel mi je pojasnjevati, da ima Tonček bolno mamo in to vsi v razredu vedo, tovarišica pa ni vedela. Tudi ni pustila nič povedati.

Prizadela ga je tudi druga: Tomo zna lepo peti. Pa kaj zato, če zna? Mi se bomo pa še naučili.

Od takrat ni več maral te učiteljice.

* * *

Približna izjava:

Na sestanku smo volili tiste, ki jih je predlagalo vodstvo šole. Preneumno. Sploh nisem volil. Misliš, da smo res tako slabi, da bi izbrali slabo vodstvo? Lahko bi nam malo bolj zaupali.

Nekoč bodo vsi ti puhasti fantiči in brsteče deklice naši delovni ljudje, naši samoupravljavci. Zakaj jim odrekamo vrednost presoje? Hoteli bi pogovor o liku voditelja, ne pa kandidatno listo.

Mimogrede: Imajo prav! Pedagogi so si sami izrekli nezaupnico za svoje strokovno delo! Dvomim tudi v njihove samoupravljavske sposobnosti.

* * *

— Naša, tista, ki nas uči... je tvojih let, mama. Pa ima čisto mladega.

— Sin, tako se ne govori, ne misli, ne ccenjuje!

— Pa se! Uničuje mu življenje. Nima pravice vezati nase toliko mlajšega.

— Življenje ni tako preprosto. Kaj ti veš o tem. Prehiter si v sodbah.

— Potem se naj poročita. Tudi Edit Piaf se je poročila z mnogo mlajšim od sebe. Potrebovala je zaščito, ubogi drobni vrabček. Naša, tista, ki nas uči, tista pa... No, saj sem že tiho!

Joža Zagorc

ŠTIRI KNJIGE ZNANSTVENE FANTASTIKE

Pred nami so štiri knjige znanstvene fantastike zbirke SPEKTRUM za leto 1966, ki jo izdaja založba Življenje in tehnika.

Med avtorji znanstvene fantastike je med najbolj znanimi imeni **Isaac Asimov**, ki je pisec cele vrste znanstveno fantastičnih romanov. GOLO SONCE je tipičen predstavnik: pisec postavi zamotano in napeto detektivko v stehniziran, prenaseljen svet jutrišnjih dni; malo zato, da dogodke popestri, še bolj pa zato, da lahko primerja skrajnosti: prenaseljeno in v primerjavi z drugimi planeti že zastarelo Zemljo in planet Solarijo. To je do degeneriranosti stehniziran planet, kjer je redka naseljenost in tehnična popolnost pripeljala do tega, da se prebivalci sporazumevajo le s pomočjo stereovizorja, medtem ko jim je osebna prisotnost nekaj nagnusnega. Asimov pravi: robot ima logiko, nima pa pameti. In zato detektiv Baley odkrije pravega morilca kljub težavam, ki so se mu sprva zdele nepremostljive. Golo sonce je opomin: kdor se preveč zagleda v tehniko in pozabi na to, kar je človeško, mu grozi propad.

Druga knjiga **»Osmi krog pekla«** vsebuje štiri novele.

Novelo OSMI KROG PEKLA **Krzysztofa Boruna** postavi nekak prolog v arhaiziranem jeziku v 16. stoletju; inkvizitor Modestus Münch skrivnostno izgine, nato pa se v noveli sami pojavi v letu 2034. To je pravzaprav vse, kar je v noveli fantastičnega. Pisatelja zanima v glavnem Münchova osebna tragedija in napori njegove okolice, da bi si ga prilagodili. Toda to prilagovanje doseže prav nasproten učinek: Münchu, inkvizitorju, se pokaže nesmiselnost njegovega dotedanjega dela, ki ga nova doba imenuje zločin. Pozabiti ne more, prilagoditi se ne zna. Spoznanje pride skoraj prepozno. Delo je iskrena obsodba fanatizma v vsakršni obliki; tudi tistega, ki nam brani živeti v našem, današnjem svetu.

Novela Vaclava Kajdoša-PO IZKUS je nova razlaga stare pripovedke o Faustu. Tu Mefisto ni več peklensko bitje, ampak znanstvenik s tujega planeta, ki hoče pomagati zaostalim Zemljanom, Faust pa njegov zemeljski pomočnik. Obupata nad človekovo neumnostjo v svojem času.

Kratka novela Shinichija Hoshija KO BO PRIŠLA POMLAD je živahna satira na reklamne metode današnje trgovine. Podobna ji je novela **Marcela Ayméja** KUPONI ZA ŽIVLJENJE, ki se posmehuje odnosu družbe do pisatelja.

Brian W. Aldiss s svojim romanom LADJA MED ZVEZDAMI opozarja na nepremišljeno pošiljanje vesoljskih ladij v skoraj neznano. Ladja se že več sto let vrača s planeta, katerega je raziskovala; kar prebivalci zbolijo za svojevrstno mutacijsko boleznijo. Ta jih v toliki meri prilagodi za bivanje na ladji, da se jih Zemljani bojijo pustiti nazaj na Zemljo; ladjo usmerijo na večno kroženje okoli Zemlje. Ladijski prebivalci se vrnejo v nekakšno praskupnost, nihče med njimi se ne zaveda, kje in kaj pravzaprav so, ladijski hodniki in sobe so jim edini svet. Ločijo se v skupine in končno nasprotja med njimi privedejo do tega, da si pod nogami razžagajo ladjo. Le najboljšim med njimi se pokaže upanje, da se bodo vrnili na Zemljo.

Knjiga **Arthurja C. Clarka** PLANET SEDMIH SONC je po mojem mnenju najboljša iz letošnje zbirke. Za konvencionalnim naslovom (sedani naslov namesto težko prevedljivega izvirnega Against the Fall of Night se mi ne zdi preveč posrečen) se skriva čudovito toplo pisana zgodba. Ne morem si kaj, da je ne bi primerjal s Pečjakovim Drejčkom in tremi marsovčki. Čeprav sta zgodbi pisani s povsem različnih stališč, je bistvo isto: osamlenost mladega človeka. V Planetu sedmih sonc je Alvin edini otrok, ki se je rodil v kaj vem koliko tisoč letih v (le na videz) čudovitem mestu Diaspar: mestu, ki je resda tehnično tako zelo izpopolnjeno, da si morajo meščani izmišljati opravke, če hočejo delati, celo miselne stroje poznajo — toda Alvin je sam. Ker je mlad, najmlajši, ne more razumeti omejenosti svoje okolice (celo mesto misli in hoče misliti, da je edino). Išče in najde mesto Lys. Tam spozna to, kar je že davno slutil: da je uživaška konvencionalnost Diaspara lažna. Vendar g Diaspar privlači, še toliko bolj ko mu hočejo meščani Lysa preprečiti vrnitev. Spozna, da n prvi, ki je pobegnil iz Diaspara, zve pa tudi, da se ni vrnih nihče. Toda Alvin je nekaj nenavadne ga, misli tudi na tiste, ki se n znajo rešiti Diaspara. Skupaj s prijateljem Theonom raziskuje zgodovino obeh mest, zadnjih n Zemlji. Spoznata Venamonda, bitje, s katerim pisatelj razloži pra vse religije brez izjeme. In z njegovo pomočjo se Diaspar in Ly združita, drug drugemu si razložita vse legende o nastanku Zemlja se prerodi.

Precej ljudi je, ki znanstven santastiko odklanjao kar tako »načelno«, na osnovi nekaj knjig ki so bile morda napisane kda pred tridesetimi leti. Dobro b bilo, da bi si kdaj prebrali tudi kak sodoben znanstveno fantastični roman ali novelo. Sodobni pisatelji te zvrsti imajo namreč veliko povedati in prihodnost jim postaja le pretveza. Spoznali so, da na področju tehnike in znanosti skoraj ne morejo tekmovati z resničnim razvojem (od tod tudi marsikatere podobnosti v »tehnični opremi«), pa tudi na smrt dolgočasno je to. Tehnika se iz sodobne znanstvene fantastike umika, rečem lahko, da bo kmalu zastarel celo splošni naziv »znanstvena fantastika«. Veliko bolj se v literaturi te vrste kaže prastara težnja pisateljev po odmiku iz realnega časa in prostora: da bi povedali stvari, ki jih je naravnost težko. In našemu svetu je treba povedati marsikaj, poslušamo pa tako neradi.

Govori se, da zbirka SPEKTRUM ne gre v prodajo. Ne vem zakaj. Izbor knjig je v zadnjih letih sodoben, letošnji prevodi Janeza Zora (Ssmi krog pekla), Mitje Tavčarja (Ladja med zvezdami), Borisa Grabnarja (Golo sonce) in Jožeta Dolničarja (Planet sedmih sonc) so dobri, knjige so okusno opremljene. Ali je morda miselnost, slaba obveščenost bralcev kriva slabe prodaje? Ali pa založba ne zna najti prave poti, da bi svojo zbirko razširila zlasti med mladino?

Zdenko Lapajne

Jožef Tominc (1790—1866), Otroka s psom, Gorica — Museo Provinciale

Narodna galerija v Ljubljani je za lanskoletno stoletnico Jožefa Tominca priredila bogato retrospektivno razstavo slikarjevih del, razstava pa bo odprta do konca aprila. Obisk Tominčeve spominske razstave je tem bolj mikaven, saj je Narodni Galeriji uspelo dobiti za to priložnost slike in risbe iz Gorice in Trsta, tako da zadobi ob deležu, ki ga hrani ljubljanska Narodna galerija, ustvarjalnost Jožefa Tominca kar se da celovito, reprezentančno obsežnost.

Jožef Tominc, goriški in tržaški slikar zapoznelega klasicizma, je v enaki meri zanimiv tako za slovensko slikarsko območje kot za italijansko provincialno umetniško sfero, čeravno sprva niso cenili Tominčevih del. Iz rodne Gorice je Tominca vodila želja po slikarskih veščinah v Benetke, važen pečat mu je dalo šolanje v Rimu, kjer se je navzel duha zapoznelega klasicizma. Ko se je Tominc kasneje ustalil v Trstu in tu prosperiral kot slikar portretist, je v glavnem ostal zvest potretnemu slikanju. V soskladju s tedanjimi težnjami, s tedanjim okusom in z lastno zmogljivostjo je potretiral z darom realnega opazovanja, v svojih boljših slikah tudi s pridihom psihološkega zapažanja. Realizem njegovega portreta ostaja rad reprezentativen, denarna aristokracija in meščanski naročniki pač ne želijo videti v svojih portretih kritičnih primesi ali težje življenjske problematike. Toda slikar zna odraziti svoj živahen temperament, pa tudi duhovitost, če je potrebno. Zanimivo je, da umetnostna kritika tako na Slovenskem kot v Italiji Jožefa Tominca dolgo ni zapazila, čeravno spada dandanes ta slikar v območje obeh dežel. Prvi, ki je že pred vojno kritično zbral podatke o Jožefu Tomincu, je bil Viktor Steska, v povojnih letih pa je studiozno pisalo o slikarju več italijanskih umetnostnih zgodovinarjev.

»Malo selo sniva...« Ilustracija prof. Rože Piščančeve k pesmi Selo Mile Vlasić-Gvozdićeve v »Metodičnih enotah za pouk srbohrvatskega jezika« — publikacija, o kateri smo pisali v prejšnji številki

Nepogrešljivo za ortopedagoge

Jugoslovenski zavod za proučavanje školskih i prosvetnih pitanja je v svoji odlični zbirki »Savremena nastava« pred kratkim obogatil naš knjižni trg s prevodom češke knjige »ZAVADY A PORUCHY CHOVANI V DETSKEM VEKU« (Hibe in motnje vedenja v otroški dobi), ki sta jo napisala Pavel Vodak in Antonjin Sulc. Delo je v hrvaščino prevedla dr. Marija Šamanek, prof. Višje pedagoške šole.

Nad 200 strani obsegajoča knjiga zajema tale poglavja:

— V uvodu je govora o osebnostnem razvoju otroka od predšolske dobe do pubertete.

— Drugo poglavje obdeluje najvažnejše vzgojne napake in motnje: slabe običaje in navade in njihovo odpravljanje (alkoholizem, kajenje), otrokovo upornost, negativizem in mutizem, nedisciplíniranost otroka, otrokovo akolektivnost, dereistično mišljenje in avtizem, laž pri otrocih, otroške tatvine, beganje in izostajanje od pouka, agresivnost in avtoagresivnost (suicidalnost) ter hibe in motnje v seksualni sferi.

— Bolezenskim stanjem, ki se manifestirajo v obliki vedenjskih motenj, je posvečeno tretje poglavje. Obdelana so tale področja: instabilnost, otroške nevroze (sesanje prsta, griženje nohtov, iztrgavanje las, afektivni krči, povečana ceremonialnost, jecljanje, hipohondrično tarnanje, obsedantne nevroze, depresivna stanja in histerične manifestacije), psihoze, psihopatije, epilepsija, skupina otroških encefalopatij, deficiti v intelektualni sferi kot viri vedenjskih motenj (oligofrenija, demenca) ter motnje vedenja izvirajoče iz telesnih obolenj in napak.

— Zadnje poglavje se ukvarja s pomenom in načinom preventive ter rehabilitacije. Zajema: pomen družinskega okolja za otroka, sestav družine, materialne in zdravstvene (higienske) pogoje, družbeno in kulturno vrednost družine, osebnost vzgojiteljev in anomalne vzgojne vplive, ki povzročajo deformacije v razvoju otrokove osebnosti, temeljne značilnosti vzgojnih pobud ter rehabilitacijo (prevzgojni postopki in sredstva ter postopki in sredstva zdravljenja).

Spričo obsežnosti in heterogenosti problematike, ki zadeva obravnavanje izjemnih otrok in mladostnikov, delo kljub solidnosti ni moglo zajeti prav vsega, kar sodi v to domeno. Praktična in strokovna dragocenost pravkar obravnavane knjige pa je vseeno več kot očitna. Avtorja sta zapisala, da sta svojo knjigo namenila »vzgojiteljem, učiteljem, otroškim in šolskim zdravnikom ter vsem onim, ki so dolžni skrbeti za mladino«, za ortopedagoge pa je knjiga nravnost nepogrešljiv strokoven pripomoček in vodnik. Marsikaj zanimivega bo v njej našel tudi klinični psiholog. Menimo, da bi delo lahko koristno služilo tudi kot gradivo za študijske krožke zlasti na osnovnih šolah, saj bi temeljito obvladovanje te pestre problematike zvečalo opazovalno občutljivost učiteljev in omogočalo kar najbolj zgodnjo detekcijo otrok z motnjami v telesnem in duševnem razvoju, ki so potrebni specialnega obravnavanja in čimprejšnje pomoči.

Knjigo bogati obsežen seznam ustrezne tuje strokovne literature (poleg češke tudi nemška, angleška, ameriška, ruska), dodan pa je tudi priročen slovarček strokovnih terminov.

Delo avtorjev Vodaka, P. in A. Sulca: »Mane i poremećaji ponašanja u dječjem dobu« je tiskano v latinici in je spričo svoje bogate vsebine sorazmerno poceni. Stane 15 N-din. Knjigo dobite v naših knjigarnah.

VIATOR

NOVE KNJIGE

Drago Šega — »Eseji in kritike«. Ko je Cankarjeva založba lani natisnila »Eseje in kritike« Draga Šege — knjigo je preprosto opremil Branko Simčič — je s tem knjižno opozorila na njegov delež v prostoru domačega kritičnega vrednotenja in razmišljanja o leposlovni poeziji, prozi in dramatiki. Takoj je treba navesti, da kritično-esejistični posegi Draga Šege niso pogosti v revialnem tisku, da ni reden spremljevalec širšega literarnega dogajanja na Slovenskem. Zato pa se da iz knjižnega izbora razbrati Šegovo težnjo, da se osredotoči na tiste literarne pojave, ki po svoji vsebini in razsežnosti tvorijo kos osredja besedne ustvarjalnosti, oziroma dajejo pomembno barvitost domačemu leposlovju. Pri tem ga je vodil lasten estetski interes kot težnja, da kritično sledi odbranim, zgovornim literarnim pričevanjem, bržčas pa mu je pri tem neutajljivo vodilo široka realnost z aktualnimi ali vsaj tipičnimi žarišči. Kritik seveda ob tem razpoznava in vrednoti stanje dozorelosti umetnine in njeno povedno območje.

Drago Šega je kot kritik nastopil tik pred drugo svetovno vojno in je v povojnih dneh plodno nadaljeval kritično-esejistično vrednotenje, kar odraža tudi ta knjiga. Na področju pesništva posega s »Slovensko poezijo« — uvod za slovensko antologijo poezije v francoskem prevodu 1962 — v bistvene razvojne tendence v zgodovinskem procesu naše književnosti, podobne nagibe je Šega imel v eseju »O razvojnih tendencah sodobne slovenske poezije« — informativno poročilo ob srečanju italijanskih in jugoslovanskih književnikov 1964 — vendar slednji kratek esej spričo resnično kratke odmerjenosti ne more zaobjeti ob vsej poenostavljenosti raznoterih idejnih in slogovnih teženj poezije ob Župančiču. Zato pa daje prvoimenovani esej biten vpogled v tematiko in problematiko ter izrazila naših pesnikov od Vodnika do Koviča in D. Zajca. Seveda je Drago Šega uravnal svoja vrednotenja po izboru prevedenih pesmi, ohranil razvojne vezi ob bistvenih pojavih literarnih umetnin v našem družbeno-zgodovinskem prostoru in času. Odmerjeni prostor ne dopušča, da bi iz kritik in esejev izluščili izhodišča in kritična merila Draga Šege, da bi pritrdili mnenju, kako je lahko kritika ali esej časovni pojav, navezan na umetnino, problematiko nekega časa, a tudi vrednotenje, ki lahko preseže ozko časovno pojavnost, in v koliki meri se to da doseči v kritiki, v koliki v prožnejšem eseju. Navesti velja, da »Kritike in eseji« Draga Šege dajejo vpogled njegovega kritičnega pričevanja o Igu Grudnu, Cenetu Vipotniku, Edvardu Kocbeku, Bogomiru Magajni, Francetu Novšaku, Antonu Ingoliču, Ferdu Godini, Miri Miheličevi, pa o dramskih uprizoritvah Ivana Cankarja, Bratka Krefta, Ivana Potrča, Mire Mihelič, Igorja Torkarja, Miloša Mikeina, Branka Hofmana in Marjana Rožanca. Ob posameznih kritikah in esejih bi lahko bile navedene letnice prve objave in periodika.

DESETO DAVIDOVO KRAMLJANJE

Glasoviti občinski čarovniki

Jeza, žalost, le na stran!
Dons je moj veseli dan!
(A. T. Linhart)

Naše mesto je obiskal pred dnevi »glasoviti« čarovnik; prišel je domišljavo, odšel kot mokra kokoš.

Kulturniki so mu ponudili za nastop kulturno dvorano v gasilskem domu in ponudbo je sprejel. Po mestu je njegova »asistenca« razobesila pisane lepake, kjer je pisalo, naj si pridejo ljudje ogledat nevsakdanja »čudovišta, katera bodo vse spravila v začudženje in rokoploskanje«.

»V redu,« smo rekli, »bomo pa šli,« čeprav smo dvomili v resničnost lepakov.

Dvorana je bila nabito polna. Organizatorji so prinesli nekaj dodatnih stolov. To se je v zadnjih dveh letih le trikrat zgodilo. Prvič, ko nas je obiskal trio Slak, drugič, ko je v nekem filmu nastopila neka polizana španska pevka, tretjič pa je napolnil dvorano Korl Maj. Čarovnik je bil torej četrti, ki je uganil okus široke publike.

Gong je oznanil začetek. Pojavila sta se on in »asistentica«. »Asistentica« nam je povedala, da se on »zove Ali Mehmed Mehmedović.« Mehmed pa nas je seznanil, da je ona njegova »asistentica«. Po tem ceremonialu smo mi zaploskali.

»Asistentica« je oznanila prvo točko. »Popularan Ali Mehmed Mehmedović bo požiral ogenj,« je rekla.

In res ga je! Gledalci so bili navdušeni, ploskali so divje. Mehmed se je klanjal, klanjal, nato pa se je zastrmel v trinajsto vrsto, ki se navdušencem ni pridružila. V tej vrsti so sedeli namreč mestni prosvetarji, in če bi jim Mehmed prisluhnil, bi slišal:

»To pač ni nič, mi moramo požirati še bolj pekoče stvari.«

Sledila je druga točka. »Asistentica« je od nekod prinesla dolg zarustan meč. Na oder je povabila nekaj družbeno političnih delavcev, ki so sedeli v prvi vrsti, in jim ga ponudila v potipanje. Potipali so ga in gledalcem povedali, da je zaresen.

Tudi meč je Mehmed mimogrede požrl. Gledalci po ploskali, trinajsta vrsta pa nič. Komentar je bil podoben kot ob prvi točki.

Tretjo in četrto točko si je Ali sposodil pri TT-ju. Najprej je vrgel vrv v višino in nato splezal proti vrhu. To pot je bilo navdušenja manj, ker je bilo med gledalci veliko bravcev tega tednika. Prosvetarji pa so se celo zakrohotali in komentirali: »Če bi bil vsaj aktualen in splezal po telefonski žici... Tako pa...«

Nato nam je pokazal kačo z angleško frizuro in dolgo brado. Navdušenje je bilo spet veliko. Trinajsta vrsta pa: »Mi imamo v šoli učila z brado, pa jih ne prodajamo za čarovnijo.«

Sledila je nenavadna točka s kožo. Sedemkrat si jo je prebodel na trebuhu in skozi luknje potegnil vrv. Gledalci v prvi vrsti so ga lahko potipali po trebuhu in ugotovili, da je tudi ta zaresen.

Trinajsta vrsta pa spet nič. Moj levi sosed je rekel mojemu desnemu sosedu, tako da sem z lahkoto slišal: »Ljudje s slonovo kožo pa res niso danes nikaka redkost.« Tako so mislili tudi drugi.

Publika je planila v navdušeno rokoploskanje, tako da je Mehmed z velikim navdušenjem točko ponovil.

Z naslednjo čarovnijo si je prislužil spet veliko občudovalcev. »Asistentica« ga je zaprla v zaboj in ga nato prežagala. Trenutek za tem pa se je spet pojavil pred nami brez praske.

Komentar prosvetarjev: »Danes žagamo še bolj nenavadne stvari, a jih ne prežagamo.«

Dočakali smo prvi vrh predstave. Čarodej si je odrezal glavo, jo dal pod pazduho in se sprehodil po dvorani. Večina je neusmiljeno ploskala, prosvetarji pa so menili: »Brezglavost pa res ni nič posebnega.«

V drugem vrhu je »asistentica« najprej nataknila glavo, nato pa prinesla na oder velik »puhar« in nakovalo. Mehmed je položil glavo na nakovalo, asistentica mu je nanjo položila precejšen kamen in pričela kamen neusmiljeno razbijati. Kamen se je razletel na drobne koščke, razletelo pa se je tudi nakovalo (to ni bilo v programu, a je vžgalo pri publiki), glava je ostala cela. Prosvetni delavci so rekli, da to ni nič posebnega. »Trde glave, vsakdanji pojav...«

Pred zadnjo točko je »asistentica« v turških hlačah zaplesala izzivalno barski ples. Predstavil jo je on in obenem povedal, da nastopa pod umetniškim imenom Rosita.

Odplesala je, na vrsti je bil spet on. Prinesel je majhno škatlo, v njej pa je imel shujšano muho. Radovedni smo bili, kaj bo storil z ubogo podhranjeno živalco, on pa: »Za moje čarovnije nima mej. Povsod v ZFRJ, v vseh salah in igrališčih strmijo moje glasovite programe in to publik obližnjih in neobližnjih krajev.« (Vsaka podobnost jezika z jezikom v propagandnem materialu za mostarsko vojaško gimnazijo je in ni slučajna.) »Tukaj vidite ena čisto navadna muha. Iz nje bom napravila tapravi slon.«

Nekajkrat je rekel »dideldu zdaj imamo slon« in slon je bil pred nami s svojo značilno lepoto in vonjem.

Navdušenja moje skromno pero ne more popisati. Trinajsta vrsta je sicer menila, da zna to danes napraviti pri nas marsikdo, a vendar jo je čarodej osvojil. Njegove sposobnosti bo obrnila sebi v prid, je sklenila. Izbrala je zastopnika, mu zaupala nogavico z denarjem za šolstvo in ga poslala na oder. Zastopnik je pomahal s skoraj prazno nogavico in stopil pred čarovnika. Dejal mu je: »Vidimo, da se vaše sposobnosti brezmejne. Naša želja je skromna. Napolnite nam nogavico in neskončno vam bomo hvaležni.«

Čarovnik je neštetokrat ponovil dideldu, a nogavica ni reagirala. Ta polomija mu je pokvarila vse zadovoljstvo. Poklapan je odšel za oder. Noč je vzela »asistentico« in njega...

P. S.: Kar ni uspelo Aliju, je uspelo občinskim čarodejem. Prosvetne delavce v mestu so z besedami prepričali, da prazna nogavica ni prazna nogavica, ker je lahko še bolj prazna in mogoče tudi bo, in da s polprazno nogavico lahko delajo čudeže, če jo bodo prav obračali. Ko sem to slišal, sem rekel, da mora ostati zapisano z zlatimi črkami.

David Rimas

Prvi poizkusi programiranega pouka na šoli heroja Rajka v Hrastniku

V zvezi z racionalizacijo na vseh področjih dela je tudi med pedagoškimi delavci čutiti več prizadevanja za uvajanje takih metod, ki bi racionalizirale delo tudi na vzgojno-izobraževalnem področju. Dosedanje izkušnje v svetu in pri nas kažejo, da bi bil lahko programiran pouk eden izmed pomembnih elementov za dosego tega cilja.

Sleherni članek vzbudi v učitelju željo, da bi se z novo obliko dela seznanil tudi v praktičnem življenju — v šoli. Ob hospitaciji v šoli Jordanovac v Zagrebu smo videli prve praktične poizkuse programiranega pouka. Ob tej priložnosti so nam zagrebški kolegi povedali, da pripravlja dr. Mužić gradivo za učenje cirilice po programirani metodi. Ker smo domnevali, da bi bilo gradivo uporabno tudi za slovenske šole, smo se želeli podrobneje seznaniti z njim. Avtor nam je dal na voljo eksperimentalno izdajo in dovolil, da program preizkusimo na slovenski šoli.

Pripravljeni program je namenjen učencem tretjih razredov hrvatskih osnovnih šol in je pretežno linijskega tipa. Izobraževalni smoter programa je: seznaniti učence z velikimi in malimi črkami tiskane cirilice, jih usposobiti, da v cirilici napisani tekst napišejo v latinici, pa tudi da morejo logično dojemati preproste v cirilici napisane tekste.

Vzgojni smoter: uvajati učence v samostojno, koncentrirano intenzivno delo, pri slabših učencih pa vzbuditi občutek samozavesti, ker jim ta metoda omogoča osvajanje gradiva na način, značilen zanje. Gradivo je sestavljeno iz 3 delov:

1. seznanjajnje s črkami,
2. kontrolni pregled črk,
3. kratki teksti za vaje v čitanju in razumevanju tekstov, pisanih v cirilici.

Delo jim je vzbudilo veliko zanimanje, saj so se vanj aktivno vključili tudi najslabši učenci. Pomenilo jim je pravo osvežitev v učnem procesu, zlasti pozitivno pa je vplivala zavest, da so sposobni sami priti do novih spoznanj. Učitelju je bila v posebno zadovoljstvo ugotovitev, da je bil strah pred izkoriščanjem povratnih informacij, ki so učencem dostopne, neutemeljen. Učenci so namreč hitro razumeli, da bi se na ta način sami izključili iz nadaljnjega dela. Izobraževalni vzgojni smoter je bil povsem dosežen, saj so učenci ob zaključku dela rešili kriterijski tekst nadpovprečno.

Četudi je program sestavljen za učence hrvatsko-srbskega jezikovnega območja, so ga naši učenci lahko uporabljali brez večje učiteljeve pomoči. Le redke besede so jim bile neznane in bi moral učitelj ob pripravi na delo s programom s primernimi vajami odpraviti tudi to pomanjkljivost. Problem različne hitrosti dela smo rešili z dodatnimi nalogami iz učne knjige.

Po naših izkušnjah menimo, da je posredovano gradivo *Štampana ćirilica* primerno tudi za naše šole in bi ga bilo vredno uporabljati.

S. P.

Obisk na Dolah pri Litiji

»Napišite sestavek o pomladi...«

Približno s temi besedami je začela učno uro mlada učiteljica Cvetka Pavlin na Dolah pri Litiji. Poučuje 3. in 4. razred. Učna ura kombiniranega pouka (slovenski jezik in matematika) nas je prepričala, da je učni postopek v rokah spretnega in inteligentnega učitelja pravo doživetje. Prav je, da taki učitelji ne poučujejo samo v mestih, ampak tudi v oddaljenih vaseh, kakršna je Dole, ki spada v območje litijske občine. Na šoli so sami mladi ljudje, vodstvo pa je v rokah Cvetke Pavlin, ki poučuje šele drugo leto. (Matična šola je Gabrovka). Čeprav je začetnica, je pokazala, da dobro obvlada metodiko in pedagogiko. Koliko iznajdljivosti in znanja je potrebno za sleherno uro kombiniranega pouka in tov. Pavlinovi tega ne manjka. Če vedno dela tako, kot je pokazala pri uri, ki smo ji prisostovovali, potem so otroci, ki jih poučuje, zares lahko srečni. Ni samo učiteljica, temveč tudi vzgojiteljica, ki zna slehernega otroka vzpodbuditi da naredi, kar največ more. Pri pouku ni prav nič nervozna, ampak sproščena in umirjena. Učna ura, ki smo jo videli, ni bila vzorni nastop ob kakršnem človek vedno pomisli — Ali je vedno tako? — Ne, pri atovarišici Pavlinovi nismo videli nič izrednega. To je bila učna ura, ki je plod vestnega pripravljanja in učiteljičine zavzetosti za poklic. Vse, kar se je dogajalo v razredu, je bilo namenjeno učencem, ne pa nam, ki smo poslušali.

Pa še nekaj zanimivega smo videli na Dolah. To je bilo predavanje o cepljenju sadnega drevja. Učencem 7. in 8. razreda je pripovedoval učitelj Mirko Koleša iz Kostrevnice pri Litiji. Predavanju je sledilo praktično delo — cepljenje. Všeč mi je bila učiteljeva zavzetost, saj je sleherna beseda prihajala iz srca. Njegovo navdušenje se je polastilo tudi učencev, tako da je bil ob koncu v zadregi, ker ni mogel zadostiti vsem njihovim željam.

Tov. Koleša je učitelj starejše generacije. Osnovno znanje iz sadjarstva je dobil že na učiteljišču, kasneje v življenju pa je postalo sadjarstvo njegova velika ljubezen. V tem se je še izpopolnjeval. Več generacijam svojih učencev je znal vcepiti veselje do sadjarstva. Zdaj je že pred upokojitvijo in v šoli ne bo več dolgo vzgajal mladih sadjarjev, zato nastaja vprašanje, kako izkoristiti njegove bogate izkušnje in znanje. O vsem tem smo se pogovarjali tudi z direktorjem kmetijske zadruge v Dolah.

Tako je bilo tistega pomladnega dne na Dolah. Spoznali smo dve obliki uspešnega dela učitelja na vasi. Mislim, da bi morali še večkrat stopiti med učitelje po oddaljenih vaseh in se porazgovoriti z njimi, pa tudi pohvaliti tiste, ki svoje delo opravljajo z ljubeznijo.

Tokrat je bil pobudnik za srečanje ZPPS Ljubljana I., predvsem pa pedagoška svetovalka Pavla Zadobovškova, ki že nekaj let zavzeto dela na litijskem območju.

Miloš Djukić

OB RAZPISU ZA SESTAVO NOVIH UČBENIKOV

Pred kratkim je bil objavljen razpis učbenikov za spoznavanje narave za V. razred in biologijo za VI. razred osnovne šole. Nova učbenika morata zajeti učno snov, ki je predpisana v učnem načrtu za osnovne šole.

Vprašanje je, kdo se bo lotil te težke in odgovorne naloge. Dobro bi bilo, da bi komisija za učbenike pri republiškem sekretariatu zbrala pri biologih praktikih pripombe in šele nato povabila že priznane pisce učbenikov ali pa morebitne nove prijavljence, da bi se temeljito pogovorili, kako naj bi obrazložili učno snov v novih učbenikih, da bi bila učencem razumljiva.

Zadnji učbeniki za spoznavanje narave za IV., V. in VI. razred osnovne šole obravnavajo učno snov na tak način, da učenci in učitelji dostikrat ne vedo, za kaj gre. Naslovi posameznih tem v knjigah sicer odgovarjajo prejšnjemu učnemu načrtu, vendar je tekst pri nekaterih temah tak, da ga učenci ne razumejo.

Čudno je opisano kroženje vode v naravi v učbeniku za IV. razred. Tu namreč piše, da se vodni hlapi v zraku spremenijo v kapljice, v led itd. Ali se res vodni hlapi spremenijo? Zakaj ne bi povedali učencem, da se vodni hlapi zgostijo ali združijo v drobne kapljice? Pri opisovanju jabolčnega cvetožera v učbeniku za V. razred je avtor zapisal, da se gosenica jabolčnega cvetožera zabubi v lubu. Učenci sprašujejo, ali gosenica napravi luknjico v lub? Zakaj ne bi raje povedali, da si gosenica poišče skriven prostor v razpokah lubja? Podobno najdemo neprimerne razlage tudi v učbeniku za VI. razred. Vendar pa v učbenikih ni vse slabo. V splošnem so učitelji zadovoljni z ilustracijami, zlasti v učbeniku za VI. razred.

Moj namen ni analizirati posameznih poglavij v učbenikih, ampak opozoriti pisca novih učbenikov na želo težko in odgovorno nalogo.

Vprašanje je, kako bo pisec v novem učbeniku za V. razred obrazložil zgradbo in funkcijo korenine, stebla ter lista. Okvirni učni načrt namreč nikjer ne predvideva, da bi se učenci seznanili s tipično zgradbo rastlinske celice in sploh kakršnekoli celice.

V podkrepitev mojega izvajanja lahko navedem to: Ko je učitelj opozarjal učence, naj se pri učenju poslužujejo knjige, so izjavljali, da se iz nje težko učijo; ali, da snovi ne razumejo, da ne morejo izluščiti bistvenega ter da se laže učijo iz dispozicije podane pri razlagi v razredu.

Take izjave nam zgovorno pričajo, da v učbenikih ni zaslediti tiste niti povezanih pojmov, ki vodijo učence k logičnemu sklepanju.

Vsi zadnji učbeniki za biologijo so šli v skrajnost poenostavljanja učne snovi, ker so verjetno bili pisci učbenikov pod vplivom pritiska nekaterih praktikov, češ da so stari učbeniki preobširni.

V novih učbenikih pa so učno snov skrčili v bolj zgoščeno obliko, zato so pa tudi težje razumljivi za učence.

Učenci mnogo lažje dojemajo učno snov, če je povezana v nekem logičnem zaporedju, kakor pri neurejeni razvrstitvi učne snovi.

Večina praktikov izjavlja, da sedanji učbeniki ne ustrezajo in verjetno bomo spet ugotavljali, da tudi novi ne bodo ustrezali in da bodo morali kljub temu učitelji po svoje delati in učencem snov narekovati kot do sedaj.

Preden bi odobrili nove učbenike, bi bilo pametno, da jih dobro preštudirajo učitelji in šele ob morebitnih pripombah dajo tiskati, da bi naposled le dobili v naše šole take učbenike, kot si jih želijo že vrsto let učenci sami in učitelji, ter da bi jih lahko uporabljali daljšo dobo, kot smo jih do sedaj.

J. Hlača

PROSVETNI DELAVCI!

Prosimo, opozorite starše na roditeljskih sestankih ali ob srečanjih z njimi na

»MALO KNJIŽNICO ZA STARŠE«
ki jo izdaja CANKARJEVA ZALOŽBA

V tej zbirki izhajajo knjižice — pišejo jih naši priznani pedagogi, psihologi in drugi izvedenci — ki so namenjene staršem in sploh vzgojiteljem kot tehtna pomoč pri vzgoji. Le s pomočjo prosvetnih delavcev bodo prišle knjižice v vsako družino in tako prispevale k boljši vzgoji in uresničevanju naših vzgojnih ciljev.

Doslej so izšle knjižice:

- Jan Makarović: OTROK PRED IZBIRO POKLICA
- Slavica Pogačnik-Toličič: VZGOJA OTROKA K ČISTOČI V PRVIH LETIH
- Jože Valentinčič: KAKO POMAGAMO OTROKU PRI UČENJU — razprodano
- Dr. Milica Bergant — Vinko Skalar: MOJ OTROK NA KRIVI POTI
- Dr. Franc Pediček: PUBERTETA — DRUGO ROJSTVO
- Dr. Milica Bergant — dr. Zdenka Humar: STRAH OVIRA OTROKOV RAZVOJ
- Slavica Pogačnik-Toličič: OTROK IN IGRA
- Leopold in Milona Bergant: OTROK V STISKI
- Zoran Jelenc: MOTNJE IN TEŽAVE NAŠEGA ŠOLARJA
- Dr. Zlata Hribar: MOJ OTROK JECLJA
- Dr. France Pediček: MLADOSTNIKOVE ZADREGE

Vsaka knjižica obsega 70 do 100 strani, cena vsaki knjižici pa je — glede na obseg — okrog 5,00 N-din.

Opozorite, prosimo, starše tudi na našo KNJIŽNICO ZA MLADE. V njej sta doslej izšla dva zvezka, ki bosta mladim v veliko pomoč:

- Bogdan Tekavčič: MLADOSTNIK IN SPOLNOST Kart. 7,00 N-din
- Leo Žlebnik: VAJINO LJUBEZENSKO ZORENJE Kart. 8,00 N-din

Knjižice so na voljo po vseh knjigarnah, lahko pa jih naročite tudi na naslov:

CANKARJEVA ZALOŽBA
Ljubljana, Kopitarjeva 2

RAZPIS ŽAGARJEVIH NAGRAD

Na podlagi 4. člena zakona o nagradah Staneta Žagarja (Ur. list SRS, št. 26-292/65) in po sklepu seje z dne 13. marca 1967 razpisuje odbor za podeljevanje Žagarjevih nagrad

ŽAGARJEVE NAGRADE za leto 1967

I.

V letu 1967 bodo podeljene Žagarjeve nagrade po 5000 N-din (pet tisoč novih dinarjev).

II.

Žagarjeve nagrade se bodo podelile za izredne uspehe na vzgojno-izobraževalnem področju, ki so širšega družbenega pomena in prispevajo k napredku pedagoške prakse in teorije in so jih zaslužni delavci dosegli:

— pri delu v šolah in drugih vzgojnih in izobraževanih zavodih;
— z organiziranjem vzgoje in izobraževanja;
— z objavljenimi strokovnimi vzgojno-izobraževalnimi deli;
— z izdelavo učbenikov in drugih učnih sredstev.

III.

Kandidate za podelitev Žagarjevnih nagrad lahko predlagajo:

— delovne in druge organizacije, ki se ukvarjajo z vzgojo in izobraževalno dejavnostjo;
— občinske skupščine;
— družbeno-politične organizacije;
— zveza pedagoških društev Slovenije in pedagoška društva Slovenije;
— strokovna društva Slovenije, ki vključujejo učitelje;
— zavodi za prosvetno pedagoško službo;
— za zadeve vzgoje in izobraževanja pristojni organi družbeno-političnih skupnosti;
— zavod za šolstvo SRS;
— republiški odbor sindikata delavcev družbenih dejavnosti.

Predlogu je treba priložiti ustrezno dokumentacijo (strokovna mnenja, strokovno delo, učbenik, učno sredstvo ipd.).

IV.

Predloge je treba poslati do vključno 30. aprila 1967 na naslov: Republiški sekretariat za prosveto in kulturo, Ljubljana, Župančičeva 3, Odbor za podeljevanje Žagarjevih nagrad.

V.

Žagarjeve nagrade bo razdelil odbor dne 25. junija 1967.

Ljubljana, 13. marca 1967

ODBOR ZA PODELJEVANJE ŽAGARJEVIH NAGRAD

PRIPOMBA: Lanskoletne kandidate za Žagarjeve nagrade, ki niso bili nagrajeni, lahko predlagatelji ponovno predlagajo, če z dokumentacijo utemeljijo, da dejavnosti kandidatov vseskozi in zlasti v tem letu ustrezajo pogojem razpisa.

Tretje republiško tekmovanje mladih prirodoslovcev

V Ljubljani bo maja že tretje republiško tekmovanje mladih prirodoslovcev v astronomiji, biologiji, fiziki in kemiji, ki ga prireja republiški koordinacijski odbor gibanja Znanost mladini. Tekmujejo lahko vsi dijaki drugostopenjskih šol, posebej pa je zaželeno, da se udeleže tekmovanja tisti dijaki, ki delajo v prirodoslovnih krožkih. Pogoj za sodelovanje na tekmovanju je, da mora tekmovalec izdelati ali sestaviti neko pripravo ali napravo, oziroma zbrati in urediti neko zbirko ali drugo gradivo, s čemer dokaže ali pojasni neko pravilo, izsledek ali fenomen iz obravnavanega področja, na osnovi izdelka ali zbirke pa mora izdelati še pismeno nalogo. V njej obdela rezultate opazovanj, poskusov in dognanj, naloga pa mora ustrezati osnovnemu namenu gibanja t. j., da seznanja mladino z metodami znanstvenega dela.

Kandidati morajo poslati pismene naloge ocenjevalnim komisijam do 20. aprila, in sicer: pismene naloge iz astronomije, fizike, in kemije je treba poslati na naslov: »Gibanje Znanost mladini«, republiški koordinacijski odbor za Slovenijo, Ljubljana Lepi pot 6, p. p. 99; naloge iz biologije pa na naslov Inštitut za biologijo v Ljubljani, Aškerčeva 12.

Tekmovanje obsega tudi ustni del, ki bo sestavljen iz zagovora in demonstracije izdelka ali zbirke ter iz testa, ki naj pokaže širše poznavanje predmeta. Osnovni namen gibanja in tekmovanja je razvijati in krepiti prvine pravega znanstvenega dela pri mladem človeku.

150-letni jubileji osnovnih šol

Osnovna šola na Planini pri Sevnici je bila ustanovljena 1817. leta, in sicer za župnije Sv. Vid, Zagorje, Preserje, Dobje in Jurklošter, kjer v tistem času ni bilo še nobene šole. Najprej je šola delovala kot enorazrednica in so poučevali v njej okoli 60 učencev celodnevno, in sicer na rotovžu (v občinski hiši), ker posebnega šolskega poslopja še niso imeli. Prvi učitelj je bil Jožef Kovač. Število učencev je bilo visoko, povprečno 90; ker pa se je to število iz leta v leto večalo, so 1822 zgradili prostorno enonadstropno šolsko poslopje. Ko so 1860 v Št. Vidu odprli privatno šolo, se je število otrok na šoli v Planini zmanjšalo. Po šolskem zakonu iz leta 1869 se je uvrstila šola med enorazrednice (šoloobveznih otrok 130) in je bila 1873 z odlokom štajerskega deželnega šolskega sveta z dne 17. avgusta 1873 (štev. 3737) razširjena v dvorazrednico (165 otrok) in 1900 v trirazrednico (217 otrok). Od 1817 do 1869 so vzdrževale šolo in učiteljstvo všolane občine, 1869 pa je prešlo vzdrževanje šole na krajevni šolski svet na Planini.

Po ustnem izročilu so v Št. Vidu nad Vipavo, danes Podnanos, poučevali mladino organisti. Leta 1783 je poučeval otroke Anton Pibernik, za njim pa učitelj Anton Pavlin, ki se je prizadeval, da bi bila šola 1817 uradno priznana za javno šolo. Šolska občina je obsegala vasi: Št. Vid, Podraga in Lozice. V Podragi je bila 1963 ustanovljena samostojna šola, v Lozicah pa 1876. Šolsko poslopje je bilo preurejeno iz srenjske hiše, deloma pa prizidano leta 1817. Novo šolsko poslopje pa so zgradili 1911. Od ustanovitve šole do 1924 je bil pouk v slovenščini, nato pa so pričeli prihajati na šolo italijanski učitelji in 1926 so slovenščino povsem pregnali iz šole. Po razpadu Italije je pričela delovati partizanska šola 20. decembra 1943 in je obstajala vse do osvoboditve. Po osvoboditvi je bila šola v Št. Vidu nad Vipavo preimenovana v šolo v Podnanosu.

Kakor je razvidno iz kronike, je bil v Stični po ustnem izročilu neobvezen pouk že v 17. stoletju. Učili so v samostanu očetje cistercijanci. Dognano je tudi, da so imeli za mladino pouk ob nedeljah. Po razpustu cistercijanskega samostana 1782 je prevzela župnijo svetna duhovščina. Za šolo se je zelo zavzemal Janez Kopecki, ki je 1811 ustanovil zasilno šolo, v kateri je poučeval cerkovnik Matija Ozimek le nekaj let. Takratni oskrbnik prejšnjega samostanskega premoženja Janez Lušin in župnik Kopecki sta vložila prošnjo na deželno šolsko oblast in prikazala 114 šoloobveznih otrok, med katerimi je 38 otrok že obiskovalo privatni pouk. Prošnja je bila ugodno rešena in 4. novembra 1817 so odprli javno enorazrednico v samostanskem poslopju. Za prvega učitelja je bil imenovan Ozimek Matija, ki je med odsotnostjo dovršil v Ljubljani enoletni tečaj za učiteljsko službo. Pouk je bil v samostanu do 1897, ko so kupili samostansko poslopje od avstrijske vlade spet cistercijanci. Do leta 1903/1904, ko je bilo zgrajeno novo šolsko poslopje, so poučevali v hiši učitelja Franca Kovača, ki je služboval na stiški osnovni šoli od 1871 do 1915. Leta 1897 so šolo razširili v trirazrednico z odlokom deželnega šolskega sveta v Ljubljani. Do 1938 pa je šola postala osemrazredna.

Žirovska osnovna šola je bila ustanovljena 1817. leta. Prvi učitelj in cerkovnik je bil Martin Albreht, ki je poučeval od 1817 do 1826. Od 1849 mu je pri pouku pomagal sin Valentin, ki ga je 1849 postavil ljubljanski knezoškofijski konzistorij za pravega učitelja. Poučeval je do 1863. Prvi podučitelj in izprašani pripravnik Janez Pokoren je nastopil službo 1867, ko so odprli drugi razred. Z odlokom okrajnega šolskega sveta v Logatcu z dne 11. maja 1878 (štev. 19/180) so šolo razširili v trirazrednico in 1912 v štirirazrednico. Leta 1921 je postala že šestrazrednica. Tako hitro naraščanje oddelkov je povzročilo hitro naraščanje šoloobveznih otrok in obmejna lega šole po letu 1918, ko so sem všolali še nekatere manjše obmejne kraje. V Žireh se je širila čevljarska obrt in je število prebivalcev v kraju zaradi ugodnega gospodarskega razvoja naraščalo. Na osnovni šoli v Žireh je delovala od 1879 ob torkih in petkih tudi ambulantna (gorska) šola, namenjena otrokom iz oddaljenih vasi.

Šolskega poslopja v Žireh ni bilo. Leta 1864 je srenja kupila »staro šolo«, bivšo pristavo brižinskih škofov, ki je stara več stoletij. Kasneje se je šola preselila v hišo, ki je bila občinska last.

TONČKA KIKLOVA

Kruta bolezen je iztrgala iz naših vrst Tončko Kiklovo, predmetno učiteljico na Železniški industrijski šoli v Mariboru.

V svojem življenju ni imela možnosti, da bi po najlažji poti prispela do svojega življenjskega smotra — učiteljskega poklica. Občutila je grenkobo gimnazijskega študija, kjer so bili predvsem otroci premožnih. Občutila je krivico tedanje družbe do mladine. Zaradi zaposlitve med okupacijo je morala obiskovati tehnično šolo, istočasno pa je bila ilegalna obveščevalka NOV in POJ. Po osvoboditvi je poslovala pri pošti, pri poverjeništvu za komunalne zadeve in v Tovarni kovinskih izdelkov.

V tem času Tončka Kiklova beleži vrhunske dosežke na športnem področju, saj je član državne reprezentance v odbojki. Istočasno pa študij in zaposlitev: višji tečajni izpit, diploma učiteljišča, strokovni učiteljski izpit, diploma višje šole, seminar za matematiko, vodstvo folklore, brodarskega krožka, počitniške zveze, odbojka, Partizan in še in še in številni nastopi na šolskih in drugih proslavah.

Vse vprašalne pole za ocenitev učnega in vzgojnega uspeha poznajo samo eno oceno — Tončka je odlična.

Za študij in osebno strokovno bogatitev je žrtvovala veliko noči, z individualnim delom je obdelovala strokovno literaturo in dosegla postavljeni cilj v diplomi. Njeni želji in volji po intelektualnem bogastvu še ni bilo zadoščeno. Želela je diplomo visoke šole le zato, da bi še bogatejša mogla nuditi svojim učencem čim več vednosti in znanja.

Veliko nas je nezadovoljnih s svojim delom. Veliko nas načrtuje svojo življenjsko pot, če bi se še enkrat rodili. Toda če bi se Tončka še enkrat rodila, če bi ponovno prišla med nas, bi ponovno bila učitelj in vzgojitelj, bila bi človek, predan svojemu poklicu, učencem, poln ljubezni do mladine in razumevanja do problemov mladih.

Tončka Kiklova ni bila samo vzoren učitelj svojih učencev. Bila je

tudi vesten, nesebičen in natančen delavec, bila je vedno pripravljena sprejemati in reševati nove in nove naloge, najdemo jo v raznih strokovnih komisijah, v strokovnih aktivih, v šolskem svetu ipd. — povsod tam, kjer je potrebno delati.

Smrt je prezgodaj iztrgala iz naše sredine vzornega in vestnega učitelja in vzgojitelja, vedrega in plemenitega tovariša. S svojimi lastnostmi in s svojim delom si je zagotovila najlepši spomin.

Iz glasbenih šol

Zavod za glasbeno in baletno izobraževanje v Ljubljani vabi osnovno šolo »Fran Levstik« iz Ljubljane, osnovno šolo v zdravilišču Valdoltra in vzgojni zavod »Janez Levec« v Radovljici, da prisluhnejo oddaji, ki jim je posvečena v torek 11. IV. 1967 ob 9.40 uri. Naslov oddaje je »Jutri«.

V torek 18. IV. ob istem času pa je pripravila **Glasbena šola »Franc Šturm«** iz Ljubljane oddajo z naslovom »Ciciban, ober dan«. K poslušanju te oddaje vabi osnovne šole v Kozini, Žužemberku, Suhorju pri Žužemberku, Šempetru pri Gorici, Senožečah in Izoli.

PROSVETNI DELAVEC

List izdaja republiški odbor sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije — Izide štirinajstdnevno med šolskim letom — Ureja uredniški odbor — Odgovorni urednik Drago Ham — Naslov uredništva: Ljubljana, Kopitarjeva 2, telefon 813-722, int. 363 — Naslov uprave: Ljubljana, Nazorjeva 1, telefon 22-284 — Poštni predal 155-VII — Letna naročnina za posameznike 1.000 din (10 ND), za šole in ustanove 2.000 din (20 ND) — Številka tek. računa 501-8-26/1 — Tisk ČZP »Ljudska pravica«